

Speciale
Forside til specialet

Afleveringsfrist (<i>sæt x</i>)	Januar: [Årstal]	Juni: 2019 X	Andet: 3. juni
Vejleder: Jon Helt Haarder		Studie: Dansk	

<p>Titel, dansk:</p> <p>”Her kan man bo, men man kan fandeme ikke leve her, vel?”</p> <p>Analyse af romanerne <i>Planen</i> og <i>Tante Ulrikkes Vei</i> med fokus på identitetsdannelsen under opvæksten i to udsatte boligområder samt af forfatterne som sandhedsvidner</p>	
<p>Titel, engelsk:</p> <p>”Here you can stay, but you can’t really live here, can you?”</p> <p>Analysis of the novels <i>Planen</i> and <i>Tante Ulrikkes Vei</i> focusing on the formation of identity during the upbringing in two socially deprived areas and the autor’s abilities to tell the truth</p>	
<p>Min./max. antal typeenheder: 144.000 – 192.000 (60 – 80 normalsider)</p> <p>(1 normalside = 2400 typeenheder)</p>	<p>Din besvarelses antal typeenheder¹:</p> <p>191.365</p>
<p>Du skal være opmærksom på, såfremt din besvarelse ikke lever op til det angivne (min./max) antal typeenheder (normalsider) vil din opgave blive afvist, og du har brugt et forsøg.</p>	

<p>Tro og love-erklæring</p> <p>Det erklæres herved på tro og love, at undertegnede egenhændigt og selvstændigt har udformet denne eksamensopgave. Alle citater i teksten er markeret som sådanne, og eksamensopgaven, eller væsentlige dele af den, har ikke tidligere været fremlagt i anden bedømmelsessammenhæng.</p> <p>Læs mere her: http://www.sdu.dk/Information_til/Studerende_ved_SDU/Eksamen.aspx</p>		
<p>Afleveret af:</p>		
<p>Fornavn:</p> <p>Signe Kanstrup</p>	<p>Efternavn:</p> <p>Sowinski</p>	<p>Fødselsdato:</p> <p>12/8 1993</p>

¹ Tælles fra første tegn i indledningen til sidste tegn i konklusionen, inkl. fodnoter. Tabeller tælles med deres antal typeenheder. Følgende tælles *ikke* med: resumé, indholdsfortegnelse, litteraturliste og bilag. Se i øvrigt eksamensbestemmelserne for disciplinen i studieordningen.

”Her kan man bo, men man kan fandeme ikke leve her, vel?”

Analyse af romanerne *Planen* og *Tante Ulrikkes Vei* med fokus på identitetsdannelsen under opvæksten i to udsatte boligområder samt af forfatterne som sandhedsvidner

SIGNE KANSTRUP SOWINSKI

FØDSELS DAG: 12/8 1993

KANDIDATSPECIALE

VEJLEDER: JON HELT HAARDER

DANSK, SDU

ANSLAG: 191.365

AFLEVERES SENEST 3. JUNI 2019

1 Abstract

This paper is divided into two sections. The first section examines how the identity formation of the three main characters in the novels *Planen* and *Tante Ulrikkes Vei* is affected by their upbringings in two socially deprived areas in Denmark and Norway. *Planen* features a boy of Danish ancestry as the main character, whereas *Tante Ulrikkes Vei* features two second-generation male immigrants. The paper then compares the novels and examines the dynamics between the upbringing, the social relations and the identity formation and investigates if the same circumstances occur in both deprived areas. Lastly, it discusses whether the authors have the ability to tell the true story about the inhabitants and the areas, as they have both advanced to a higher social class and have physically moved away from the areas.

To define identity, the paper employs Anthony Giddens' theory about self-identity in the modern society as its theoretical basis. The theory distinguishes between the traditional and the modern society and focuses on the modern society. The fundamental values and traditions that were common during the traditional society have been made subject to reflection during the modern society, and self-identity is therefore created and maintained through reflective choices. As its method, the paper applies Rita Felski's theory *Uses of Literature* which argues that literature is eligible as a source of knowledge. She argues that genre is not an obstacle for obtaining knowledge but an opportunity to gain that knowledge and epistemic insight if we stop searching for the objective truth. Her point is that the truth is always subjective and consists of a number of interpretations. Felski's theory further argues that literature is a source of obtaining self-understanding through self-recognition that is both cognitive and affective. Additionally, the theory is applied to the paper to examine the feeling of recognition and misrecognition between the main characters and other characters and groups during their youth.

The first section of the paper concludes that the three main characters living in multicultural areas want to create a different self-identity. They all experience racial discrimination during their upbringing, and growing up as part of the lower class and of the precariat becomes an obstacle in the development of their self-identity. They all end up between their old and new self-identity; between identifying with both a white identity and the immigrants of the areas. The paper criticizes Giddens for emphasizing the opportunities to freely select between self-identities during the modern society as selecting requires a larger amount of social, cultural and economic capital than the three main characters possess.

The second section of the paper discusses the author's and novel's abilities as witnesses to tell the truth about the inhabitants and the areas. As both authors grew up in the described deprived and multicultural areas, the paper states that both novels are anchored in reality. The paper then examines and discusses the fact that the two authors insist on representing a community by narrating their story while they in interviews about the novels create separation by articulating a different self-identity that represent a higher social class. Therefore, the paper discusses if they actually recount for more than they know. It concludes that they are both entitled to narrate their version of the truth about their upbringing in the socially deprived areas. Further, the paper concludes that the authors reproduce the same class inequality that they criticize internally in the novels. This raises the ability of the novels to articulate the truth as the authors participate in the conflict about the lower class and the precariat lacking a voice, and they have the power to articulate that voice even though they now belong to a different social class.

The overall conclusion of the paper is that both the characters and the authors have to physically and class-wise leave the socially deprived areas to obtain a new self-identity.

Indholdsfortegnelse

1	Abstract	2
2	Indledning og problemformulering	1
3	Opbygning	2
4	Teori og metode	3
4.1	<i>Anthony Giddens: Modernitet og selvidentitet</i>	4
4.1.1	Overgangen til det moderne samfund	4
4.1.2	Selvidentitet som projekt i det moderne samfund.....	5
4.1.3	Giddens og den klassemæssige virkelighed.....	7
4.2	<i>Grupper</i>	7
4.3	<i>Metodiske overvejelser</i>	8
4.4	<i>Rita Felski: Uses of Literature</i>	9
4.4.1	Recognition: Genkendelse og anerkendelse	11
4.4.2	Knowledge: Brugen af litteratur som adgang til en social virkelighed	12
4.4.3	Anvendelse af metoden	13
4.5	<i>Begrebsafklaring</i>	13
5	Analyse af <i>Planen</i>	14
5.1	<i>Komposition, tid og genre</i>	15
5.2	<i>Miljøet i Urbanplanen</i>	17
5.2.1	Det sociale miljø og hierarkier.....	18
5.2.2	Det talte og skriftlige sprog i <i>Planen</i>	20
5.3	<i>Forhold i Pape-hjemmene</i>	22
5.3.1	Fra kernefamilie til kaosfamilie	22
5.4	<i>Morten i midten</i>	26
5.5	<i>Fortælleforhold og faderopgør</i>	28
5.5.1	Fademordet	29
5.6	<i>Jagten efter en selvidentitet og et sted at høre til</i>	30
5.6.1	Perkere, kartofler og Morten.....	30
5.6.2	Perker-Pape	32
5.6.3	Kartoffel-Morten og Perker-Pape	33
6	Analyse af Tante Ulrikkes Vei	35
6.1	<i>Komposition, tid og genre</i>	36
6.2	<i>Miljøkarakteristik</i>	37
6.2.1	Stovner og Oslo – boligsocial indsats.....	38
6.3	<i>Det talte og skrevne sprog</i>	39
6.4	<i>Karakteristik af Mo og opvækstforhold</i>	40
6.5	<i>Karakteristik af Jamal og opvækstforhold</i>	43
6.6	<i>Fortælleforhold</i>	46
6.7	<i>Splittelse mellem identiteter</i>	47
6.7.1	Mo og drømmen om at blive norsk	48
6.7.2	Jamal og mareridt om at blive norsk	51
6.7.3	Kampen for genkendelse og anerkendelse.....	53

7	Sammenligning af de to romaner	56
7.1	<i>Racialisering på tværs af hudfarver</i>	56
7.2	<i>Prekariat, underklassen og selvidentitet</i>	58
8	Delkonklusion	59
9	Pape og Shakar; børn af ghettoer og ægte sandhedsvidner?	60
9.1	<i>Mimesis i litteratur</i>	61
9.2	<i>Romanernes forankring i den virkelige verden</i>	62
9.3	<i>Forfatterne som repræsentanter for en befolkningsgruppe</i>	65
9.3.1	<i>Ghettoeksperter</i>	66
9.3.2	<i>Kritik af samfundet internt i værkerne</i>	68
9.4	<i>Kan forfatterne fortælle sandheden om virkeligheden?</i>	69
9.4.1	<i>At repræsentere og tage afstand på samme tid</i>	71
9.4.2	<i>Fortæller de mere, end de ved?</i>	72
10	Konklusion	74
11	Litteraturliste	78

2 Indledning og problemformulering

Diskussionen om de udsatte boligområder har de senere år fyldt i samfundsdebatten – både i Danmark og i Norge. I Danmark har regeringen stemplet dem som ”ghettoer”, mens regeringen i Norge ikke vil stigmatisere områderne på en sådan måde.² Fælles for begge lande er dog, at områderne, hvor koncentrationen af indvandrere, kriminelle og folk uden uddannelse er højere end i andre områder, eksisterer. Ligeledes er de oprindelige visioner og byggestilen ens i begge lande: Boligområderne var storstilede socialdemokratiske projekter, hvor der blev bygget funktionalistiske betonboliger med adgang til grønne områder, butikker og daginstitutioner for alle samfundsklasser.³ Ændrede konjunkturer medførte, at ressourcestærke familier flyttede ud og lod underklassefamilierne blive tilbage. Boligområderne er derfor endt som betondystopier med dårligt omdømme og en stor andel af socialt udsatte og af indvandrerfamilier; heriblandt fremmedarbejdere og flygtningefamilier.⁴

I de senere år er der udkommet romaner, som omhandler opvæksten og livet i disse boligområder, og jeg vil derfor i denne opgave beskæftige mig med, hvilken påvirkning opvæksten i de multikulturelle områder kan have på identitetsdannelsen for unge. Jeg vil tage udgangspunkt i *Planen* (2015) af Morten Pape, som omhandler en ung, hvid beboer i Urbanplanen på Amager og *Tante Ulrikkes Vei* (2017), som omhandler to andengenerationsindvandrere i Stovner ved Oslo. Jeg vil i denne forbindelse benytte litteraturen som en kilde til indsigt i boligområderne og først undersøge og analysere romanerne som værker. Romaner har rod i virkeligheden og forfatterens opvækst i de to boligområder, men inden de har skrevet romanerne, er de begge fraflyttet boligområderne og har gjort en klasserejse. Jeg vil derfor også diskutere sandhedsværdien og de to forfattere som sandhedsvidner, da bruddet med området nærmest synes at have været en nødvendighed, for at forfatterne kunne skrive romanerne. Jeg vil arbejde ud fra følgende problemformulering:

”Opgaven vil indeholde en litterær og stilistisk analyse af to opvækstromaner: *Planen* af Morten Pape (2015) og *Tante Ulrikkes Vei* af Zeshan Shakar (2017). Opgaven vil afdække hovedpersonernes identitetsfølelse under opvæksten i udsatte boligområder i to nordiske lande ved brug af Anthony Giddens’ teori om selvidentitet i, hvad han betegner som det senmoderne samfund. Ved hjælp af Rita Felskis metodiske greb til at læse litteratur vil jeg

---

² J. B. Jacobsen 2018

³ Biørnstad 2014

⁴ Yde 2009 s. 13

bruge litteraturen som adgangsgivende til en social virkelighed. Opgaven vil herefter sammenligne romanerne og undersøge dynamikken mellem hovedpersonernes opvækst, sociale relationer og identitetsfølelser. Begge romaner har rod i virkeligheden, hvilke begge forfattere også påpeger i diverse interviews. Samtidig har de begge fysisk forladt områderne og har gjort en klasserejse, og derfor vil jeg slutteligt diskutere romanernes og forfatterens værdi som sandhedsvidner.”

3 Opbygning

Denne opgave vil først redegøre for Anthony Giddens’ teori om modernitet og selvidentitet, da identitet er hovedtemaet i denne opgave. Teorien vil jeg bruge som grundlag til at forstå, hvad identitet er, og hvordan den skabes. Herefter vil jeg redegøre for begrebet ”grupper”, da tilhørsforholdet til en gruppe spiller en væsentlig rolle i de tre hovedpersoners identitetsdannelse. Jeg vil derefter redegøre for Rita Felskis teori om brugen af litteratur i det senmoderne samfund. Her vil jeg fokusere på litteraturen som adgangsgivende til en social virkelighed, samt at litteraturen og den genkendelse, der kan opstå ved læsningen af litteraturen, er med til at skabe identiteten og selvforståelsen. Efterfølgende vil jeg lave en begrebsafklaring, da jeg bruger begreber, som kan opfattes negativt og nedsættende, og jeg vil derfor forklare, at jeg bruger disse med baggrund i romanerne.

Jeg vil herefter analysere og diskutere de to romaner. Her vil jeg overordnet fokusere på de tre hovedpersoners identitet og opvækst. I analysen af *Planen* vil jeg først fokusere på kompositionen, genren og miljøet. Herefter vil jeg skelne mellem hjemmeforholdene og forholdene uden for hjemmet i Urbanplanen for at kunne diskutere hovedpersonen Mortens identitetsdannelse. I analysen af *Tante Ulrikkes Vei* (*T.U.V.* i resten af opgaven) vil jeg ligeledes først redegøre for kompositionen og genren og derefter det miljø, de to hovedpersoner opvokser i. Jeg vil ligeledes skelne mellem miljøet uden for og inden for hjemmet. Derefter vil jeg diskutere de to hovedpersoners identitetsdannelse – først hver for sig og efterfølgende sammenlignende. I begge analyser vil jeg også analysere og diskutere sproget i romanerne, da dette også er med til at skabe og afspejle identiteten. Efter de to analyser vil jeg sammenligne og diskutere de centrale motiver; nemlig racialiseringens og socialklassens betydning for identitetsdannelsen. Med baggrund i analysen vil jeg også kritisere Giddens’ teori for at være klasseblind.

Jeg vil herefter diskutere, om forfatterne kan fortælle sandheden og repræsentere beboerne i de udsatte boligområder, da de begge har gjort en klasserejse og fysisk er fraflyttet områderne. Herefter vil jeg redegøre for romanernes forankring i den virkelige verden, da dette ligeledes er en præmis for, at de kan fortælle sandheden. Jeg vil herefter diskutere de to forfatters positionering som repræsentanter for befolkningsgruppen og boligområderne. Slutteligt vil jeg diskutere, om de kan sige noget om virkeligheden samt modsætningen i, at de både repræsenterer, men også tager afstand gennem deres nye selvidentitet, og om de derfor i virkeligheden siger mere, end de selv ved.

Slutteligt vil jeg besvare problemformuleringen i konklusionen og perspektivere til videre arbejde.

Jeg vil bemærke, at jeg i opgaven henviser til *Planen* og *T.U.V.* ved at skrive sidetallet i parentes og til sekundærlitteratur i fodnoter. Dette gør jeg, da jeg især i de to litterære analyser hyppigt henviser til romanerne, og det kan derfor være forstyrrende for læsningen, at jeg skifter mellem primær- og sekundærlitteratur.

4 Teori og metode

Jeg vil i dette afsnit først redegøre for Anthony Giddens' teori om identitetsdannelse i det senmoderne samfund.⁵ Derefter vil jeg kort redegøre for begrebet "grupper", da det er en væsentlig faktor for hovedpersonerne i romanerne at høre til eller at tage afstand til en gruppe. Endeligt vil jeg redegøre for Rita Felskis metode til at læse litteratur som kilde til selvforståelse gennem gen- og anerkendelsen af selvet i andre individer og som adgangsgivende til en social virkelighed. Fælles for de to teoretikere er, at de opfatter identitet som værende socialt konstrueret. Felski argumenterer for, at identitet skabes og forhandles gennem spejlingen af selvet i andre.⁶ Giddens argumenterer for, at selvet og livsfortællingen løbende må optage og behandle alle begivenheder, individet finder væsentlige for selvidentiteten;⁷ eksempelvis spejling af andre. Denne spejling og forhandling af identitet i relation til andre mennesker og begivenheder ses i både *Planen* og *T.U.V.*, hvilket jeg vil uddybe i analysen. Gennem læsningen af de to romaner har jeg i stor grad fundet evidens for, at identitet skabes og forhandles i samspil med andre og gennem spejlingen af selvet i andre, og derfor vælger jeg netop dette socialpsykologiske perspektiv på identitetsdannelsen.

---

⁵ Giddens 1996 s. 11

⁶ Felski 2008 s. 30

⁷ Giddens 1996 s. 94ff.

Valget af Giddens er foretaget på baggrund af hans fokus på det senmoderne samfund og dets karakteristika. Begge romaner foregår i det senmoderne samfund, hvor valget af en selvfortælling, og dermed identitet, spiller en stor rolle. Dette kan eksempelvis ske gennem forbrugsmønstre, spejling af selvet i andre individer eller grupper.

4.1 Anthony Giddens: Modernitet og selvidentitet

Jeg vil i dette afsnit starte med kort at redegøre for det senmoderne samfunds karakteristika og herefter for, hvordan de påvirker identitetsdannelsen og -forhandlingen.

4.1.1 Overgangen til det moderne samfund

I værket *Modernitet og selvidentitet* skelner Anthony Giddens mellem det traditionelle og det moderne samfund og inddrager tre hovedelementer, som forklarer karaktertrækkene ved senmoderniteten. Det første er adskillelsen af tid og rum. I det traditionelle samfund var forståelsen af tiden, at den hang sammen med den lokalitet, hvor individet havde hjemme og indgik i interaktioner.⁸ Med moderniteten opstod en adskillelse af tid og sted; blandt andet med indførelsen af det mekaniske ur, standardiserede tidszoner og det universelle dateringssystem: Tiden blev en universel størrelse, som ikke længere var stedfæstet til et bestemt sted.⁹

Et andet væsentligt aspekt er udlejringen af sociale institutioner. Med dette mener Giddens, at sociale institutioner og relationer fjernes fra lokale sammenhænge og reorganiseres på tværs af uafgrænsede områder;¹⁰ eksempelvis foregik børnepasningen i hjemmet før, men nu varetages det af offentlige institutioner. Han nævner også ekspertsystemer, som sætter tid og rum i parentes "(...)" ved anvendelse af teknisk viden, der har gyldighed uafhængigt af de praktikere og klienter, der gør brug af dem."¹¹ Dette kunne eksempelvis være den tillid, en patient udviser til en terapeut ved at have denne som fortrolig samt lade denne have stor påvirkning på patientens liv og selvforståelse. Giddens kalder disse udlejringer for udlejningsmekanismer, og de bevirker, at individet er tvunget til at være mere refleksivt, da det eksempelvis må forholde sig til, om eksperternes viden nu er god nok.

Det tredje element er refleksivitet, som Giddens beskriver som:

---

⁸ Giddens 1996 s. 28

⁹ Giddens 1996 s. 28

¹⁰ Giddens 1996 s. 30

¹¹ Giddens 1996 s. 30

”Den regelmæssige brug af viden om det sociale livs vilkår og som et konstituerende element i dette livs organisering og forandring.”¹²

Refleksiviteten er både forankret institutionelt ved, at individet må have tillid til institutionerne og som et eksistentielt vilkår for mennesket i det moderne samfund. Denne refleksivitet underminerer også den sikre viden, da der konstant strømmer ny viden til, som individet må forholde sig til. Livet under moderniteten fordrer altså konstant overvejelser af hypotetiske muligheder og risici.

4.1.2 Selvidentitet som projekt i det moderne samfund

Den konstante refleksivitet over institutionerne afspejler sig også i dannelsen af selvet. Endnu en forskel fra det traditionelle samfund er, at de grundlæggende værdier og traditioner i større eller mindre grad var givet på forhånd i det traditionelle samfund, men er blevet gjort til genstand for refleksion i moderniteten.¹³ Selvidentiteten må derfor skabes og opretholdes gennem refleksivt begrundede valg, og identiteten bliver et refleksivt projekt, som blandt andet må tage højde for forandringerne i samfundet. Eksempelvis afhænger børns tidlige socialisering

”(…)oftere af råd og anvisninger fra eksperter [børnelæger og pædagoger] end af direkte overlevering fra en generation til en anden.”¹⁴

Giddens påpeger, at ekspertsystemerne indgår i et positivt samspil med individet i dets refleksive projekt, og at de har til opgave at afhjælpe individet med angst og usikkerhed. Ekspertsystemerne kommer altså på denne måde til at spille en rolle i individets livsplanlægning.

Individet må selv vælge sin livsstil og planlægge sit liv, da intet er givet på forhånd i modsætning til det traditionelle samfund. Giddens anvender begrebet ”livsstil”, fordi livsstil er noget, der adopteres i stedet for at gå i arv.¹⁵ Livsstilen indeholder blandt andet tøj- og spisevaner, omgangskreds, handlemåder, foretrukne mødesteder og kontrol af kroppen,¹⁶ som er praksisformer, der hurtigt kan ændres, og muligheden for forandring ligger derfor latent i

---

¹² Giddens 1996 s. 32

¹³ Giddens 1996 s. 63

¹⁴ Giddens 1996 s. 47

¹⁵ Giddens 1996 s. 100

¹⁶ Giddens 1996 s. 100f.

det senmoderne menneskes identitet. Ved at træffe bestemte livsstilsvalg definerer et individ sig selv, og på denne måde er identiteten aldrig færdigskabt, men konstant under forhandling og dannelse. Giddens bemærker, at ”Jo mere traditionen mister sit tag (...) desto mere tvinges individerne til at træffe valg om livsstil blandt mange forskellige muligheder.”¹⁷ I det senmoderne samfund, hvor traditionerne bliver mere udvaskede, bliver individernes refleksion tilsvarende større. Den konstante refleksion, skabelse og genskabelse af selvidentiteten er også et led i en social udvikling, hvor sociale relationer dannes og udvikles, da individet hele tiden forholder sig til andre individer.

Livsstilen er medskaber af selvidentiteten og den måde, individet vil opfattes på i sin selvfortælling. Selvfortællingen må løbende behandle alle de begivenheder, individet finder væsentlige for sin selvidentitet, og her kan individet eksempelvis selektere mellem de erindringer, det finder vigtige for fortællingen. Dette skaber det narrativ, individet inddrager i opfattelsen af sig selv og dermed også i den refleksive livsplanlægning.

Livsplanlægning dækker over det strategisk tilvalg af planlagte livsfortællinger og peger mod individets fremtid.¹⁸ Livsplanlægning er integreret med livsfortællingen på den måde, at livsfortællingen knytter sig til ønsket om at bevæge sig et bestemt sted hen i samfundet og i fremtiden.

Selvidentitet bliver altså et udtryk for individets opfattelse af sig selv og må konstant skabes og opretholdes i individets refleksive aktiviteter,¹⁹ blandt andet gennem selektering i erindringer og livsstilsmarkører. Det er væsentligt for udviklingen af selvidentiteten, at individet mærker en ontologisk sikkerhed; at valgene, individet træffer, giver mening i den virkelighed, individet lever i. Den ontologiske sikkerhed skabes tidligt i individets liv og gør, at individet senere i livet kan have en viden om sin egen historie. Her er der tale om to niveauer: undgåelse af angst og opnåelse af selv værdsfølelse.²⁰ Dette peger igen mod selvrefleksiviteten, da den ontologiske sikkerhed er en forudsætning for, at individet kan reflektere over sin egen identitet.

Med de mange muligheder for at forhandle identiteten i det senmoderne samfund, er det også muligt for individet at skifte mellem livsstile og udskifte sit værdisæt afhængigt af, hvilken socialgruppe individet befinder sig i. Her kan individet spejle sig i andre

---

¹⁷ Giddens 1996 s. 14

¹⁸ Giddens 1996 s. 104ff.

¹⁹ Giddens 1996 s. 68

²⁰ Giddens 1996 s. 50ff.

gruppemedlemmer, og på denne måde kan individets færden i forskellige sociale grupper bidrage til at definere selvidentiteten og livsfortællingen. Selvidentiteten er således aldrig færdigskabt, da den hele tiden bliver forhandlet. Den påvirkes af mange faktorer og begivenheder, og derfor må individet konstant forholde sig reflektivt til omverden og til egne erindringer.

4.1.3 Giddens og den klassemæssige virkelighed

Jeg vil bemærke, at det ikke er alle identitetsmarkører, individet vælger frivilligt; blandt andet etnicitet, hudfarve og modersmål, og livsstilen er ligeledes præget af ydre faktorer som eksempelvis økonomi og opvækst. Giddens argumenterer for, at individet kan udskifte sit værdisæt afhængigt af, hvilken socialgruppe individet befinder sig i, og her ses det, at han er opmærksom på, at ikke alle individer har de samme muligheder. Alligevel overbetoner han de frie valg, hvilket jeg vil påvise i de to analyser og slutteligt gennem en sammenligning diskutere dette. Jeg vil i analysen også inddrage elementer af Pierre Bourdieus teori om social mobilitet for at understrege, at den klassemæssige virkelighed spiller en stor rolle i individets mulighed for at skabe en anden selvidentitet. Bourdieu opererer med tre typer af kapitaler, som danner baggrund for et individs klasses tilhørsforhold: social, kulturel og økonomisk.²¹ Den sociale kapital dækker over et individs værdi gennem dets sociale netværk. Den kulturelle kapital henviser til dannelse og kompetencer, og den økonomiske kapital henviser til materielle goder og penge. Disse tre kapitaler former individets habitus, som er de handlemønstre, individet har og håndterer sin tilværelse på. Kapitalerne har stor indflydelse på et individs liv og individets mulighed for social mobilitet og dermed evnen til at rykke sig fra en socialklasse til en anden, hvilket jeg uddyber i løbende i analysen.

4.2 Grupper

Da hovedpersonerne i romanerne har vanskeligt ved at finde en gruppe at passe ind i, vil jeg her kort redegøre for, hvad en gruppe er, og hvilken betydning den har for individer. Der skelnes mellem forskellige typer af grupper, og her vil jeg inddrage de typer, der er relevante for min opgave.

Først og fremmest skelnes der mellem grupper i bred og smal forstand. Grupper i bred forstand eksisterer, når "(...)et sæt af individer oplever sig som tilhørende samme gruppe."²²

---

²¹ Giddens et al. 2005 s. 224

²² M. H. Jacobsen et al. 2013 s. 272

Her dækker begrebet både over små ansigt-til-ansigt grupper og store sociale kategorier, og oplevelsen af tilhørsforholdet er forudsætningen for, at der eksisterer en gruppe. En gruppe i snæver forstand afgrænser derimod en gruppe til to til 30 individer og dækker eksempelvis over bander. Gensidig attraktion, fælles normer og betydningen af fælles holdninger er her essentielt.²³ Grupper udgør en normativt orienteret social enhed med et netværk af roller, hierarkiske statusrelationer og normer. Ved at være bevidst om normerne, implicerer det et modsætningsforhold til grupper med andre normer. På denne måde fungerer normer som gruppe- og medlemsstabiliserende markører for den sociale identitet.

Grupper kan adskille sig fra interpersonelle relationer ved at være præget af social identitet frem for personlig identitet.²⁴ Her kendetegnes den personlige identitet ved at være selvopfattelser, individet ikke deler med andre, og som er bundet til tætte og vedvarende relationer. I nogle tilfælde vil individet negligere sin personlige identitet ved at påtage sig en social identitet og føre en anden livsfortælling.

En gruppe kan være en referencegruppe for et bestemt individ. En sådan gruppe har en særlig stor betydning for individers normdannelse og sociale identitet. Den dækker både over grupper, individet er medlem af, men også over grupper individet ikke er medlem af, men som det sammenligner sig med og vurderer enten negativt eller positivt. I det senmoderne samfund har individet en stor grad af refleksivitet, og individet har derfor et større ansvar for gruppemedlemskab end i det traditionelle samfund.²⁵ Dog er de tilskrevne medlemskaber stadig vigtige. Disse dækker over de grupper, et individ er medlem af, uanset om det har et ønske om det eller ej; eksempelvis medlemskabet som indvandrer eller dansker.

4.3 Metodiske overvejelser

Jeg vil overordnet benytte mig af hermeneutikken og den hermeneutiske metode, hvor menneskelige handlinger forstås som tekster. Forståelsen af mennesket sker gennem bevægelsen mellem de enkelte handlinger og helheden af situationen og livshistorien.²⁶ Dette sker i en cirkulær bevægelse, hvor de to dele hænger uløseligt sammen. Jeg vil netop arbejde ud fra dette, da jeg vil undersøge identitetsdannelsen hos hovedpersonerne i de to romaner, og denne kan jeg forstå gennem deres handlinger. Jeg vil derudover inddrage relevante litteraturanalytiske værktøjer fra den klassiske litterære analyse samt den stilistiske analyse.

---

²³ M. H. Jacobsen et al. 2013 s. 276

²⁴ M. H. Jacobsen et al. 2013 s. 275

²⁵ M. H. Jacobsen et al. 2013 s. 277

²⁶ Collin 2012 s. 68f.

Analysen vil samtidig være komparativ, da jeg vil sammenligne de to analyser af romanerne for at undersøge, om de samme identitetsproblemer hersker i begge boligområder. Slutteligt vil jeg også sammenligne de to romaner i undersøgelsen af deres sandhedsværdi. Jeg vil ikke uddybe metoderne yderligere i dette afsnit, men uddybe dem senere hvis det bliver nødvendigt.

Med fokus på identitetsdannelsen samt de problemer denne kan medføre i forbindelse med en opvækst i et multikulturelt område, vil jeg benytte romanerne til at få adgang til den sociale verden. Jeg vil også undersøge, i hvor stor grad de to forfattere kan sige noget om virkeligheden. Til dette vil jeg benytte Rita Felskis teori *Uses of Literature* som mit metodiske greb.

4.4 Rita Felski: Uses of Literature

”We know only way too well the well-oiled machine of ideology critique, the x-ray gaze of symptomatic reading, the smoothly rehearsed moves that add up to a hermeneutics of suspicion.”²⁷

Denne sætning er en del af indledningen til værket *Uses of Literature* af Rita Felski. Med citatet understreger Felski de dominerende tendenser i akademiske kredse, især engelsk-amerikanske, i læsningen af litteratur. Der er opstået et paradigme, hvor litteratur er nødt til at retfærdiggøre dens egen disciplin, da kritiske læsninger er blevet herskende inden for de litterære felter.²⁸ Problemet er, at de kritiske læsninger søger at placere teksten som en del af noget større og diagnosticerer den i stedet for at høre den:

”To define literature as ideology is to have decided ahead of time that literary works can be objects of knowledge but never sources of knowledge.”²⁹

Hun skelner mellem teologiske og ideologiske paradigmer, som hersker inden for de akademiske kredse. De teologiske læsninger hævder, at litteratur er fundamentalt anderledes fra vores virkelighed og har fokus på spirituelle og metafysiske elementer.³⁰ Hun påpeger, at faren her er, at de teologiske litteraturer ikke kan forklare, hvordan teksterne så er skabt i den sociale virkelighed og derfor ikke kan relatere teksten til virkeligheden. De ideologiske

---

²⁷ Felski 2008 s. 1

²⁸ Felski 2008 s. 2

²⁹ Felski 2008 s. 7

³⁰ Felski 2008 s. 4f.

kritikere indtager derimod den modsatte yderposition og placerer netop kun litteraturen i en social virkelighed. Her er faren, at teksten altid bliver læst som en del af et socialt hierarki eller med et politisk motiv, og den altså ikke bliver hørt og ikke får lov til at udfolde sig.³¹ På denne måde bliver litteratur et objekt skabt af viden og aldrig et hjælpemiddel til at opnå viden med. Fælles for de to paradigmer er, at de er mistroiske over for, at litteraturen kan give viden om den sociale virkelighed. I Danmark ses disse paradigmer ikke på samme måde, men problemstillingen er den samme. På SDU har mine undervisere i høj grad arbejdet med nykritiske læsninger, som ikke tager hensyn til teksters historiske eller biografiske forankringer.³² Her er teksterne autonome værker, som indgår i tidløs dialog med andre værker og ikke med virkeligheden, og tekster kan derfor ikke sige noget om den sociale virkelighed. Felski er altså også relevant i danske sammenhænge.

Felski vil hermed ikke undertrykke værdien af de politiske spørgsmål, men argumenterer for en udvidet brug af litteraturen og for, at forskningen skal beskæftige sig med, hvordan vi benytter os af og knytter os til litteraturen. Hendes argument er, at litteratur i lige så stor grad kan bruges til at give viden om den sociale virkelighed som en videnskabelig opgave. Felski trækker på en hybridversion af fænomenologien og især på Paul Ricoeur, som insisterer på, "(...)the world is always the world as it appears to us, as it is filtered through our consciousness, perception, and judgement."³³ Litteraturen kan altså bruges til at sige noget om den sociale verden. Læseren skal dog være opmærksom på, at denne verden er socialt formet af forfatteren og dermed også være opmærksom på dette i læsningen.

Felski inddrager fire kategorier for tekstuel tilknytning, som har været negligeret i litteraturforskning: Litteratur kan skabe gen- og anerkendelse, fortryllelse, litteratur kan bruges til at give viden om den sociale virkelighed og gøre læseren chokeret.³⁴

Jeg vil i de følgende afsnit uddybe de kategorier, som er relevante for min analyse. Her inddrager jeg ikke kategorierne om chok og selvforglemmelse, da jeg ikke har fokus på selve læseprocessen i denne opgave, men derimod hvordan litteraturen skaber tilknytning til læseren og giver adgang til en social verden, det ellers kun er de færreste, der har adgang til.

---

³¹ Felski 2008 s. 6f.

³² Kjældgaard et al. 2013 s. 432f.

³³ Felski 2008 s. 17

³⁴ Felski 2008 s. 14

4.4.1 Recognition: Genkendelse og anerkendelse

Denne kategori fokuserer på brugen af litteratur som en kilde til selvforståelse og selvfortolkning:

”We are fundamentally social creatures whose survival and well-being depend on our interactions with particular, embodied others. The other is not a limit but a condition for selfhood.”³⁵

Menneskets identitet skabes altså i samspil med andre og dermed også i genkendelsen af selvet i andre mennesker. I litteratur kan individet i lige så stor grad genkende og lære noget om sig selv, som det kan i det virkelige liv. Hun positionerer dermed sin form for genkendelse som en modsætning til Lacans spejlfacet og Althusserens begreb om interpellation. De er begge stærkt mistænksomme over for genkendelsen og argumenterer derfor for modsætningen: miskendelsen.³⁶ Når et individ ser sig selv i et spejl eller reagerer på at blive anråbt på gaden, anerkender individet sig selv som et subjekt – ifølge Lacan et hult subjekt, og ifølge Althusser et subjekt, som ikke er frit.³⁷

Ifølge Felski er genkendelsen både kognitiv og følelsesmæssig, da individet lærer noget om sig selv på disse to planer. En tekst kan både gengive det, læseren allerede vidste, men også det læseren kommer til at vide; eksempelvis noget læseren har fornemmet i sin underbevidsthed, som bliver gjort synligt gennem læsningen.³⁸ En tekst kan ligeledes skabe anerkendelse hos læseren; eksempelvis hos politiske aktivister, som kan opleve accept, værdighed og inklusion gennem en tekst.³⁹ Genkendelsen kan derfor tage mange former; blandt andet tvungen genkendelse, genkendelse af selvet i dét, der virker fremmed og en direkte genkendelse. At have en identitet sker også netop gennem disse intersubjektive genkendelser.⁴⁰ Genkendelsen behøver ikke at være narcissistisk, men kan også ske gennem eksistentielle emner og livskriser – både positive, men også negative, svære og fortrængte emner eller personlighedstræk hos individet.⁴¹

---

³⁵ Felski 2008 s. 31

³⁶ Miskendelse er her min oversættelse af ”misrecognition”, da jeg ikke har kunnet finde en dansk oversættelse. Min oversættelse rummer derfor både ikke-genkendelse og ikke-ankendelse, da Felski benytter ”recognition” for både gen- og anerkendelse.

³⁷ Felski 2008 s. 27

³⁸ Felski 2008 s. 25

³⁹ Felski 2008 s. 29

⁴⁰ Felski 2008 s. 39

⁴¹ Felski 2008 s. 48

Felski påpeger også, at ligesom et individ kan genkende sig selv, kan det modsatte også ske, hvor individet miskender sig selv, og her kan det også lære noget om sig selv.

4.4.2 Knowledge: Brugen af litteratur som adgang til en social virkelighed

Litteraturen kan give adgang til den sociale virkelighed og fortælle sandheden om denne. For at definere litteraturens forhold til sandheden definerer Felski netop begrebet ”sandhed” med udgangspunkt i Ricoeur og fænomenologien. Argumentet er dels, at viden og genre uundgåeligt hænger sammen, hvis alle former for viden, både poetisk og politisk, hviler på en række formelle ressourcer og stilistiske konventioner.⁴² På denne måde bliver genren ikke en hindring for, at teksten kan give viden om den sociale virkelighed, men skaber mulighed for at få den viden. På denne måde kan litterære værker altså også give viden om den sociale virkelighed. Felski definerer sandheden ved at bruge begrebet ”mimesis”:

”Once we relinquish the false picture of reality “out there” waiting to be found, we can think of literary conventions as devices for articulating truth rather than as obstacles to its discovery.”⁴³

Definitionen af mimesis strækker sig altså ud over realismen og fungerer som en kæde af fortolkende processer og beskrivelser og ikke som en imitation af virkeligheden. Læseren har en forudindtaget holdning af verden, og det giver på denne måde ikke mening at se på verden, som ”den virkelig er”. Hun sammenligner ligeledes mimesis og metaforer, da metaforer heller ikke gengiver virkeligheden realistisk, men alligevel kan sige noget sandt om virkeligheden: Vi skaber nemlig mening i verden gennem modeller og poetiske analogier, og derfor kan litteraturen gøre det samme.⁴⁴

Læseren kan blandt andet opleve en dyb intersubjektiv tilknytning til teksten. Dette sker, da læseren får et indblik i den sociale virkelighed fra indersiden gennem teksten og på denne måde kan føle, hvordan det er at være til stede i denne virkelighed. Her kan læseren blive så involveret i tekstens univers, at læseren selv oplever at blive en del af de sociale konventioner. En tekst kan ligeledes knytte sig til virkeligheden gennem bugtaleri.⁴⁵ Her imiterer en tekst eksempelvis dialekter, idiomer og andre lingvistiske særtræk. Her afspejler sproget virkeligheden og kan på denne måde belyse mønstre af social stratifikation –

---

⁴² Felski 2008 s. 83

⁴³ Felski 2008 s. 84

⁴⁴ Felski 2008 s. 86

⁴⁵ Felski 2008 s. 93

eksempelvis ved at gengive underklassens sprog over for overklassens. Den sociale viden bliver på denne måde gengivet gennem sproget og gør, at der kan skabes og gengives ny viden om den sociale virkelighed.⁴⁶ På denne måde giver tekster altså adgang til en virkelighed på en anden måde, end eksemplvis videnskabelige tekster og kritiske læsninger. Læseren skal dog være opmærksom på, at teksterne naturligvis også kan vildlede og inkludere dette i læsningen.⁴⁷

4.4.3 Anvendelse af metoden

Med dette metodiske afsæt vil jeg bruge litteraturen som vidnesbyrd om opvæksten i to udsatte boligområder og som adgangsgivende til en social verden, der ellers kan være vanskelig at få adgang til. *Planen* tager direkte udgangspunkt i forfatterens opvækst, mens *T.U.V.* omhandler to fiktive unge mænd, som vokser op i samme boligområde som forfatteren. De to romaner tager udgangspunkt i de to forfatters opvækst, og det er netop også denne udvikling, jeg interesserer mig for i den første del af analysen, hvor jeg undersøger værkerne internt. Jeg vil i denne del af opgaven også inddrage kategorien ”genkendelse og anerkendelse” til at undersøge forholdet mellem karaktererne i romanerne og de klasse-mæssige virkeligheder, der skildres samt forholdet mellem hovedpersonerne, fortællerne og forfatteren.

I den anden del af opgaven vil jeg, ved at bruge litteraturen som adgangsgivende til en social virkelighed, undersøge i hvor stor grad, de to forfattere kan sige noget om det samfund, de voksede op i, og om de i virkeligheden fortæller mere, end de ved. Her vil jeg især have fokus på, at de to forfattere er flyttet væk fra områderne og har gjort op med deres opvækst gennem romanerne, hvilket påvirker deres skildring af opvæksten.

4.5 Begrebsafklaring

I følgende opgave vil jeg nogle steder benytte mig af termen ”ghetto” om de udsatte boligområder, romanerne foregår i. I Danmark har regeringen oprettet en ghettoliste, hvor Urbanplanen har figureret, mens der i Norge ikke findes en sådan liste, da politikere og forskere er enige om, at begrebet ”ghetto” stigmatiserer beboerne. I begge romaner omtaler hovedpersonerne deres boligområde som ”ghetto” i deres daglige tale og tilskriver derfor

---

⁴⁶ Felski 2008 s. 98

⁴⁷ Felski 2008 s. 103

begrebet betydning, og jeg bruger derfor begrebet baseret på deres erfaringsgrundlag, da de igennem deres opvækst i området må kende til områderne indefra.

Jeg vil ligeledes, med rod i romanerne, benytte mig af termerne ”perkere” og ”svartinge”, hvilket er henholdsvis dansk og norsk for en bestemt gruppe af indvandrere og ”kartofler” og ”poteter”, som er dansk og norsk for etnisk hvide danskere og nordmænd. Jeg vil ikke benytte termerne for at stigmatisere eller undertrykke en gruppe mennesker, men fordi hovedpersonerne igen benytter sig af denne form for kategorisering i deres identitetsdannelse og sociale grupperinger.

5 Analyse af *Planen*

Jeg vil i de følgende afsnit analysere *Planen* af Morten Pape fra 2015. Analysen vil fokusere på elementer, som viser eller har betydning for hovedpersonen Mortens identitetsdannelse og selvidentitet. Her er to gennemgående motiver, at familien tilhører den nederste del af samfundet og derfor kun besidder begrænsede ressourcer, og at racialisering nærmest er et vilkår, når man vokser op i Urbanplanen. Her vil jeg først skelne mellem forholdene ude i Urbanplanen og forholdene i Mortens barndomshjem. Jeg vil beskrive og diskutere en prekær familie, som falder fra hinanden med en psykisk syg mor, som forsøger at holde sammen på børnene. Morten må danne sin selvidentitet i spændet mellem ude- og hjemmeforholdene og med en fader, som ikke er til stede i store dele af børnenes opvækst. Dette medfører en stor vrede fra Morten, som nærmest er drivkraft for fortællingen. Jeg vil derfor diskutere forholdet til faderen og fortælleren i samme afsnit. Slutteligt vil jeg diskutere Mortens kamp for at finde en selvidentitet i et område præget af et anarkistisk børnemiljø, grupperinger af hudfarver og kloge børn, som Morten, der befinder sig i en umulig mellemposition.

Jeg vil bemærke, at jeg inddrager og fokuserer på elementer, der er væsentlige for mit analysefokus, og der vil derfor også være elementer, som er udeladt. Det er også centralt at påpege, at motivet på romanens forside forestiller et portræt af Morten Pape som barn med sine runde briller. Hen over panden står ”MORTEN PAPE”, og på bagsiden fremgår det ligeledes, at hovedpersonen i romanen hedder Morten, at han er opvokset i Urbanplanen, at romanen er en dannelsesroman. Jeg kan derfor konkludere, at hovedpersonen, fortælleren og forfatteren er den samme person.

5.1 Komposition, tid og genre

I dette afsnit vil jeg overfladisk berøre centrale elementer i romanen, og disse vil jeg uddybe i senere afsnit.

Romanen er delt op i fem faser af Mortens liv. Den starter med faderopgøret, som er det gennemgående motiv i fortællingen. Dette er kendetegnet ved, at det både foregår implicit i romanens handlingsforløb og eksplicit parallelt med handlingen i en mere symbolsk betydning. Det parallelle forløb er kursiveret og adskiller sig derfor fra handlingen. Det tager også udgangspunkt i et andet handlingsforløb: Morten og faderen spiller fodbold, og faderen falder og slår sit hoved ned i isen på fodboldbanen. Opgøret ses derefter ved, at Morten fantaserer om, at han lader faderen forbløde og dø. Jeg vil uddybe dette opgør i afsnittet ”Fadermordet” s. 29.

Den første fase i romanen er ”krapyl”-fasen. Her indføres læseren i det sociale miljø og den store mængde kaos, anarki og hierarki, der hersker i Urbanplanen og på Mortens skole, Dyvekeskolen. Fasen omhandler Mortens oplevelse af sin familie, som falder fra hinanden samt at være et socialt udskud. Del to er kaldet ”Statisten” og omhandler Mortens mislykkede karriere som skuespiller, som ellers skulle have været hans vej væk fra Urbanplanen. I denne del ses også et voksende had mod faderen. ”Perker-Pape” er del tre og er den mest centrale del af fortællingen. Som titlen hentyder, er det i denne del, Morten forsøger at finde sin plads og selvidentitet som indvandrer for at passe ind i ghettoen. I denne del af romanen svigter Mortens far sine børn, og Mortens mor bliver syg med depression. Del fire har titlen ”Udenforskabet” og omhandler Mortens tre år på HHX og de efterfølgende måneder. Titlen henviser til, at Morten føler sig udenfor, lige meget hvor han er; om det er sammen med sin hvide fodboldklub, sin vietnamesiske ven Andrew eller med sine indvandrer venner. Samtidig udvikler Morten et hashmisbrug og er derfor også udenfor i den forstand, at han ikke ved, hvad der foregår omkring ham. Den sidste del er kaldet ”Smutveje” og indeholder Mortens tid i militæret samt mødet og forholdet med kæresten Jazmin, som kommer fra en højere samfundsklasse end Morten. Denne del omhandler Mortens opbrud fra Planen, hvor han blandt andet flytter væk fra Urbanplanen sammen med Jazmin og får arbejde som lærervikar på Dyvekeskolen. Romanen slutter med en epilog, som foregår på Dyvekeskolen, men i modsætning til prologen, hvor Morten var et barn, der observerede en rædselsslagen gårdvagt, er han nu selv gårdvagten, som ved, hvordan han skal sætte sig i respekt, og magthierarkiet er vendt. Det bliver altså en ressource for Morten, at han er fra miljøet.

Romanen er skrevet i præsens, så den opleves, som Morten gør det på det gældende tidspunkt og følger en forholdsvis kronologisk opbygning. Romanen springer et par gange tilbage i tiden og markerer dette med præteritum; eksempelvis da Morten beretter om mødet med Jazmin, og da faderen slår hovedet på isen som en del af faderopgøret. Den strækker sig over omkring 15 år; fra Morten er fem eller seks år i nytåret 1992/1993, til Morten er omkring 20 år efter HHX og med arbejde som lærervikar. Fortællingen er autobiografisk og inddrager flere gange virkelighedsmarkører som terrorangrebet d. 9. september 2001, Muhammed-tegningerne med videre. Den indeholder dog unægtelig også fiktive elementer, da Morten umuligt kan huske alle de elementer, handlingsforløb og dialoger, han skildrer.

Romanen er en socialrealistisk beskrivelse af det sociale miljø i et multikulturelt ghettomiljø. På bagsiden af romanen angives det, at det er en dannelsesroman, og den følger også det klassiske dannelsesromansnarrativ om, at der skal ske en udvikling, og at hovedpersonen skal følge formlen ”hjem-ude-hjem”.⁴⁸ Morten starter hjemme hos sin kernefamilie, som efterfølgende krakelerer. En klassisk dannelsesroman er knyttet til en rejse ud i verden, men dette behøver Morten ikke, da hans nærområde i stor grad er præget af det fremmede og det multikulturelle.⁴⁹ Samtidig oplever Morten en permanent tilstand af hjemløshed i Planen, hvilket moderen også påpeger: ”Her kan man bo, men man kan fandeme ikke leve her, vel?” (s. 70). Dette forankrer, at Morten er ”ude”. Romanen slutter igen hjemme, hvor Morten en søndag er på vej hjem fra en fodboldkamp på Amager og ser sin far gå forbi. Morten tager ikke kontakt til ham, men lader ham forsvinde ud af sit liv og henviser til åbningsscenen, hvor faderen dør. Morten flytter ikke hjem, men skriver som klasserejsende forfatter historien om opvæksten i stedet og finder på denne måde sit livsgrundlag, hvor han hverken har mistet sig selv eller forhåbningen til livet i samfundet⁵⁰ og kommer på denne måde hjem i overført betydning. Der ses dog også et forfaldsnarrativ i romanen, da Morten mislykkes med flere ting, og samtidig betvivler han, om han og broren Jonas nogensinde kom væk fra området (s. 557).

Det er ligeledes en slags moderne hjemstavnsdigtning, da den omhandler natur, miljø og mennesker i hjemstavnen. Hjemstavns litteraturen omhandlede originalt blandt andet sociale og økonomiske skel på landet,⁵¹ og her ses genren derfor i en moderne version, da den

---

⁴⁸ Jansen 2008 s. 138

⁴⁹ Jelsbak 2017 s. 144

⁵⁰ Mai 2016 s. 11

⁵¹ E. Svendsen 2009 s. 329

skildrer de sociale og økonomiske skel i det senmoderne bysamfund. Den skildrer blandt andet ghettobeboernes livsforløb, og at de sociale, økonomiske og kulturelle skel er så store, at beboerne nærmest ikke kan slippe ud af prekariatet og ghettoen, og romanen bliver derfor en slags protest mod de herskende samfundsstrukturer, samtidig med at den skildrer en lille del af Danmark.

5.2 Miljøet i Urbanplanen

Jeg vil i de følgende afsnit præsentere miljøet i Urbanplanen; både det fysiske miljø, beboerne og det sociale miljø samt sproget i området. Det er nemlig i disse rammer, Morten danner og forsøger at forhandle sin identitet.

Romanen starter med en prolog, hvor læseren bliver introduceret til miljøet, stedet og ghettoen ”Urbanplanen” (s. 11). Prologen bliver set fra barne-Mortens perspektiv, hvilket er paradoksalt, da området ikke er børnevenligt: Der er blandt andet alkoholikere over alt, Morten har set en død mand, som var tæsket ihjel, og der bliver handlet med stoffer (s. 9f.). Området adskiller sig altså væsentligt fra resten af Danmark som et hårdt område, og derfor er det også en bestemt type mennesker, som bor der. Morten betegner disse som proletariatet, men en mere korrekt betegnelse er ”prekariatet”.⁵² Dette er kendetegnet ved, at flere af beboerne har en løs tilknytning til arbejdsmarkedet, familien og statslige instanser. Arbejdsløse er ikke inkluderet i begrebet, men det er derimod ”welfare claimants”, som er de individer, der påtager sig retten til at modtage offentlige ydelser uden at arbejde for dem.⁵³ Ifølge Standing er prekariatet ”the dangerous class”,⁵⁴ da de ikke har udsigt til en fremtidig sikkerhed eller identitet, hvilket viser sig gennem frygt og vrede, som igen afspejler sig i en mere usikker relation til arbejdsmarkedet og til staten.

Mortens opfattelse af området og beboerne afspejler sig i hans sidestilling af beboerne med menneskeligt affald:

”For mange år siden blev hovedstadens lort og affald opmagasineret på disse kanter. Lorteøen Amager var dér hvor man kunne gemme det grimme væk.” (s. 11).

Området kommer på denne måde til at fungere som en slags udskillingsmekanisme, hvor underklassen og prekariatet skilles fra middelklassen. Romanen indeholder dermed også en

---

⁵² Jf. Guy Standings begreb ”The precariat”

⁵³ Standing 2011 s. 24

⁵⁴ Standing 2011 s. 42

kritik af det sociale boligbyggeri og byggestilen. Morten fortæller, at visionen for området var boliger til alle med kort vej til alle fornødenheder som vuggestuer, kirker med videre, men at realiteten er en anden. Morten fremhæver flere gange, at området er bygget af beton og sætter dermed lighedstegn mellem det hårde og dystre område samt det byggemateriale, det er bygget af, og den prekære tilværelse er derfor blevet et produkt af Planen og byggestilen. Faktisk er området bygget til, at beboerne er endt sådan, for det er "(...)bygget til det formål at kunne stikke af fra ordensmagten." (s. 539). Ironien i dette citat er tydelig: Området blev bygget af den socialdemokratiske borgmester Urban Hansen grundet boligmangel i 1960'erne.⁵⁵ Det blev altså bygget af velfærdsstaten og ikke med det formål, Morten omtaler. Formålet var derimod, at beboerne skulle leve i fred og harmoni i grønne områder. Urbanplanen er altså, ifølge Morten, et projekt, som har slået fejl.

Morten beskriver, at "Jeg er vant til at skolen er et dagligt fængsel, og at legen er det eneste der sætter mig fri." (s. 111). Stederne udvikler altså ikke karaktererne, men fastholder dem i deres udsigtsløshed.⁵⁶

5.2.1 Det sociale miljø og hierarkier

I prologen fremgår det også, at "(...)proletariatets afkom farer rundt i en hektisk krigsdans iført deres hudfarve som uniformer." (s. 11). Allerede her optegnes et modsætningsforhold mellem kartofler og perkere, og faktisk er der "(...)flere tørklæder end tylskørter(...)" (s. 11). Romanen optegner disse forskelle, men samler alligevel alle etniciteter: De er alle proletariatets afkom og bærer deres hudfarve som uniformer,⁵⁷ og de er alle en del af samfundets losseplads.

Krigszonemetaforen er tilbagevendende i romanen; både i skolen, inden for hjemmets fire vægge og i fritidstilbuddene. Det er kun de stærkeste, der overlever kampene, og taberne havner nederst i hierarkiet, hvor de eksempelvis i skolen bliver mobbeofre som Morten. Metaforen peger også på, at området er uden for land og lov - faktisk så meget at kommunens logo er udvasket på skolens kaffekopper (s. 11): Staten og kommunen er næsten ikke til stede og har ingen autoritet. Skolen er også kendetegnet ved totalt anarki, hvor eleverne har magten, og lærerne sommetider giver op i stedet for at håndhæve deres autoritet.

---

⁵⁵ Yde 2009 s. 22

⁵⁶ Lund 2016 s. 33

⁵⁷ Haarder et al. 2018 s. 192

Kampzonemetaforen ekspliciterer også den polarisering, der er mellem danskerne og indvandrerne (både første- og andengenerationsindvandrere). De kæmper blandt andet mod hinanden i fodbold i skolen, hvor de deler sig op i hold: ”perkerne mod danskerne” (s. 204). At der er flere indvandrere end danskere bevirker også, at indvandrerne er øverst i hierarkiet. De styrer den lokale fritidsklub, danner bander og styrer hierarkiet på Dyvekeskolen med frygt og vold. Når Morten og hans venner virkelig skal sværge på noget, gør de det på koranen – selv når de kun etniske danskere sammen (s. 152). Alene dette peger på, at indvandrerne har magten i området og derfor har dannet nogle normer. Det bevirker samtidig, at der opstår en omvendt racialisering. Tobias Skiveren skriver i sin artikel ”Affekt og racialisering i ny dansk (minoritets)litteratur”, at der ses en strømning af danske forfattere, som formidler

”(...)hvordan det *føles* at leve som en krop, der qua sit materielle udseende konstant risikerer at blive racialiseret, dvs. peget ud af omgivelserne som medlem af en bestemt ”race””.⁵⁸

Racialisering dækker altså over den tvungne genkendelse, individet oplever med kroppe med samme hudfarve. Han peger her især på følelsen af altid at være udenfor og anderledes end normen, hvilket medfører en følelse af hjemløshed. I Urbanplanen sker samme racialisering, men her er det den hvide krop, der er befinder sig uden for normen i et multikulturelt område, hvor den ikke-hvide krop har magten. Dette peger frem mod Mortens problemer med at finde sin selvidentitet, som jeg vil uddybe senere.

Morten fortæller, at indvandrerne altid laver ballade, fordi de ikke har et hyggeligt hjem, som danskerne har, og samtidig bliver flere af indvandrerbørnene slået af deres forældre (s. 240). Der hersker altså en utøjlelig vrede i området, som går ud over andre børn, skolegangen og hverdagslivet generelt. Forældrene i området, som tilhører prekariatet, og her er det både etnisk danske og indvandrerfamilier, er også kendetegnet ved at besidde en lav grad af kulturelle, sociale og økonomiske kapitaler, og de kan derfor ikke give disse videre til deres børn. I flere af familierne, hvor børnene bliver slået, afreagerer de i skolen, hvilket blandt andet ses ved Fuad. Der hersker en underklassejantelov i skolen, hvor det er forkert at dyrke fagligheden, og kloge børn som Morten befinder sig nederst i hierarkiet og bliver mobbet (s.

---

⁵⁸ Skiveren 2017 s. 41

87), mens fagligt svage børn som Fuad, der frygter at blive ydmyget, befinder sig øverst med frygt og vold:

”Fuad var så fagligt svag at han hele tiden lå på vippen til at komme en tur i specialklasse (...) han kompenserede for tabt ære ved at styre skolegården og klasseværelset med hård hånd(...)” (s. 52f.)

Det dysfunktionelle miljø peger ligeledes ind i børnenes overgang fra barn til voksen. Morten køber på et tidspunkt hash af Samuel, som har stoffer og en pistol i samme æske, han før havde fodboldstøvler i (s. 394). Denne overgang ses hos flere af beboerne, som går fra barn til at blive kriminel og ”fremtidsløse børn af Planen” (s. 396).

5.2.2 Det talte og skriftlige sprog i *Planen*

Som nævnt i forrige afsnit er det flertallet af indvandrere i Urbanplanen, der er øverst i hierarkiet, og som håndhæver denne position gennem vold og frygt. Dette afspejles også i det talte sprog, hvor der bruges multietnolekt.

En multietnolekt defineres således:

“(...)en varietet af et standardsprog som er vokset ud af multietniske miljøet hvor sprogbrugerne har mange forskellige modersmål men ét fælles sprog til rådighed(...)”⁵⁹

I ghettoområdet Urbanplanen er der netop opstået et standardsprog, som afviger fra rigsdansk. Dette sprog trækker på forskellige modersmål, som inkorporerer udtryk og vendinger i det danske sprog, som er områdets fællessprog. Multietnolekten i området er ”perkerdansk”. I kronikken ”Pæredansk eller perkerdansk” (1998) af sprogforskerne Jens Normann Jørgensen og Tore Kristiansen argumenterer de to forskere for, at tilvalget af multietnolekten perkerdansk ikke nødvendigvis er et udtryk for dårligt sprog hos indvandrere, men derimod kan være et bevidst tilvalg.⁶⁰ At perkerdansk er det talte sprog i området peger samtidig på, at perkerne styrer området og kan implementere deres sociale og sproglige normer. Ved at gengive de multietnolekte udtryk viser Pape derudover, at sproget et identitetsskabende, da unge skaber deres sociale identitet og gruppetilhørsforhold gennem den måde, de taler på.⁶¹

---

⁵⁹ Quist 2009 s. 10

⁶⁰ Jørgensen & Kristiansen 1998

⁶¹ Jelsbak 2017 s. 150

Dette ses, da Morten vælger at tale perkerdansk, når han er sammen med sine indvandrer venner: ”Fuad, er du dum, eller hva’? Sæt den tilbage, og lad os *git* herfra.” (s. 50), men også når han eksempelvis er sammen med sin vietnamesiske ven, Andrew: ”Har hun *futaa buran*?” – ”Den er ikke så *buran*, men den er dejlig, hendes *futaa*.” (s. 457). Andrew snakker også perkerdansk, på trods af at hans forældre er fra Vietnam. Indvandrerne har altså så stor indflydelse på området, at deres multietnolekt er blevet den herskende. Når Morten snakker med sine forældre, taler han almindeligt rigsdansk med et par enkelte undtagelser, og Morten må derfor hele tiden bevidst skifte mellem sine sproglige koder.

De direkte dialoger i romanen indeholder perkerdansk, og det gør den skriftlige side af romanen til en vis grad også:

”Vi bliver råbt op og delt op i grupper og sovekammerater og bliver en del af kvægbestanden, og vi hilser med håndtryk og shuffer jydepigernes göt, og der er nogle meget pæne kızlar blandt dem(…)” (s. 245).

Her beretter Morten om venskabsklassen fra Randers, som skal besøge ghettoen. Han trækker især på fordommen om, at jyder er landmænd ved at kalde eleverne for kvægbestanden, og han vælger at beskrive dem med arabiske ord. Dette citat viser også, at på trods af at der hersker hierarkier og grupperinger blandt børnene i Planen, står de alligevel sammen om deres ghettoidentitet over for de udefrakommende jyder. Børnene bliver meget bevidste om, hvilke normer og regler, der hersker for deres gruppe, når udefrakommende trænger ind, og her bliver forskellen på jyder og ghettobørn vigtigere end de sædvanlige magtstrukturer.

Det bærer præg af realisme, fordi Morten gengiver ordene nøjagtigt og vælger arabiske ord i stedet for danske. Morten er en sprogligt bevidst forfatter, som altså både mestrer ghettoens og de kunstneriske koder.⁶² Det kunstneriske ses blandt andet på side 451, som omhandler den sommer, hvor Mortens hashbrug er højest. Alt flyder sammen, og det samme gør sproget; her er ingen punktummer, og hele passagen er én lang opremsning, hvor alt flyder sammen. Gengivelsen af perkerdansk fungerer samtidig som en virkelighedsmarkør, da den sociale virkelighed bliver identisk med det sprog, den bliver beskrevet af.⁶³

---

⁶² Handesten 2018 s. 173

⁶³ Felski 2008 s. 95

5.3 Forhold i Pape-hjemmene

I de følgende afsnit vil jeg redegøre for opvækst- og familieforholdene i Mortens familie. Disse har stor betydning for identitetsdannelsen, da familiens sociale, kulturelle og økonomiske kapitaler er bestemmende for, hvilken socialklasse de tilhører, og i hvor stor grad de kan videregive kapitalerne. I Mortens familie ses flere dysfunktionelle mønstre og relationer, og disse er også med til at forme Mortens selvidentitet og selvfortælling.

5.3.1 Fra kernefamilie til kaosfamilie

Mortens tidlige opvækst foregår i en kernefamilie sammen med de to mindre søskende Jonas og Pernille. Faderen har arbejde, som Morten ikke specificerer, men fortæller, at han har svært ved at holde på et job (s. 32). Moderen gør rent og arbejder ufaglært i en svømmehal og må arbejde ekstra, når faderen er arbejdsløs. Moderen tager blandt andet et job som regnskabsassistent, hvilket hun kan gøre, da hun både hun og faderen har taget enkeltfag på HF som deres eneste uddannelse (s. 20).

Forældrene begynder i løbet af Mortens barndom at skændes oftere og oftere, og til sidst bliver det en del af hverdagen. Hjemmet bliver derfor, som miljøet ude i Urbanplanen, også en krigszone, hvor børn og voksne i stigende grad er utilfredse med hinanden.⁶⁴ Det dysfunktionelle familiemønster gør, at børnene lader vreden over det sejlende familieliv gå ud over hinanden i stedet for at trøste hinanden, og at moderen lader børnene vide, at de kan ”(...)rende hende i røven noget så læstelig(...)”, mens faderen flygter fra hjemmet på sin racercykel (s. 34f.).

Familiestrukturen krakelerer derfor, og forældrene går fra hinanden, da Morten går i femte klasse. Tabet af kernefamilien og ændringen i familiedynamikken medfører sorg hos børnene, og især hos Morten som føler, at han mister sin familie, og at de kommer til at ende som alle andre håbløse familier i Urbanplanen (s. 100f.). Jonas føler, at skilsmissen er hans skyld, da han til et aftenmåltid tager en bøf med fingrene, hvilket starter et skænderi, der ender med, at moderen siger, at det ikke kan gå mellem forældrene mere (s. 89f.). Han reagerer ved at være vred og ked af det gennem hele opvæksten. Han afreagerer ved at slås i skolen, og moderen gør tilsyneladende ikke andet end at konstatere, at ”Det skal nok gå. Om ikke andet så ad helvede til.” (s. 99). Da Pernille bliver ældre, reagerer hun ligeledes ved at slås i skolen. Forældrene taler ikke med børnene om vreden, og der bliver altså ikke plads til børnenes

---

⁶⁴ Mai 2016 s. 12

følelser, hvilket medfører, at vreden hos børnene vokser. Som jeg senere vil uddybe, vender faderen familien og sine børn ryggen. Han køber en lejlighed, der ikke kan rumme børnene, og skilsmissen bliver på denne måde i lige så høj grad et farvel til familien som til moderen.⁶⁵

5.3.1.1 *Fars nye liv*

I sit nye liv tager faderen ikke hensyn til børnene, og dette medfører en stor vrede – både fra barne-Morten og voksen-Morten, som er fortæller af romanen. Faderen køber en ny lejlighed, som

”(...)lugter muggent og surt. (...)En skarp dunst af fælthed fylder især gangen, som om nogen burde have lukket døren til toilettet efter brug.” (s. 97)

Faderens nye klaustrofobiske lejlighed bliver et middel til at distancere sig fra sine børn. Hver anden weekend besøger de faderen, sover alle sammen i faderens dobbeltseng, spiser så stærk mad, at de næste morgen vågner op med Pernilles afføring i sengen og besøger faderens kærester på trods af modstand fra Morten og hans søskende. Lejligheden afspejler også vreden mod faderen, da den bliver en personifikation af faderen, da Morten gennem hele romanen beskriver faderen uhygiejnisk og nedsættende: Morten karakteriserer faderen som ordblind, overvægtig, han udvikler sukkersyge, har mangel på basal hygiejne som at vaske hænder på toilettet, han sveder konstant med videre.

Faderen bliver senere kæreste med moderen til en af Jonas' venner, og dette leder til jalousi fra Morten og hans søskende, fordi faderen fravælger sine biologiske børn til fordel for de nye halvsøskende. Han køber blandt andet en ekstra seng til sin lejlighed, som nu endelig kan rumme børn. Han flytter senere ind til kvinden, som bor så tæt på Mortens mor, at de kan se ind i hendes stue. Her vender faderen børnene definitivt ryggen, da Jonas ringer og spørger, om de må komme på besøg, mens de kan se, at faderen med vilje ikke tager telefonen (s. 262). Faderen er derefter kendetegnet ved at vælge børnene fra i flere perioder af sit liv, og han fremstår derfor som en prekær relation. Igennem fortællingen har faderen tre kærester, som alle ligeledes er fra underklassen, og børnene kan ikke lide dem. Faderen vælger altså bevidst sine børn fra i håbet om at udvikle et nyt stabilt familie- og kærlighedsliv. Da han får konstateret sukkersyge, taber han sig 50 kg. (s. 357), og han gør altså flere forsøg på at ændre sine livsstile og selvidentitet. Det lykkes dog ikke, da han hverken har de økonomiske

---

⁶⁵ Mai 2016 s. 12

kapitaler til eksempelvis at købe en bedre lejlighed, de sociale kapitaler til at opretholde et forhold til sine børn eller de kulturelle kapitaler til at finde en kæreste uden for underklassen. Det ses altså især her, at selvidentiteten ikke er neutral, som Giddens argumenterer for, og at det ikke bare er noget, man skaber eller ændrer. Det afhænger altså af mængden af ressourcer og kapitaler.⁶⁶

5.3.1.2 *Mors nye liv*

Ligesom faderen forsøger moderen også at skabe sit en ny tilværelse. Hun bliver dog boende i huset og har derfor plads til børnene.

Kort efter skilsmissen bliver moderen kæreste med kollegaen Helge, som ved forholdets begyndelse er 72 år, mens moderen er væsentligt yngre (s. 129). Valget af Helge som kæreste peger på moderens egen opvækst, hvor hendes far slog moderen, og moderen forlod faderen. Manglen på en faderfigur afspejler sig derfor i valget af en meget ældre kæreste. Morten udvikler en vrede over at have Helge som stedfar, fordi han er gammel. Pernille finder derimod en faderfigur i Helge og knytter sig hurtigt til ham (s. 130), da deres biologiske far er ustabil i sin relation til børnene.

Moderen rammes af en depression et stykke tid efter skilsmissen. Denne udvikler sig senere til en bipolar sygdom. Morten og hans søskende bliver i forbindelse med depressionen overladt til sig selv.⁶⁷ Moderen trækker sig ind i sig selv, da hun ikke kan overskue andet og forsømmer både hjemmet og børnene (s. 230). Samtidig begynder hun at tage piller mod depressionen og udvikler en ligegyldighed over for verden omkring sig. Moderen er dog alligevel helt i historien. Hun er den eneste forælder, der giver børnene en fast base og - med svingende intensitet – interesserer sig for sine børn. Hun arbejder ekstra i de perioder, hun har overskud, og hun lytter, støtter og agerer i et vist omfang som Mortens fortrolige. Selvom hun mangler både økonomiske og sociale kapitaler, er hun i perioder børnenes tillids- og omsorgsperson. Morten overtager også til sidst moderens talemåde og livsfilosofi: ”Det hele skal nok gå. Om ikke andet så ad helvede til.” (s. 549). Moderen har altså en afgørende rolle som rollemodel og helt i fortællingen for Morten.

---

⁶⁶ Skeggs 2004 s. 53

⁶⁷ Handesten 2018 s. 194

5.3.1.3 *Familien Pape; en del af prekariatet*

Begge forældre tilhører prekariatet. Faderen kan ikke fastholde et job eller relationen til sine børn. Moderen arbejder hårdt i perioder, fordi hun må forsørge familien, men i andre perioder passiveres hun på sofaen. Der ses altså en mangel på økonomisk kapital hos begge forældre. Derudover ses også en mangel på kulturel kapital: Ingen af forældrene har anden uddannelse end enkeltfag på HF, og faderen kan ikke hjælpe børnene med lektier grundet sin ordblindhed. Manglen på kapitalerne og tilhørsforholdet til prekariatet gør, at hverken forældre eller børn har mulighed for at vælge en anden livsstil eller en ny selvidentitet, da dette kræver en vis form for ressourcer.⁶⁸ Mortens tøj er laset og ødelagt (s. 284), madvanerne er dårlige; hos far og hans kærester får de mad, der smager dårligt, og hos moderen får de ofte rugbrød og nemme retter (s. 125). Morten påpeger også, at Pernille spiser grimt, og der virker derfor heller ikke til at være fokus på basal opdragelse som bordmanerer, som netop kan signalere livsstilen udadtil.

Når moderen er ramt af depression, overlades børnene i stor grad til sig selv, og, som jeg har nævnt, er faderen i flere perioder ikke til stede i børnenes liv. Moderen er interesseret i sine børn, men grundet de manglende sociale kapitaler og medicin mod depression, som gør hende passiv, magter hun ikke at hjælpe dem eller at sørge for hjælp til dem. Flere gange fortæller hun også sine børn, at hun hader dem, og at hun vil begå selvmord (s. 261). Dette er i stor grad medvirkende til det dysfunktionelle familiemønster og manglende tillid blandt voksne og børn. Dette kommer især til udtryk, da moderen, Helge og børnene er ved Vesterhavet, hvor børnene skal bade i de store bølger. Her binder hun en snor fast om livet på dem, og Morten har nærmest en nærdødsoplevelse, da bølgerne er store, og han er bange for, at moderen vil slippe snoren, fordi hun hader dem (s. 292ff.). Episoden kan både læses som en direkte konsekvens af moderens periodiske ligegyldighed med børnene, men også som at Morten føler, han er ved at miste sine søskende og sin mor. De kan ikke stole på hende, for hun er ikke til stede for dem.

Morten nævner, at Urbanplanen består af mange enlige mødre og et fravær af fædre (s. 25), og forældrene og familieformen bliver på denne måde symptomatiske for miljøet i Urbanplanen.⁶⁹ Her fremstår bedstemoren ”Bedste” som den eneste faste tillidsrelation i børnenes liv. Hun passer blandt andet børnene, når moderen må arbejde ekstra, og faderen

---

⁶⁸ Skeggs 2004 s. 49

⁶⁹ Lund 2016 s. 32

ikke har lyst til at passe børnene, og i perioder bor de hos hende. Faderen betaler ikke børnepenge til moderen grundet sin manglende økonomiske kapital, og det bliver derfor moderen, der holder liv i børnene. Faderen mister blandt derfor en del af sin maskulinitet og bliver en svag og prekær far i Mortens øjne.

Skilsmissen og også moderens depression bevirker, at Morten må agere som forælder for sine forældre. Han agerer dels som moderens fortrolige (s. 262f.) og som en autoritet, der skælder hende ud for at forsømme sine børn og sit hjem. Dette bliver også en måde at få afløb for den ophobede vrede. I faderens hjem, hvor der hverken fysisk og psykisk er plads til børnene, må Morten også agere forælder og minde sin far om at huske at vaske hænder (s. 123). Der sker ligeledes en forskydning mellem børnene og forældrene og grænserne mellem disse. Blandt andet begynder faderens seksualitet at foregå i hjemmet, mens børnene er der: En aften ser han porno og prutter, mens Morten kan se på inde fra soveværelset.⁷⁰ Ligeledes kan Morten høre, når hans mor og Helge har sex (s. 131). Forældrene har altså stor mangel på social og kulturel kapital og opretholder altså ikke grænserne mellem voksne og børn, og barnet bliver derfor forælderen, der ved, hvad der er rigtigt og forkert.

5.4 Morten i midten

Mortens opvækst og identitetsdannelse foregår altså i en familie i opbrud. Han må samtidig forholde sig til, at han er en hvid krop i et område og i en skole, hvor ikke-hvide kroppe er øverst i hierarkiet, og hvor kloge børn er mobbeofre. Jeg vil derfor både inddrage elementer fra hjemmeforholdene i dette afsnit samt inddrage elementer fra den sociale arena uden for hjemmet, da dette har betydning for Mortens selvidentitet.

Morten er et intellektuelt barn (s. 27) og er derfor nederst i hierarkiet i skolen. Han bliver derfor mobbet og mistrives, hvilket afspejler sig i, at Morten er plaget af hovedpiner og dårligt selvværd gennem hele opvæksten. Da mobningen er værst, ser Morten ingen anden udvej end at bede til Gud (s. 57). Tro bliver derfor i en periode et frirum, som kan give nogle svar, han ikke kan finde andre steder. Morten betror sig derudover til sin mor om den konstante tilstand af frygt, angstanfald og hovedpine, og de holder fri en dag sammen. Da Morten senere kræver af sin mor, at han vil flytte skole, svarer moderen meget vagt: ”Vi må se hvad der sker” (s. 80). Dette er midt i en periode, hvor forældrene har problemer og er på

---

⁷⁰ Haarder 2018 s. 123

vej mod skilsmisse, men dette viser også, at forældrene har en stor andel i mistrivslen, da de ikke har de nødvendige sociale kapitaler til at hjælpe.

Morten forsøger at finde en flugtvej ved at følge drømmen om at blive barneskuespiller. Her kan han flygte fra virkeligheden og være en anden end sig selv; mobbeoffer og taber-Pape (s. 68). Morten går til mange auditions og får også enkelte roller, men besidder ikke den nødvendige kulturelle kapital til at forcere de kulturelle barrierer.⁷¹ Samtidig gør den altoverskyggende mobning, at han begynder at stamme, og grundet dette bliver han også udskilt fra skuespilverdenen.

Gennem sin barndom fremstår Morten også meget vred – blandt andet over skilsmissen, faderens svigt og sin egen positionering nederst i det sociale hierarki. Dette ses både eksplicit i teksten, hvor Morten selv fortæller, at han må undertrykke sin vrede, men også implicit i skrivemåden, hvor lange passager uden punktummer og hurtigt tempo er drevet af vreden (s. 393). Han finder en ventil for vreden ved at skrive rim og raptekster, og dette bliver også en måde for ham at blive anerkendt; dog kun når han fremfører hadefulde rim om indvandrere, mindre populære drenge med videre. Her har han altså mulighed for at avancere i det sociale hierarki, men kun i korte perioder ad gangen, før hans livsstil, selvidentitet og manglende selvtillid gør, at han igen bliver ”Brillepape” (s. 335). Ligesom sine forældre har Morten også svært ved at optage en ny selvidentitet, da han gennem sin opvækst også mangler kapitalerne for at gøre dette.

Vreden videreudvikles, da moderen udvikler et forhold til den meget ældre kollega Helge og efterfølgende også bliver ramt af en depression. Disse to motiver markerer samtidig Mortens overgang fra barn til voksen:

”Engang sang min mor godnatsang for mig hver aften inden jeg skulle sove. I disse dage luller hun os alle i søvn med sin vokslen mellem at stønne af pik og græde inde fra sit soveværelse.” (s. 229)

Den direkte sammenligning mellem godnatsangen og moderens sexlyde står i kontrast til hinanden og bevirker uundgåeligt, at børnene får et andet forhold til moderen og fordrer en større grad af vrede. I løbet af romanen udvikler Morten en mere destruktiv måde at afregere på med sin fars hjælp; nemlig da faderen køber tre joints til ham på Christiania, og Morten

---

⁷¹ Jelsbak 2017 s. 148

efterfølgende udvikler et hashmisbrug. Hashmisbruget bliver en vej for Morten til at ”(...)ryge mig langt væk fra det her lort.” (s. 377).

5.5 Fortælleforhold og faderopgør

Gennem hele romanen fungerer fortællerens vrede til faderen som motor for fortællingen, og jeg vil derfor sammenholde disse to elementer i disse to afsnit.

Fortælleren, Morten, er homodiegetisk og tilhører den fortalte verden.⁷² Synsvinklen karakteriseres som nulfokalisering, hvor fortælleren har større viden end karaktererne og kan springe i tid.⁷³ Det ses eksempelvis, da faderen er til forældremøde på skolen. Morten er ikke til stede, men alligevel beretter han detaljeret om forløbet. Dette peger også på, at fortælleren er upålidelig, da han kan berette om noget, han ikke har været til stede til. Litteraturteoretikeren James Phelan deler de upålidelige fortællere op i kategorier, hvor en af dem har fokus på værdier, moral og fejlbetragtninger.⁷⁴ Som jeg tidligere har nævnt og diskuteret, er Morten vred på sin far, hvilket afspejler sig i fortællingen. Han udleverer og nærmest grinagtiggør sin far ved konstant at fokusere på faderens livsstilsmarkører: han er tyk, ulækker, behåret, har mangel på basal hygiejne med videre. Der er et så stort fokus på, at Morten ikke vil ligne sin far, og at han foragter ham, at moralen kan diskuteres. Vreden kommer til at overskygge faderens, formodentlig, gode sider, og den kommer også til at overskygge barne-Mortens fortælling. Romanen foregiver nemlig som en del af sin realisme at repræsentere Mortens sprog og bevidsthed i forskellige stadier fra barn til voksen, men den voksne Morten invaderer barne-Mortens sprog og bevidsthedshorisont med sine ældre formuleringsevner og indsigter flere gange,⁷⁵ blandt andet fordi han er vred: Bruddene ses blandt andet, når fortælleren træder ud ad teksten og skriver ”Din fucking lort” (s. 256) rettet mod sin far.

Vreden og destruktiviteten ses også i fejlbetragtningerne i forholdet mellem barnet Morten og den voksne fortæller-Morten. Da de to personer er den samme person, må det forventes, at den voksne fortæller kan genkende sig i en yngre version af sig selv.⁷⁶ Der er derimod så stor forskel på barnet Morten og den voksne Morten, at der nærmest sker en miskendelse.⁷⁷ Den

---

⁷² Kjældgaard et al. 2013 s. 57

⁷³ Kjældgaard et al. 2013 s. 59

⁷⁴ Shen 2011

⁷⁵ Jelsbak 2017 s. 143

⁷⁶ Jf. Felski: Recognition

⁷⁷ Som jeg forklarede i afsnittet ”Recognition: Genkendelse og anerkendelse” s. 11. Det er det modsatte af gen- og anerkendelse og rummer derfor både ikke-genkendelse og ikke-ankendelse.

voksne Morten vælger aktivt, at han vil underkue barnet Morten gennem selvfortællingen i romanen. Dette ses flere gange, eksempelvis her:

”(...)ser så sølle ud med sine buttede kinder, det tynde leverpostejsfarvede hår og brillerne, der får ham til at ligne præcis den undermåler han er.” (s. 13)

På denne måde implicerer han, at han har en anden selvidentitet og livsfortælling som voksen. Dette sker også som et led i identitetsdannelsen, da Morten på denne måde kan gøre op med sin sociale arv og sin opvækst. På denne måde kan Morten også få bekræftet, at han ikke er som den svage, blege, hashmisbrugende og upopulære Morten, som han nærmest tegner et (selv)destruktivt billede af. Afstanden til Morten i romanen ses eksempelvis også ved, at voksen-Morten aldrig lader barnet Morten lykkes. Dette ses blandt andet ved den stammen, som starter i skolen, hvor Morten bliver mobbet. Da han får mulighed for at vise sit værd, begynder hans stammen foran klassen (s. 86), og det bliver en overgang en altoverskyggende tragedie. Da Morten får en birolle i en film på trods af sin stammen og dermed lykkes, lader voksen-Morten ham spytte ud ad sit vindue med en udsigt, der er en konge værdig. Vinden tager spytklatten, så den lander på ham selv (s. 88). Så snart der er den mindste antydning af hybris, lader voksen-Morten nemesis ramme ham og tillægger en afstand ved at fastholde Morten i rollen som undermåler. Morten fortæller derudover ikke, hvornår han stopper med at stamme, men han gengiver til sidst, at hans gamle klasselærer Bahnsen stammer (s. 532), hvilket peger på en magtstruktur, hvor han føler sig hævet over hende og dermed ikke stammer mere.

5.5.1 Fadermordet

Faderopgøret tager udgangspunkt i et fadermord: I den første del af faderopgøret peger Morten på, at han selv har slået ham ihjel: ”Nu døde han. Kraftedme. Lige foran mine øjne – og det var min skyld” (s. 8). At faderopgøret allerede sker her peger på, at Morten er nødt til at gøre op med sin far og sit ophav for at kunne skrive romanen, som starter efter citatet. Det bliver samtidig også en betingelse for, at Morten kan være til.

I romanen ses en parallel udvikling både mellem drabet og handlingen. Dette ses eksempelvis, da faderen i anden del af drabet slår hovedet ned i isen, hvilket Morten beskriver meget detaljeret (s. 253f.). På siden efter vælger faderen sine egne børn fra i weekenderne, fordi han hellere vil være sammen med sin kærestes børn (s. 255). Faderen tager et slag, fordi

Morten og hans søskende også måtte tage et. Samtidig ses også en generel parallel mellem faderens opløsning og Mortens dannelse og udvikling.⁷⁸

I den sidste del af fadermordet er afstanden, Morten har skabt gennem tilblivelsen af romanen, markeret, da han ser sin far ud gennem et vindue i et kebabsted på Amager. Inden denne scene har Morten og Jonas diskuteret deres forhold til den sociale arv fra Planen, og Morten tvivler på, om de kom væk. Faderen går forbi vinduet og ud på den anden side af vinduesrammen, ligesom han går ud ad romanen. Morten tager tilløb til at gå ud til faderen, men bliver siddende. Han beskriver ham igen med kroppen i fokus og som et menneske i forfald; han er fattig og ulækker (s. 558f.). Her reducerer den opadstigende søn Morten den prekære far til det nøgne biologiske faktum, at han er ophav til andre menneskelige væsener⁷⁹ og frasiger ham som sin far, da Morten ikke hilser på ham og ikke føler noget for ham. Morten kan lægge sit sociale ophav bag sig ved at vælge andre livsstile og livsfortællinger, men han kan ikke benægte det biologiske faktum, at de deler DNA, og heri findes Mortens splittelse i spørgsmålet, om de slap fra Planen eller ej. Faderen kommer til at fremstå som personifikationen af den menneskelige deroute i Planen⁸⁰ med Morten som beskuer. Han er et socialt udskud, og Morten distancerer sig så langt fra ham, at han tager samfundets syn på sig og udstiller faderen som et socialt udskud og en prekær skikkelse (s. 558f.). Morten kan tage dette udsiddende blik på sig i kraft af romanen som et eksistentielt projekt og måske også som adgangsbillet til finere kredse uden for Planen og underklassen. Ved at placere sig som beskuer af faderen kan Morten gøre op med ham og sit sociale ophav og markere opfattelsen af sin selvidentitet over for faderens valg af livsstil.

5.6 Jagten efter en selvidentitet og et sted at høre til

Jeg vil i de følgende afsnit diskutere Mortens kamp for at finde sin selvidentitet i det multikulturelle område, hvor han hverken kan finde komplet genkendelse hos perkerne eller hos kartoflerne. Jeg vil her inddrage forholdene både uden for hjemmet i Urbanplanen og inden for hjemmet og familien.

5.6.1 Perkere, kartofler og Morten

Som jeg tidligere har nævnt, er der sket en omvendt racialisering i Urbanplanen. Området er multikulturelt i en så stor grad, at ikke-hvide kroppe er blevet normen, mens hvide kroppe i

---

⁷⁸ Jelsbak 2017 s. 144f.

⁷⁹ Haarder et al. 2018 s. 193

⁸⁰ Haarder 2018 s. 145

stedet føler sig fremmedgjorte. Det er især her perkere, som er øverst i hierarkiet af ikke-hvide kroppe.

Perkere dækker over en bestemt gruppe, hvor medlemmerne er mørke i huden, stammer fra Mellemøsten eller Afrika og tror på islam. De fremstår som én samlet gruppe, men skelner også mellem hinanden indbyrdes efter nationalitet, mens de ser de hvide danskere, kartoflerne, som én samlet gruppe (s. 44). Morten søger at blive venner med perkerne, selvom flere af dem terroriserer klassen med deres adfærd. Dette gør han, selvom hans hvide krop ikke hører naturligt til blandt perkerne, men han genkender heller ikke sig selv i kartoflerne i området, da mange af dem er racister (s. 60). Racialiseringen og mobningen af Morten gør, at han ikke har en naturlig plads i de sociale grupper. Han finder derfor sammen med vennen Andrew, hvis forældre er fra Vietnam. Han tilhører nemlig en tredje og mere anonym gruppe: Andrews etnicitet lader til at være mere usynlig for de herskende perkere; han opfører sig ikke som dem, og han deler heller ikke sprog eller hudfarve med dem. Han er til gengæld heller ikke hvid dansker og hører derfor heller ikke til i denne gruppe. Morten og Andrew skaber altså deres eget fællesskab og venskab uden for de to dominerende grupperinger, og sammen har de et frirum, selvom de bliver hånet af de andre børn.⁸¹ Da Morten og Andrew bliver ældre, opdager Morten, at Andrew har en gruppe at høre til; nemlig blandt andre asiater. Morten deltager i en fest, hvor han er den eneste hvide, og her er det tydeligt, at han ikke hører til (s. 414), og han oplever altså igen en følelse af at være fremmed⁸² – men denne gang sammen med den ven, han før har følt en samhørighed med. Samtidig har Andrew de nødvendige ressourcer til at skabe sig en livsstil og livsfortælling, som er meget fjern fra Mortens: Andrew har et anderledes forbrugsmønster og har penge til at købe modetøj. Han bliver også festfotograf og bliver på denne måde populær i det asiatiske miljø. Dette fremprovokerer jalousi fra Mortens side, da han hverken er populær eller har penge. Morten er i større grad bundet af sin klasse end Andrew, som har de økonomiske kapitaler. I slutningen af romanen er miskendelsen så stor, at han og Andrew bryder venskabet.

Morten og Andrew har også perioder, hvor de ikke snakker sammen, og især i disse perioder søger Morten genkendelsen, fællesskabet og sin selvidentitet andre steder. Som jeg tidligere har nævnt, forsøger han sig med skuespil, men dette mislykkes og bliver ikke en mulig flugtvej. Det er netop også den mislykkede skuespilkarriere, der markerer overgangen

---

⁸¹ Mai 2016 s. 12

⁸² Skiveren 2017 s. 45

til Perker-Pape. Her adopterer han overlevelsesstrategien fra sit forbillede Eminem og assimilerer sig med ghettomiljøet og de drenge, der mobber ham.⁸³ Her ses især hærværket af en bus sammen med Sohail og Emrah som et slags overgangsritual for Morten;⁸⁴ han fralægger sig sine egne normer og påtage en anden social identitet, som adskiller sig fra den personlige identitet for at kunne høre til.⁸⁵

5.6.2 Perker-Pape

Som Perker-Pape føler han for første gang, at han finder sin identitet og er ligeglad med, hvad alle andre tænker (s. 260f.). Det er i dette kapitel, at han tilegner sig indvandrernes respekt, fordi han efterligner deres livsstile. Her udvikler Morten et venskab med Guled fra Somalia, som bliver hans adgangsbillet til gruppen, da han introducerer ham for de sproglige koder og livsstilen. Han bliver så assimileret, at perkeren Liban siger til Morten, at han er ”Orn’lig integreret, dig!” (s. 303). Den omvendte ordstilling peger på den omvendte integrering, der er ved at ske: Morten bliver integreret i perkermiljøet og blandt de ikke-hvide kroppe, hvor denne sprogbrug hersker. Morten bliver altså belønnet, fordi han forsøger at lære deres kultur at kende, hvilket er paradoksalt, når de måske i virkeligheden burde bruge mere energi på selv at blive mere integreret i den danske kultur. Her påpeger Guled dog, at han ikke kan føle sig dansk, når han konstant får at vide, at han ikke er det (s. 305). Guled oplever altså også racialiseringen, men i omvendt form af hvad Morten oplever. Guled peger her på det danske samfund og den vestlige verden generelt, hvor ”Rummene er ”orienterede omkring hvidhed”(...)”,⁸⁶ og han bliver derfor konstant mindet om, at han netop ikke er hvid. Guled føler derfor måske i virkeligheden heller ikke, at han hører hjemme noget sted – hverken som indvandrer eller dansker. Her har Morten altså fundet sig endnu en ven, som han kan genkende sin identitetskonflikt i. Forskellen er dog, at Guled naturligt bærer perker-gruppens kropstegn og livsstil og derfor naturligt har inkorporeret dette i sin livsfortælling og selvidentitet. Guled ender med at finde sin identitet som troende muslim og flytter til London for at uddanne sig til imam (s. 473). Hans identitetskonflikt er altså ligeledes en konflikt mellem at være dansker og indvandrer, men også mellem at være troende og i et område, hvor de andre muslimer ikke fremstår som værende specielt troende. Det ses især ved, at de flere

---

⁸³ Jelsbak 2017 s. 149

⁸⁴ Jelsbak 2017 s. 149

⁸⁵ J. B. Jacobsen 2018 s. 275

⁸⁶ Skiveren 2017 s. 44

gange påpeger, at der bliver begået haram og bryder buddene inden for islam, men at dette ikke bliver taget seriøst (s. 311f.).

Med optagelsen i den nye gruppe følger dog også konsekvenser; han mister vennen Thor og må konstant navigere mellem de forskellige kulturer. Det er ikke Morten, der bestemmer, om han er perker eller ej, men det gør perkerne og eksempelvis Guled, da de har magten til at bestemme, om han tilhører gruppen eller ej ved eksempelvis at kalde ham ”dansker”. Han oplever konstant en splittelse mellem at være for meget dansker sammen med indvandrerne og for meget indvandrer sammen med danskerne, selvom han forsøger at bringe andre kategorier ind, som kan overskygge de hvide, etnisk danske kropstegn.⁸⁷ Samtidig kan han ikke forenes med alle perker-normerne og livsstilene; eksempelvis deres syn på respekt, hvor indvandrerne er nødt til at lave ballade for at opnå dette ifølge Guled (s. 306). Morten har et tilskrevet medlemskab og tvungen genkendelse som hvid dansker og forsøger konstant at forhandle selvidentiteten i et område præget af mange forskellige etniciteter og identiteter, og han ender med både at opbygge venskaber med kartofler og perkere.

Dette medfører også splittelse for Morten, hvilket kommer eksplicit til udtryk efter terrorangrebet den 9. september 2001. Dagen efter terrorangrebet fejrer indvandrerne fra Mellemøsten angrebet, mens danskerne og indvandrerne fra Europa er i sorg. Perker-Pape forventes af de andre perkere at juble, som de selv gør, men her støder Mortens gamle selvidentitet sammen med den nye selvidentitet og perkernes livsfortælling om amerikanernes angreb mod deres hjemland (s. 340ff.). Morten får besked om, at han skal tegne tårnene på tavlen, hvilket går imod hans grundværdier og selvidentitet, men han ender med at gøre det alligevel, selvom det giver ham hovedpine og en følelse af skam. Dette sted er den mest eksplicite markering af splittelsen i Mortens selvidentitet.

Dette kulminerer, da han spiller fodbold med sit nye hvide og racistiske hold mod sine gamle perker-venner og ender med at træde frem foran sit nye hold som Perker-Pape: ”Hallo, hold lige din kæft, dig!” (s. 454). Han forlader derefter holdet og føler fra den dag, at han ikke hører hjemme nogen steder og mindst af alt dér, hvor han burde høre til (s. 455).

5.6.3 Kartoffel-Morten og Perker-Pape

Morten beslutter sig i det femte kapitel ”Smutveje” efter sin HHX-eksamen for at aftjene sin værnepligt for at komme væk fra Planen, sit hashmisbrug og de ”(...)fremtidsløse børn af

---

⁸⁷ Staunæs 2004 s. 223f

Planen.” (s. 396). Lige inden afrejsen møder han Jazmin, som han bliver kæreste med. I militæret møder Morten andre unge mænd, som han får et sammenhold med på trods af eventuelle klasseforskelle. Her bliver han ikke mobbet, og han bliver accepteret for dén, han er. Det samme sker med Jazmin. Hun lærer ham at acceptere sine usikkerheder og udviser forståelse og tålmodighed over for ham. Han skriver ikke rim mere, for ”Intet rimede længere.” (s. 514), da han har fundet ro og har lært at acceptere sig selv. Sammen med Jazmin og militærkammeraterne er klasseskellene og hudfarven udvisket, og følelsen af hjemløshed forsvinder.

Jazmin udvider hans horisont og markerer det sidste stop i Mortens dannelsesrejse.⁸⁸ Hun kommer fra middelklassen og har derfor et andet overskud af de forskellige kapitaler, som Morten ikke besidder og kan derfor styrke hans selvfortælling og skabe en stærkere selvidentitet. Hun er en modsætning til underklassejanteloven, og de to flytter sammen i en lejlighed uden for Planen. Gennem hende oplever han også ny klassevirkelighed: Han opdager eksempelvis, at man kan bo på Strøget, hvilket han aldrig har set før, fordi han har haft ”Krapylperspektivet” gennem hele sit liv og ikke har kigget op. Dette henviser også til den første del af romanen, som netop bærer navnet ”Krapyl”. Da nyforelskelsen tager af, bliver det dog tydeligt, at deres samliv er koncentreret om forskellene i deres kulturelle og sociale kapitaler.⁸⁹ Det ses eksempelvis, når Morten er sammen med Jazmins venner. I mødet med vennerne fra middelklassen føler Morten sig utilpas, da han ikke kan genkende de kulturelle normer og koder i miljøet, og det påvirker ham i en så stor grad, at han får det fysisk dårligt og må tage hjem (s. 543f.). Morten finder en følelse af sikkerhed gennem genkendelsen af en flok somaliske alkoholikere på vej hjem, som han synger ”Mester Jakob” på somali for (s. 544). Morten vender altså tilbage til en del af sin gamle selvidentitet, hvor han føler sig accepteret. På trods af flugten fra Planen er han altså stadig bundet af stedet, og han arbejder samtidig også som vikar på Dyvekeskolen, som han før hadede, men hvor han nu føler sig værdsat. På skolen er han utro med en sekretær til en julefrokost (s. 551). Utroskaben er rettet mod to elementer; dels at Morten får en kropslig magt over sig selv og skolen, som han kan bruge til at føle en hævn mod den kropslige tvang, han oplevede, da han gik der.⁹⁰ Utroskaben fungerer også som en måde at afreagere på og som et oprør mod den middelklasse, Jazmin og hendes venner stammer fra, og som han ikke kan genkende sig i.

---

⁸⁸ Jelsbak 2017 s. 151

⁸⁹ Jelsbak 2017 s. 151

⁹⁰ Mai 2016 s. 13

Over for Jonas retfærdiggør han det ved, at han ikke vil være bundet af sine pligter, men også vil have et lystbetonet liv (s. 556), hvilket peger på det anarkistiske liv i Urbanplanen. Dette viser derfor også, at ghettoen bliver ved med at sidde i ham. Det ses også ved, at han siger til Jonas, at han ikke er sikker på, at de slap væk (s. 558).

Morten finder altså en form for ro og kan blandt andet via sin hævn over middelklassen komme videre. Han finder sig til rette med en livsstil, som både indeholder kartoffel- og perker-identitetsmarkører. Disse indoptages i hans selvfortælling, og grundet hans ambitioner om social opstigning og Jazmins accept og støtte kan han i så stor grad slippe fra Urbanplanen, at han kan skrive om området. Han finder altså et sted at høre hjemme i modsætningen til den hjemløshed, han føler gennem hele romanen, og han finder en selvidentitet, han kan være i. Han lykkes med dette på trods af, at han ikke har de sociale eller kulturelle kapitaler hjemmefra; moderen prøver i et vist omfang at støtte, mens faderen ikke er til stede. Romanen viser også, at ikke alle individer i det senmoderne samfund har mulighed for at påtage sig en ny identitet, som Giddens hævder. Individet skal besidde de rette kapitaler og ressourcer for at kunne gøre dette. Giddens nævner eksempelvis, at individet kan vise sin identitet, anerkendelse og miskendelse gennem forbrugsmønstre og tøjvalg, men i Mortens tilfælde er der ikke råd til at selekere.

Det væsentlige er dog, at romanens karakterer i stor grad fokuserer på etnicitet som det primære tilhørsforhold i stedet for klasses tilhørsforholdet. Her er underklassen og prekariatet et fælles vilkår, og dette implicerer Morten også, da han insisterer på at kunne høre til både blandt kartoflerne og perkerne.⁹¹ Skellene er dog for store, og mellempositionen kan derfor kun drømmes frem i romanen, men ikke opretholdes i virkeligheden. I virkeligheden er alle beboerne i Urbanplanen samme sted, selvom de konstant er i krig med hinanden, og både klassevirkeligheden og racialiseringen er medvirkende til balladen, uroen og splittelserne for Guled og Mortens selvidentiteter, for både indvandrere og danskere oplever racialiseringen og laver ballade.

6 Analyse af Tante Ulrikkes Vei

Jeg vil i de følgende afsnit analysere romanen *Tante Ulrikkes Vei* af Zeshan Shakar fra 2017. Analysen vil omhandle de to personers opvækst i underklasse miljøet i et multikulturelt område og hvilken påvirkning, det har på identiteten og identitetsdannelsen. Den vil have

---

⁹¹ Haarder et al. 2018 s. 192

fokus på tilhørsforholdet til underklassen og prekariatet samt racialisering, og at dette bliver et problem for dem i deres identitetsdannelse. Jeg vil derfor undersøge komposition, tid og genre for at få en forståelse af de grundlæggende forhold i handlingen. Efterfølgende vil jeg analysere miljøet, da det er her, de to hovedpersoner, Mo og Jamal, vokser op og må danne deres identitet. Jeg vil derfor også karakterisere de to hovedpersoner og deres familieforhold. Jeg vil herefter analysere sproget og fortælleforholdene i romanen for at afdække, hvilken fortæller, der figurerer samt sprogets betydning i forhold til livsfortællingen og livsstilen. Slutteligt vil jeg sammenligne de to hovedpersoner og analysere og diskutere deres centrale kamp i romanen; nemlig at finde en selvidentitet og en plads i det norske samfund.

Jeg vil påpege, at der ikke er skrevet faglitteratur eller artikler om romanen pr. 4/4 2019, hvor jeg påbegynder skrivningen af denne analyse. Det er derfor ikke muligt at inddrage dette, og jeg vil derfor i stedet inddrage min viden fra teoriafsnittene for at kunne udføre analysen.

6.1 Komposition, tid og genre

Romanen er opbygget af en række e-mails og transskriberinger mellem en forsker fra velfærdsforskningsinstituttet NOVA og de to respondenter Mo og Jamal. Forskeren, Lars Bakken, har til opgave at kortlægge hverdagen for ungdommen med minoritetsbaggrund i Groruddalen. Han optræder kun ganske få gange i fortællingen; dels som den første mail og dermed indgangsvinklen til handlingen. Her skriver han til Jamal, at respondenterne er med i lodtrækningen om en cykel til 10.000 NKR og et rejsegavekort på samme værdi (s. 5). Dette fungerer altså som motivationen for deltagerne. Lars optræder derefter, når han skal minde de to deltagere om at svare. Han sender også en midtvejsevaluering til Barne- og familiedepartementet og Oslo Kommune. Slutteligt sender han en mail til Mo om, at han har vundet rejsegavekortet. Lars fungerer altså delvist som skaberen af fremdriften i romanen, da han sørger for, at respondenterne svarer. Samtidig fremstår han som en fagperson med en vis distance til respondenterne. Han lytter dog alligevel til hovedpersonerne og sender eksempelvis Jamal en mp3-afspiller, da Jamal fortæller, at hans discman er i stykker.

Rammefortællingen er derfor forskningsarbejdet, og informanterne skal føre en form for dagbog, som regelmæssigt skal indsendes. Handlingen strækker sig fra 2001 til 2006, hvilket fremgår af dateringen på e-mailene og transskriberingerne. Disse år knytter sig til Mo og Jamals tid fra starten af gymnasiet til det tidlige voksenliv.

Fortællingen foregår et virkeligt sted og i en virkelig og historisk tid med virkelighedsmarkører som terrorangrebet d. 9. september 2001 og optøjer i Paris' forstæder i

2005. Romanen kan karakteriseres som en socialrealistisk opvækstroman, da romanen netop omhandler hovedpersonernes opvækst og de ydre og indre konflikter, en opvækst medfører. Det er samtidig en form for moderne hjemstavnsdigtning, da Shakar skildrer et stykke af Norge og et lokalmiljø. Hvor den originale hjemstavnsdigtning var en protest mod den moderne storbycivilisation,⁹² er *T.U.V.* en protest mod den moderne og herskende tænkning omkring de multikulturelle områder og indvandrere generelt. Dette vil jeg uddybe i afsnittet ”Kritik af samfundet internt i værkerne” s. 68. I romanen skildres ligeledes stedets traditioner, familieforhold, kønsroller og unges jagt efter identiteter, og på denne måde kortlægges et lille stykke af Norge.

6.2 Miljøkarakteristik

Tante Ulrikkes Vei ligger i satellitbyen Stovner på Oslos østkant. Her bor Jamal i en boligblok på T.U.V. 42A (s. 6), og Mo bor i samme bygning, men i en anden opgang. Området er todelt: I hus-Stovner bor middelklassen, mens blok-Stovner er et område, som huser underklassen og prekariatet, og det er her, romanen foregår. Boligområdet har en høj tæthed af indvandrere, meget ungdomskriminalitet, en høj andel af børn og unge, der dropper ud af skolen, mange i ufaglærte jobs og mange modtagere af offentlige ydelser (s. 8). Området er, ligesom Urbanplanen, et socialdemokratisk boligprojekt, som i stedet er blevet en ghetto, hvor ressourcestærke familier er flyttet væk, og underklassen og prekariatet er blevet tilbage. At området er blevet degraderet ses blandt andet gennem en beboer i Mos opgang, som vrede råber, at ”det har blitt et jævla høl, detta.” (s. 8)

Mo fortæller også, at hans underbo tager stoffer, at T-banestationen er et samlingssted for folk på overførselsindkomster og alkoholikere, og at der er blevet skudt med maskingeværer her. Stovner er altså et hårdt område, som adskiller sig fra resten af Oslo. Hvor Mo ser de negative sider ved området, føler Jamal derimod, at han repræsenterer området (s. 18). Han opfatter området som en ghetto, og han identificerer sig med livsstilen og livsfortællingen om ghettoområderne i USA og overfører dem til Stovner. Det er derfor to forskellige synsvinkler, de to hovedpersoner ser området med, men fælles er, at området er et hårdt område med socialt udsatte, kriminalitet og et multikulturelt miljø. Det er derfor også et område præget af ekskludering, da det ligger isoleret i forhold til Oslo, og der sker nærmest en tilbagegang i området; unge dropper ud af skolen, og området bliver i voksende grad ødelagt af graffiti og

---

⁹² E. Svendsen 2009 s. 331

hærværk. Området har derudover fået et negativt billede af medierne, hvilket Jamal påpeger: ”Dem går på tv og sånn og snakker dritt og så har dem aldri vært på Stovner eller shaka hånda med en svarting engang.” (s. 18). Området utvikler derfor heller ikke karaktererne, men fastholder dem i deres livsfortællinger, og udefrakommende flytter ikke til området grundet mediernes dækning.

Der synes at være to grupper af mennesker i området ifølge Jamal. Han skelner mellem ”svartinger” og ”poteter” (s. 17). Poteter er etnisk hvide nordmænd, mens svartinger dækker over alle med mørk hud: ”Pakkiser, negere, degoser, chippere, jogurter, arabere, lankere, alt mulig.” (s. 17). Det er tydeligt, at der findes et ”os” og et ”dem”, og oplevelsen af tilhørsforholdet til svartinge-gruppen synes at være hudfarven: ”Liksom, vi er alle svartinger på en hvit land” (s. 17), og Jamal peger her på den racialisering, der finder sted i samfundet, som jeg senere vil uddybe i karakteriseringen af de to hovedpersoner og deres identitetsproblemer.

Romanen knyttes eksplicit til stedet ”Tante Ulrikkes Vei”, som findes i virkeligheden. De to hovedpersoner nævner deres folkeskole (Rommen skole) og gymnasium (Bredtvet videregående skole) ved navn, og det ses også flere gange, da Mo går ture i området omkring T.U.V., men også da han går rundt i Oslo grundet kærestesorger og kun kan være til ved at være i bevægelse (s. 416). Dette står også i modsætning til stilstanden i Stovner. De nærmest topografiske beretninger binder handlingen sammen med det virkelige sted og skaber genkendelse hos læseren, der er opvokset eller bor i samme område. Denne genkendelse vil jeg diskutere i del to af opgaven under afsnittet ”Forfatterne som repræsentanter for en befolkningsgruppe” s. 65.

6.2.1 Stovner og Oslo – boligsocial indsats

Da området Stovner er et forsømt og belastet boligområde, tages der initiativ fra statens side til at løfte området gennem en områdesatsning for Groruddalen, som Stovner er en del af (s. 95). Boligområdet skal blandt andet genoprettes og renoveres, legepladser skal forbedres, og der skal uddeles stipendier til unge mænd med indvandrerbaggrund, som tager en højere uddannelse. På trods af at tanken bag områdeløftet er positiv, viser denne implicit, hvad Mo og Jamal må leve med hver dag, og som har betydning for deres selvidentitet; nemlig at det i stor grad er udefrakommende, der definerer området og dermed også de to hovedpersoner.

Der ses en optimistisk stemning blandt beboerne efter renoveringen (s. 236), både på grund af de nye og pæne omgivelser, men også fordi der bliver bygget en overraskelse: ”Nu kommer

veldig snart det helt sTore” (s. 235). Da overraskelsen skal afsløres, møder bydelsdirektøren op sammen med folk fra Guinness Book of Records, og mange fotografer og beboere møder også op. Overraskelsen viser sig at være verdens største lampe (s. 251). Denne skal være et symbol på håb og på en ny start, mens den lyser på alle beboere og de turister, den må tiltrække. Beboerne deler dog ikke begejstringen. Ved at iscenesætte lampen som symbol på håb, stempler bydelsdirektøren området som håbløst, og den velmenende håndsrækning bliver derfor en fiasko. Det synes også malplaceret at bygge verdens største lampe i et område, hvor pengene i stedet kunne være gået til sociale tiltag og hjælp til udsatte. Lampens mislykkede funktion ses også, da den er for dyr i drift og derfor bliver slukket et par måneder senere, og overtages af unge som mødes ved den og ryger hash. Under lampen er der nemlig paradoksalt nok så mørkt, at det talstærke politi i området ikke kan se dem (s. 294). Paradokset mellem lampens oprindelige funktion og dens endelige funktion påpeger, at Groruddalspakken og politikerne ikke formår at skabe bevægelse i området. Det er stadig de samme unge, som før mødtes i det skjulte for at ryge hash, men som nu mødes under lampen for at ryge. Lampen bliver også et billede på det forsømte boligområde; der bliver bygget og renoveret, men der følges ikke op på initiativerne efterfølgende, og der kommer heller ikke turister til området (s. 350).

6.3 Det talte og skrevne sprog

Som nævnt foregår kommunikationen mellem Lars og de to hovedpersoner gennem e-mail og indspillede sekvenser.

Lars trækker ikke eksplicit på de akademiske diskurser i sit sprog, men skriver klart og tydeligt, så både Mo, som tager en videregående uddannelse, og Jamal, som ikke interesserer sig for skolen, forstår hans budskaber. Han implicerer dog gennem sit sprog, at han tager en professionel afstand til sine respondenter: Da Mo i slutningen af romanen nærmest er gået i hundene, lykønsker Lars ham med, at han har vundet rejsegavekortet på 10.000 NKR: ”Lykke til og videre god reise!” (s. 430).

Mo skriver sine mails på riksnorsk. I starten af romanen bærer hans e-mails præg af at være nærmest monotone beretninger om hverdagslivet. Efterhånden som handlingen udfolder sig, optager beretningerne i større grad et litterært sprog, hvor han observerer og beskriver sine omgivelser: ”Lyden ble sterkere. Du-dunk. Du-dunk. Dunkinga dabba av.(...) Femten doble dører nølte litt før de trakk seg til side.” (s. 218). I denne sætning gengiver han blandt andet T-banens lyd og personificerer dørene ved at lade dem tøve, før de åbner sig. Det peger

derudover på, at Mo får besøg af Maria for første gang, og at Mo har tøvet med at lade hende komme til Stovner. Togets døre afspejler derfor også en sindsstemning hos Mo. Mo gengiver også dialoger og sætter sine e-mails op i romanform med anførselstegn omkring replikkerne. Samtidig afspejler hans sprog også hans ambitioner om at tage en universitetsuddannelse, og der ses en udvikling og en bevægelse i sproget, som står i modsætning til områdets stilstand.

Jamal vælger at indtale på bånd, da han ikke har stærke kompetencer skriftligt, og hans besvarelser fremstår derfor som værende transskriberet af Lars. Jamals talesprog trækker på multietnolekten ”kebabnorsk”.⁹³ Kebabnorsk er den norske version af perkerdansk; det snakkes blandt andet af unge med og uden indvandrerbaggrund i Oslos flersproglige byrum.⁹⁴ Dette kommer blandt andet til udtryk ved, at han inddrager arabiske ord som ”wallah”: ”La ham komme og prøve å kæze oss nå. Da jeg dreper han. Wallah” (s 274). Her ses en afvigende syntaks i sætningen: ”Da jeg dreper ham”, som er karakteristisk for multietnolekter og kebabnorsk.⁹⁵ Til- eller fravalget af multietnolekten er identitetsbestemmende i sociale sammenhænge for det enkelte individ, og dette ses også hos Mo og Jamal, som adskiller sig fra hinanden: Mo identificerer sig gennem sit sprog med nordmænd, mens Jamal identificerer sig med indvandrerne og med gadesproget. Jamal behersker også korrekt norsk, hvilket kommer til udtryk, da han arbejder for Norsk Gallup Institut. Her taler han med en overklassedialekt og viser, at det er en ressource, han kan trække på. Han har altså en så stor sproglig kapital, at han kan skifte sin sproglige kode. Gennem romanen ændrer Jamals sprog sig til i voksende grad at trække på kebabnorsk-diskursen og inddrage arabiske ord og vendinger som ”Wallah” (s. 299). Dette sker gradvist, da han føler sig udstødt fra det norske samfund i voksende grad i løbet af romanen.

6.4 Karakteristik af Mo og opvækstforhold

Mos rigtige navn er Mohammed, hvilket han allerede problematiserer i sin første mail til Lars:

”Det er tradisjon å kalle den førstefødte Mohammed, (...) men de som er så opptatt av at jeg skal komme ut herfra og få en fin jobb og alt det der, jeg skjønner ikke hvorfor de ga mig det navnet da.” (s. 7f.).

---

⁹³ B. A. Svendsen 2014 s. 33

⁹⁴ B. A. Svendsen 2014 s. 33

⁹⁵ Bakker & Matras 2013 s. 249

Der ses altså allerede her en diskrepans mellem forældrenes livsplanlægning for Mo og det fulde navn, og samtidig påpeger han racialiseringen i det norske samfund; nemlig at det kan være vanskeligt at finde et ”fint job” i et hvidt samfund med et arabiskkligende navn. I hele romanen benytter Mo sig også kun af det forkortede navn, og det peger også på, at han i stedet for at have sin etnicitet som sin primære identitet forsøger at forhandle identiteten.⁹⁶ Han tager afstand fra sine forældres ophav og sin hudfarve og forsøger i stedet at integrere sig i det norske samfund.

Mo bor med sine forældre og sine to søskende; lillesøster Asma på seks år og lillebror Ayan på fem år. Faderen rejste til Norge i 1970’erne som fremmedarbejder og fik arbejde på en fabrik, og moderen kom til landet kort efter. Mo identificerer sig ikke med forældrenes hjemland, og han nævner heller ikke på noget tidspunkt i romanen, hvor han er fra. I stedet er Stovner hans hjemsted, for han er født og opvokset her (s. 8). Han påpeger dog stadig, at Blok-Stovner ”(...)er det sted som gør at Stovner er mørkerødt på Aftenpostens kart over bydelene i Oslo.” (s. 8). Der ses altså en ambivalens ved hjemstavn; dels føler Mo sig forbundet med den, men samtidig er den en skamplet.

Mo opstiller en modsætning mellem området, fra han var barn og til han er blevet ældre. Som barn kunne han godt lide at bo i området; blokkene var boliger, graffitien var tegninger, hvide og brune børn var venner, og der boede flere hvide i området. Da han en dag i skolen er på vej tilbage til sit klasseværelse fra toilettet, overhører han to ældre lærere snakke:

”Så mange utlendinger det havde blitt på Rommen. Evnesvake elever. Forældrene som ikke forsto noe. Nabolagene som var slum.” (s. 10)

På trods af at Mo er et barn, forstår han, at de ikke kan lide indvandrere, og at de er vrede. Dette markerer overgangen fra barn til voksen og en ændring i livsfortællingen, som medfører et så stort chok og en så stor skam, at hans krop reagerer fysisk (s. 11). Efterfølgende opdager han, at lærerne har ret, og at der bliver snakket dårligt om området og indvandrerne i medierne. Mos opfattelse af området ændrer sig, og boligblokkene går fra at være boliger til at være sjælløse bomaskiner (s. 12). For at kunne holde ud at være til i Stovner, begynder han derfor at dagdrømme – blandt andet om at han har penge, pænt tøj og er sammen med en norsk pige. Allerede her ses altså den livsplanlægning, han stiler mod (s. 21).

---

⁹⁶ Hjerrild 2015 s. 149

Mos far er førtidspensioneret industriarbejder, moderen er hjemmegående, og familien er en del af underklassen. De har en fast indtægt og en tro på, at Mo kan klare sig i samfundet og ved hjælp af et universitetsstipendie fra staten og er derfor ikke en del af prekariatet. De har ikke en stor økonomisk kapital, og forældrene fokuserer i stedet på at give Mo stærke sociale og kulturelle kapitaler i det omfang, de kan. De interesserer sig derfor i Mos hverdag og trivsel. Dette bliver dog ikke gengældt fra Mo; dels formodentligt fordi han er teenager, og dels fordi de besidder andre livsstile og en anden selvidentitet end Mo, og der opstår derfor et miskendelse mellem de to generationer. I familien ses en patriarkalsk familiestruktur, men faderen kan ikke forsørge sin familie og har derfor nærmest mistet sin maskulinitet. Derfor skal Mo gøre mere ved sit liv, end faderen gjorde ved at tage en uddannelse og derefter få en god indtægt, som han kan forsørge sin familie med. Faderen presser derfor Mo, og da han bliver optaget på samfundsøkonomistudiet på universitetet, er faderen helt rolig for første gang nogensinde (s. 153). Da faderen derfor i slutningen af romanen opdager, at Mo ikke har afleveret sin bacheloropgave, bliver han så vred, at han slår Mo (s. 428). Hans afmagt over ikke at kunne styre Mo, og dermed få indfriet sine forventninger, driver ham til dette overgreb, hvor han ikke besidder de sociale kapitaler og derfor må bruge sin krop til at straffe sin søn.

Mos og forældrenes ambitioner, både for at få en god uddannelse, men også for at komme væk fra området, præger Mos socialliv og gør ham ensom. Som nævnt er han ikke fortrolig med sine forældre, og han har kun få overfladiske venskaber uden for hjemmet og vil eksempelvis ikke fejre sidste skoledag i gymnasiet, men læse til eksamen i stedet (s. 118). Da han starter på universitetet, finder han heller ikke tætte venskaber, men her synes problemet i større grad at være, at han ikke ved, hvordan han skal gebærde sig som ikke-hvid krop sammen med hvide kroppe, selvom det netop er selvidentiteten som nordmand, han stræber efter. Han kender Jamal overfladisk, og Jamal har spist hos Mo, da de to var yngre, men et tæt venskab udvikles aldrig, heller ikke på trods af at Mo hjælper Jamal med skolearbejde i en periode.

Mo finder derimod fortrolighed og nærhed hos forskeren Lars og hos sin kæreste Maria, som han møder på universitetet. Forholdet til Maria vil jeg uddybe i afsnittet ”Mo og drømmen om at blive norsk” s. 48. Fortroligheden til Lars ses løbende gennem romanen, men allerede i den første e-mail betror han til Lars, at han fik det dårligt, da han overhørte de to lærere snakke racistisk om elever som Mo. ”Jeg snakka ikke med noen om det. Ikke

foreldrene mine engang” (S. 11). At han ikke snakkede med sine forældre skyldes ligeledes følelsen af racialisering: De omtalte indvandrere, Mos forældre og han selv blev peget ud som samme ”race”.⁹⁷ At han allerede fra starten deler sine inderste tanker med Lars viser også den enorme ensomhed, Mo føler. E-mailene får derfor også nærmest form som en dagbog for Mo: Han beretter om alt fra sine inderste tanker til hverdagsoplevelser. Da han efter den 9. september 2001 pjækker fra skolen, fordi han ikke kan holde ud, at de skal arbejde med terrorangrebet, bemærker han: ”Jeg pleier ikke å gjøre sånt, bare så du vet.” (s. 68). Det ses som en meget vedvarende og konstant del af hans livsfortælling og selvidentitet, at han er pligtopfyldende og samvittighedsfuld. Lars repræsenterer samtidig det norske samfund ved selv at være norsk, og da nordmænd netop er Mos referencegruppe, har Mo måske også større interesse i at dele sine tanker og sin personlighed med Lars.

6.5 Karakteristik af Jamal og opvækstforhold

Jamal er ligesom Mo født og opvokset i Stovner, hvor han bor sammen med sin mor og sin lillebror Suleiman (Suli). Han præsenterer sig som ”Svarting, muslim, fra Stovner, T.U.V., Tante Ulrikkes vei, du veit, representerer alltid.” (s. 15). Hvor Mo forsøger at skjule sit navn, er Jamal stolt af sit ophav og fremstår som en T.U.V.-patriot og følger derfor nogle bestemte sociale koder.

Jamals far er ikke til stede i familiens og i Jamals liv. Han var voldelig – også over for moderen da hun var gravid med Suli (s. 273), og han var ofte væk flere dage ad gangen. Moderen endte på krisecenter, og faderen kom aldrig tilbage. Moderen har udviklet en depression, som passiverer hende på sofaen (s. 36) og gør, at hun ikke overkommer at passe sine børn. Jamal har derfor det primære ansvar for at passe Suli, forsørge familien og søge invalidepension til moderen. Hun er ikke i stand til at have en økonomisk kapital, og hun overkommer heller ikke hverken at skabe eller videregive social og kulturel kapital til sine sønner. Da Suli kommer i skole, bliver moderen indkaldt til et møde, som Jamal tager til i stedet, og her fortæller lærerne, at Suli lugter af urin, ikke er kommunikativ, og at han ikke får nærende mad (s. 141). Lærerne fortæller, at de vil kontakte børneværnet, hvis det bliver værre. Dette får moderen til at love, at hun vil hjælpe mere, fordi hun og Jamal er bange for, at Suli bliver hentet fra hjemmet, hvilket Jamal blev som barn. Hun hjælper derfor til i en periode, hvorefter hun igen passiveres. Jamals hjem er altså prekært; faderen er ikke til stede,

---

⁹⁷ Skiveren 2017 s. 41

moderen er kun fysisk til stede, men magter ikke at tage sig af sine børn, og de penge, hun får i offentlig støtte, er kun midlertidige, og dette bliver Jamals ansvar.

Jamal ender med at droppe ud af skolen, fordi lærerne ifølge ham er racistiske. I virkeligheden har Jamal dog også skyld i dette: han kommer for sent, laver ikke lektier og svarer lærerne igen (s. 66), hvilket blandt andet også skyldes manglende kulturelle kapitaler i hjemmet. Han bliver ligeledes rasende, da de i klassen skal holde tre minutters stilhed for ofrene for terrorangrebet 9. september 2011 og ikke holder stilhed for ofrene i Palæstina. Jamals selvfortælling om at være indvandrer og svarting er altså så stærk, at han ikke kan negligere eller tilpasse denne til det norske samfund, og han oplever derfor racialiseringen som særligt stærk. Samtidig forholder moderen sig passivt til, at Jamal er droppet ud, men siger, at han må skaffe sig et job, så han kan forsørge familien (s. 70).

For at kunne holde ud at leve i den dysfunktionelle familie ryger Jamal hash. Dette gør han ofte, mens han hører musik og især sort hiphop som Jay-Z og 2Pac (s. 54). Han finder bekræftelse gennem musikken og finder den genkendelse, han ikke kan se hos sin mor eller i samfundet omkring sig. Han kommer derfor til at identificere sig med livsstilen ”hiphop” og repræsenterer og er stolt af sin hjemstavns:

”Du veit, på hiphop folka snakker om å henge ute på gata, røyke weed, møte kæber liksom, det er sånn jeg lever jo, jeg koddar ikke. Og dem snakker om sånn, vær stolt av hooden din, selv om andre folk snakker dritt.” (s. 17).

Paradokset er midlertidigt Jamals sammenligning mellem T.U.V. og ghettoområderne i USA. Grundlæggerne af vejen havde, gennem navnet, meget eksplicit ikke haft tanker om, at området kunne få en sådan status. Gadenavnet trækker på et kvindeligt familiemedlem med et meget norsk klingende navn, hvilket implicerer nærmest modsatrettede konnotationer end ghetto, stoffer og hiphop.

Jamal har en del venner, men venskaberne virker overfladiske, og især mod slutningen af romanen bevæger flere af vennerne sig videre (s. 280), mens Jamals udvikling står stille, hvilket medfører en naturlig miskendelse og måske også misundelse, da Jamal ikke har kapitalerne til at udvikle sig. Han er derfor ensomhed, da han heller ikke snakker med sin passive mor. Ensomheden ses blandt andet, da han møder Sarah, som han bliver forelsket i. Han snakker ikke med sine venner eller sin mor om hende og vil ikke, at hun møder dem (s. 53). Han betror sig dog til Lars om hende og fortæller blandt andet, at de skulle have samleje,

men at han ikke kunne få udløsning. Han tildeler derudover Lars nogle karakteristika, som han kan skabe genkendelse i; blandt andet præsenterer han Lars for, hvordan man hilser på sine venner i ghettoen (s. 97). Her skelner han mellem, hvordan Jamal og vennerne hilser, og hvordan kartofler som Lars og hans venner hilser. Jamal kan dog negligere Lars' tilhørsforhold til kartoffel-kategorien ved at kalde ham det mere anonyme navn "Nova-mann" i stedet for kartoffel-navnet "Lars", og han kan på denne måde skabe en genkendelse og tilknytning. På trods af at Lars er en forsker fra en anden socialklasse, og som formodentlig er en del ældre end Jamal, har Jamal frihed til at personificere ham, som han vil, da Lars er passiv i den største del af romanen.

Presset og desperationen stiger gennem romanen: "Det ghettolivet her, det er så hårdt nå ass, mann. Det er for mye fucka ting på samma tid, skjønner du? Det går ikke." (s. 328). Han betror til sin ven Rashid, at familien ikke har nogen penge. Rashid er involveret i moskeen og sætter Jamal i forbindelse med imamen. I moskeen er der fokus på fællesskab og sammenhold, og imamen fortæller Jamal, at muslimer hjælper hinanden. Moskeen vil derfor betale for Jamals uddannelse på en privatskole med henblik på, at han bagefter uddanner sig til bilmekaniker, og de udbetaler ham 3000 NKR om måneden til at forsørge familien for. Til gengæld skal Jamal passe sin skole og hjælpe til i moskeen et par gange om ugen (s. 347). Moskeen genkender og anerkender ham som muslim, på trods af at han ikke praktiserer sin tro, og da Jamal endelig føler sig hørt og hjulpet, finder han også genkendelse og anerkendelse og påtager sig de sociale koder, der hersker her, blandt andet ved at benytte sig af arabiske ord og hilsner som "Salaam" (s. 348). I moskeen kan han også slippe for den racialisering, han mærker i det norske samfund, og det bliver derfor et slags frirum. Projektet lykkes dog ikke, da moskeen inviterer en radikaliseret imam til at tale i moskeen. Hele episoden bevirker, at moskeen mister sin statsstøtte og derfor ikke kan hjælpe Jamal og familien økonomisk. Efterfølgende stopper Jamal med at komme i moskeen. Jamal har gennem en stor del af sit liv kæmpet for sin familie og sig selv, og da han ikke får noget ud af at deltage i moskeens fællesskab, søger han andre veje at klare sig på (s. 403).

Slutteligt beslutter Jamal, at han vil væk i et stykke tid efter at have kastet en sten i hovedet på en politibetjent (s. 420). Dette gør Jamal, fordi han føler afmagt og irritation ved at være en ikke-hvid krop i et hvidt samfund, hvor han konstant føler sig hjemløs⁹⁸ og ikke kan finde ud af at bede om hjælp til problemerne i familien. Det bemærkelsesværdige er, at Jamal ikke selv

---

⁹⁸ Skiveren 2017 s. 46

nævner dette, men at det er Mo, der beretter om episoden. Jamal nævner derimod, at ”Det er ikke bra for meg å være her nå ass. For mye kaos på Stovner om dagen.” (s. 423). Jamal har også modtaget et brev fra skolen om, at de vil udrede Suli grundet adfærdsvanskelighederne, og her føler Jamal igen en miskendelse med staten og med de mennesker, som vil hjælpe Suli. Miskendelsen retter sig altså både mod staten og de sociale institutioner, og samtidig skal han forsørge sin familie. Jamals eneste udvej er derfor at rejse væk i et stykke tid, og han beslutter sig for at opsøge Sarah, som er halvt nordmand og halvt marokkaner (s. 44). Hun repræsenterer nemlig den mellemposition, han selv befinder sig i; han er en modborger af det norske samfund, og han føler heller ikke et tilhørsforhold til det muslimske samfund og forældrenes hjemland. Sarah bliver derfor en personificering af splittelsen i hans selvidentitet, og hos hende kan han dyrke den mellemposition, han selv oplever.

6.6 Fortælleforhold

I romanen ses tre fortællere; Mo, Jamal og i et mere begrænset omfang Lars Bakken. Fælles for Jamal og Mo er, at de dels naturligvis fortæller om sig selv, men at læseren også får adgang til flere detaljer ved, at de beretter om hinanden. De bor i samme område og er vokset op sammen, og selvom de kun er bekendte, gen- og miskender de sig i hinanden. Begge fortællere er altså homodiegetiske og tilhører den fortalte verden. De fortæller begge med indre fokalisering, da de begge kun har adgang til egne tanker og oplevelser af virkeligheden.⁹⁹ Når de beskriver hinanden, er det ligeledes kun ud fra ydre betragtninger.

De karakteres begge som værende utroværdige, da de i kraft af opgavens udførelse selv selekterer mellem de elementer, de vil berette om. Jamal fortæller Lars, at han har været sammen med en pige nytårsaften, men han fortæller ikke Lars om alle de piger, han ellers er sammen med (s. 376). Dette bevirker, at læseren får et utroværdigt billede af Jamal, da han eksplicit underrapporter og udvælger de elementer, han vil inddrage. Samme strategi gælder for Mo, og Mo udvider yderligere sin utroværdighed ved at skrive i et detaljerigt sprog. Dette ses eksempelvis, da Mo møder vennen Mikael for første gang. Dette sker til en fest, hvor Mikael og Mo deler en flaske whisky, men hvor Mo alligevel kan berette detaljeret om samtaler, Mikael udseende og den lejlighed, festen foregår i (s. 190ff.). Dette er urealistisk – især med tanke på, at Mo drikker en halv flaske whisky. Disse detaljerige beskrivelser ses gennem hele romanen og udvikler sig i takt med, at Mos sprog bliver mere litterært.

---

⁹⁹ Kjældgaard et al. 2013 s. 59

Det ses derudover, at der opererer en implicit fortæller over Mo, Jamal og Lars. Dette ses på romanens første side, hvor det fremgår, at

”For ordens skyld: I denne historien står Arbeiderpartiet i fare for å miste regjeringsmakten i valget i 2006. Dette stemmer selvsagt ikke med virkeligheten, siden det ikke var stortingsvalg i 2006.” (s. 4).

Citatets indvirkning på romanens sandhedsværdi vil jeg analysere og diskutere i afsnittet ”Romanernes forankring i den virkelige verden” s. 62 og derfor ikke kommentere på her. Jeg vil derimod benytte citatet til at påpege, at der altså findes en implicit fortæller på et højere niveau. Dette er en fortæller, som har adgang til Mos beretninger, da det er Mo, der beretter om Stortingsvalget. Citatet peger også på, at denne fortæller fejlrappporterer¹⁰⁰ om handlingsforløbet. Det er samtidig en fortæller, som knytter sig til den fortalte virkelighed ved at kunne gengive både kebab- og riksnorsk, og opfattelsen af verden bliver altså uadskillelig fra de ord, den er beskrevet i.¹⁰¹

Med adgang til Mos beretninger kan der argumenteres for, at Mo er den overordnede fortæller: Mo har en stor sproglig kapital og kan derfor både gengive Lars’ forskersprog gennem sin universitetsuddannelse og Jamals sprog helt ned på sætningsniveau, når han beretter om, at de har mødt hinanden: ”Glem det, a” og ”Fuck alt, mann. Jeg mener det. det moraknullerlandet her ... De moraknullerfolka. Fuck det og fuck dem, seriøst.” (s. 400f.). Begge hovedpersoner udtrykker dog at have mødt Lars forud for projektet (s. 5ff.), men ham kan Mo også give sit sprog. Mo er altså enten fortæller af hele romanen eller kun af sin egen del og kan ikke udgive sig for kun at være Jamal og Mo. Mødet med Lars gør nemlig, at de begge har mødt ham, eller at ingen har, og på denne måde kan Mo påtage sig rollen som den implicite fortæller.

6.7 Splittelse mellem identiteter

I de følgende afsnit vil jeg diskutere Mos og Jamals kamp for at finde en plads i det samfund, de lever i. Dette vil jeg gøre ved at inddrage Felskis begreber om gen- og miskendelse samt Giddens teori om selvidentitet i det senmoderne samfund. Jeg vil først opdele de to karakterer og analysere og diskutere identitetsopfattelserne separat og slutteligt diskutere og perspektivere dette til den klasse-mæssige virkelighed og den racialisering, de oplever. Det er

---

¹⁰⁰ Jf. James Phelans begreb i Kjældgaard et al. 2013 s. 67

¹⁰¹ Felski 2008 s. 95

nemlig i virkeligheden disse to faktorer, der gør, at de føler en fremmedhed og har svært ved at finde en selvidentitet.

6.7.1 Mo og drømmen om at blive norsk

Som tidligere nævnt opdager Mo som barn, at han deler bestemte identitetsmarkører med den gruppe af elever, som de to lærere omtaler negativt (s. 10). Før denne episode skelnede Mo ikke mellem hudfarver og etniciteter, men her sker en tvungen genkendelse. Han oplever altså at blive racialiseret for første gang, da hans ikke-hvide krop erfarer, at den ikke hører til i mødet med hvide kroppe.¹⁰² Derefter rystes hans ikke-hvide krops identitetsmæssige ståsted, og dette ses ved, at Mo får det fysisk dårligt og efterfølgende begynder at drømme sig væk fra området. Slutteligt ses en identitetsforvirring, som driver hans ikke-hvide krop ud på en rejse efter et sted at høre hjemme,¹⁰³ hvilket jeg netop diskuterer i dette afsnit. Han prøver nemlig gennem hele romanen at tilkæmpe sig gruppemedlemskabet som ”nordmand” og forsøger at optage de samme livsstile og livsfortællinger som nordmænd for at skabe sin selvidentitet.

Da Mo bor i et område med mange første- og andengenerationsindvandrere, er dette et vanskeligt projekt. At han forsøger at påtage sig en anden selvidentitet forårsager nemlig, at andre unge, som eksempelvis Jamal, ikke kan genkende sig i Mo og derfor ikke lader ham være en del af fællesskabet. Dette ses eksempelvis ved Jamals beskrivelse af, at Mo ikke passer ind i området, fordi han er for norsk og taler som folk på NRK (s. 110). Han befinder sig altså i en mellemposition mellem de to selvidentiteter, og her er han fanget i hjemløsheden.¹⁰⁴ Mo er samtidig bevidst om, at han adskiller sig fra normen og selvfortællingen i området:

”Jeg har mista dem der ute. Jeg er den rare gutten (...) Som dem, men ikke. (...) Som de hilser på og noen ganger snakker litt med, men aldri ringer på hos.” (s. 26)

Mo har altså oplevet et tab ved at have fået åbenbaret sandheden om beboerne i området. Denne sandhed har ”dem der ute” ikke oplevet, og dette er derfor den største forskelsmarkør mellem ham og de andre.

Miskendelsen med indvandrerguppen ses også ved Mos forhold til sine forældre og den manglende tilknytning til deres hjemland. Mos livsstile, som indgår i hans livsplanlægning,

---

¹⁰² Skiveren 2017 s. 53

¹⁰³ Skiveren 2017 s. 53

¹⁰⁴ Skiveren 2017 s. 51

peger også i stor grad i retningen af sin referencegruppe ”nordmand”. Dette ses blandt andet ved, at Mo ikke genkender sig selv i mediernes beskrivelse af T.U.V. og indvandrere generelt, men derimod i større grad genkender sig selv i nordmænd. Miskendelsen og skammen over at ligne en indvandrer udvikler sig efter terrorangrebet 9. september 2001: ”Stadig oftere ser jeg bilder av skjeggete menn i hvit kjortel. (...) Han [Præsident George Bush] så på oss.” (s. 64). Den tvungne genkendelse gør, at Mo i voksende grad bliver desperat for ikke at tilhøre denne gruppe. Mediernes fremstilling af området og af svartinge samt de oplevelser, Mo har, hvor han bliver racialiseret, må han konstant behandle og selektere mellem i sin livsplanlægning.

Mo bliver optaget på universitetet i Oslo, og dette bliver for ham vejen til at komme tættere på en selvidentitet som nordmand. Inden Mo påbegynder universitetsuddannelsen, ser han universitetet som det sted, hvor han endeligt kan finde sin sande selvidentitet og bryde med de associationer, andre får af ham. Allerede fra første dag viser det sig dog at være en udfordring grundet klasse-mæssige forskelle. Mo har studeret livsstilene udefra, men da han endelig har mulighed for at blive en del af gruppen, ved han ikke, hvordan han skal gøre (s. 178ff.): ”Jeg aner ikke hvor jeg skal begynde, eller hvem jeg skal begynde med”. Mødet med Maria bliver derimod skelsættende. Da hun spørger ham, hvor han bor, tøver han, men siger Stovner, og hun reagerer ikke med den skepsis, han frygter (s. 216). De bliver kærester og udvikler en relation, hvor Mo kan skabe den ønskede selvfortælling og udviske classeskellene, når de er alene: ”Jeg er hvem som helst med hende” (s. 230). Deres relation synes dog overfladisk, da ingen af de to hverken snakker om sig selv eller spørger ind til hinanden. Når de er sammen med hendes venner, bliver forskellene i sociale og kulturelle kapitaler dog så store, at Mo ikke ved, hvad han skal snakke med vennerne om (s. 237). Samværet med vennerne bliver også besværliggjort af, at Mo konstant frygter, at de skal udpege ham som svarting og dermed en ”afviger”.¹⁰⁵ Han finder sig derfor ikke til rette i møderne med vennerne. Klasserejsen og opnåelsen af den nye selvidentitet bliver altså besværliggjort af klasseforskellene og af frygten for racialisering.

Vendepunktet for forholdet bliver, da Maria og Mo har været på ferie og på vejen hjem bliver stoppet i lufthavnen i Oslo, fordi grænsepolitiet mistænker ham for at være en illegal indvandrer (s. 316ff.). Betjentene stoler ikke på Mos livsfortælling, da han ikke ligner en fra Norge, og han bliver derfor forhørt. Her ses en anden problemstilling; nemlig at den racialiserede krop har svært ved at assimilere sig til omgivelserne, selvom den forsøger at

---

¹⁰⁵ Skiveren 2017 s. 44

overtage de kulturelle koder.¹⁰⁶ På trods af at Mo taler og opfører sig norsk, opfattes hans krop ikke som norsk. Det bliver her eksplicit for Mo, at selvom han er kæreste med en nordmand og har forsøgt at optage en ny selvidentitet, livsstil og livsfortælling, kan han ikke blive norsk grundet de tvungne identitetsmarkører og den racialisering, der eksisterer i samfundet. Dette medfører derfor også en identitetskrise, da han indser, at han ikke kan flygte fra ophavet, og igen reagerer kroppen fysisk, og efterfølgende har han kronisk dårlig mave. Her mangler han støtte fra Maria, som ikke interesserer sig for problematikken (s. 337), og Mo føler sig igen ensom. De glider derfor fra hinanden, og da Maria får arbejde hos Amnesty International og begynder at interessere sig for udsatte og flygtninge, spørger hun Mo omkring hans ophav (s. 365), og der sker en forskydning mellem de to, da Mo ikke længere kan skabe sig en anden selvfortælling med hende, men må forholde sig til virkeligheden. Deres forhold kan altså kun fungere, når Mo kan foregive at have en anden selvidentitet end svarting. Efter bruddet med Maria oplever han en hjemløshed, som afspejler sig hvileløs vandring i Stovner og i Oslo, og kun sådan kan han holde ud at være til.

Sideløbende med at Mo mister håbet og modet til at skabe en ny selvidentitet, oplever han også en deroute. Mo bliver så modløs og frustreret, at han ryger hash sammen med Jamal. Da han er påvirket af hash, siger han til Jamal, at ”Forskningen viser, at ingenting af det her findes” (s. 385), hvilket afspejler paradokset i Mos selvidentitet. Ghettoområdet findes ikke, men de bor i det, ligesom Mos tilhørsforhold til forældrenes hjemland og den hudfarve, han bærer, ikke findes.

Mo accepterer, at han ikke kan optage en ny selvidentitet grundet sine faste identitetsmarkører, og han går nærmest i hundene. Han kan ikke undgå racialiseringen og sammenligning med andre med samme hudfarve. Samtidig mister han forbindelsen til det norske samfund ved bruddet med Maria, og uden hende og ved at have accepteret, at han ikke kan blive den, han vil, formår han ikke at færdiggøre sin bachelor (s. 415) og bliver nærmest depressiv, på trods af at forældrene prøver at snakke med ham. De sociale kapitaler er altså til stede, men disse magter Mo ikke at tage imod, da forældrene tilhører en gruppe, som Mo vil distancere sig fra. Mo ender derfor med at passivere sig på sit værelse og undgå verden udenfor samt at undgå nyhederne i fjernsynet. På værelset spiller det ingen rolle, om han er nordmand eller indvandrer.

---

¹⁰⁶ Skiveren 2017 s. 45

6.7.2 Jamal og mareridtet om at blive norsk

Hvor Mo stræber efter at få en selvidentitet som norsk borger uden associationer til ophavet og mediernes fremstilling af terrorister, finder Jamal ikke genkendelse med norske værdier og det norske samfund – men heller ikke med sine forældres hjemland, som han heller ikke nævner ved navn:

”Den landen [forældrenes hjemland] er landen min og sånn også, men liksom, hør a, jeg har hooden og folka mine her da.” (s. 100).

Han befinder sig i et vakuum mellem de to poler og finder derfor sin selvidentitet ved at identificere sig med Stovner og ghettolivsstilen. Dette sker blandt andet fordi, at Jamal ikke oplever opbakning fra det norske samfund og velfærdssystem: Han er frustreret over, at moderen ikke får den nødvendige økonomiske hjælp til sin depression og føler sig hjælpeløs. Han oplever også, at lærerne på gymnasiet opfører sig racistisk over for ham, og da han bliver gammel nok til at gå i byen, kan han ikke komme ind på diverse diskoteker grundet sin hudfarve, og politiet forholder sig passivt, da han konfronterer disse. Disse oplevelser kombineret bevirker, at Jamal oplever det norske samfund som fjendsk, og han mister ligeledes tilliden til de statslige instanser og føler dermed en altoverskyggende miskendelse. Jamal vil derfor hellere være ”(...)ghetto som faen(...)” (s. 75) end at gå i skole, hvor de ikke ”(...)snakker om dem ekte tinge ass, jeg lover deg. Dem snakker ikke om hvordan du blit smarteste på gata og hustler og sånn(...)”, som er dét, han identificerer sig med (s. 43). Han er altså meget bevidst om normerne i de to grupper, og det implicerer et modsætningsforhold til modgruppen. Han forsøger derfor konstant at inddrage og tilpasse sig ”ghettolivsstilen”, hvor man går i bestemt tøj, ryger hash, arbejder sort og ikke går i skole, som bliver gruppe- og medlemsstabiliserende markører for selvidentiteten.

Splittelsen kommer også til udtryk, da han møder Sarah, som han bliver forelsket i. Hun besidder to etniciteter (s. 44), og da Jamal er forelsket i hende, fremhæver han hendes etnicitet som marokkaner. Da han opdager, at hun har været sammen med flere både i og uden for vennegruppen, bliver han vred og kalder hende norsk og proklamerer, at hun sikkert også spiser svin (s. 90). Der eksisterer altså en meget eksplicit grænse for Jamal: Svartinge pålægger han positive egenskaber, mens norske poteter pålægges negative egenskaber. Faktisk bliver modsætningen mellem Jamal og den norske potet så kraftig, at Jamal ikke

formår at få udløsning, da hun indbyder til samleje (s. 93). Jamal føler altså en så kraftig miskendelse og afsky over for alt, der er norsk, at det blokerer hans krop fysisk.

Grundet Jamals miskendelse over for det norske samfund, udvikler han sig nærmest til en modborger.¹⁰⁷ Begrebet ”modborger” dækker over de unge mænd i udsatte boligområder, som ikke føler sig anerkendt som ligeværdige medborgere, og de skaber derfor en modkultur. Modborgerne oplever, at de skal betale ekstra for at skabe et godt liv og positionerer sig derfor uden for samfundet og dets regler. Jamals mor kan ikke få den støtte, hun behøver, Jamal føler både, at han selv og Suli bliver uretfærdigt behandlet af lærerne i skolen, og han oplever eksempelvis den norske grundlovsdag (17. maj) og sessionen hos militæret som komiske fænomener. Alle disse elementer bidrager til Jamals følelse af fremmedhed og modborgerskab over for det norske samfund. Han begynder derfor i større grad at identificere sig med sin ghetto end med det samfund, han bor i – faktisk i så stor grad, at han er klar til at gå i krig for T.U.V. og Stovner, men ikke for Norge og derfor ikke vil tjene sin værnepligt (s. 157f.).

Jamals livsplanlægning drejer sig om at få et godt liv og at tjene penge. Pengene mangler familien akut, da han dropper ud af gymnasiet, og moderens indtægt ikke er fast. Han tjener penge ved at vaske biler, og her er det væsentligt at påpege, at det er sorte penge, hvor hans modborgerskab mod det norske samfund ekspliciteres (s. 113). Dette er dog også dobbeltmoralisk, når han forventer, at samfundet forsørger moderen (s. 197). Arbejdsforholdene som bilvasker bliver dog for kummerlige, og han finder arbejde hos Norsk Gallup Institutt, hvor han skal arbejde som telefoninterviewer. Ved dette job betaler han skat af sin løn, og han skifter også kode og taler riksnorsk (s. 301). Han er altså alligevel i så stor grad integreret, at han kan udføre den etnisk norske identitet ved at påtage sig den sproglige kode. Han holder altså fast i de identifikationer, der passer bedst til den givne situation og formår at skjule sin etnicitet ved at fremføre en anden.¹⁰⁸ Han påpeger også, at ”Liksom, Jamal har ordentlig jobb og betaler skatt.” (s. 301). Dette stemmer over ens med livsplanlægningen, og at han er villig til at gøre dette peger også på den følelse af hjemløshed, racialiseringen medfører.¹⁰⁹ Jamal har ikke hjemme noget sted og kan derfor uden større problemer ændre sine selvfortællinger. Han siger dog op på jobbet, da chefen foreslår ham at påtage sig et norsk navn, når han ringer for at få flere respondenter. Dette ligger dog for langt

---

¹⁰⁷ Soei 2018 s. 27ff.

¹⁰⁸ Hjerrild 2015 s. 150

¹⁰⁹ Skiveren 2017 s. 48

fra Jamals selvfortælling og stemmer ikke over ens med selvidentiteten og ekspliciterer samtidig racialiseringen.

Jamal finder derefter en social identitet i moskeen, men denne bliver udskammet af de norske medier, da en ekstremistisk imam prædiker i moskeen (s. 387ff.). Dette medfører, at staten stopper med at betale penge til moskeen, og Jamal mister de økonomiske tilskud. Her bliver han vred over den måde, det norske samfund behandler ham og hans socialgruppe på, da muslimer i lige så stor grad har ret til at forsvare sig, som amerikanerne har (s. 493f.). Igen vokser Jamals følelse af modborgerskab, fordi den norske stat fratager ham sine fremtidsmuligheder.

Jamals livsplanlægning peger altså mod en klasserejse, som ikke lykkes. I slutningen af romanen er han igen arbejdsløs og uden uddannelse. Hjem-søgelsen som motiv ses altså meget eksplicit, da han gennem hele romanen forsøger at finde et sted at høre til.¹¹⁰ Han forsøger at høre til i gymnasiet, som bilvasker, i moskeen med videre, men alle steder står racialiseringen og klasseforskellene i vejen for målet. Han bliver tilmed en så stor grad modborger og bliver så frustreret over at være en ikke-hvide krop i et hvidt samfund, at han har slår en politibetjent ned. Hans selvidentitet forbliver at være et ghettonedlem fra T.U.V., som kæmper mod resten af det norske samfund: ”Liksom sånn, fuck dere alle a, hilsen T.U.V.” (s. 396) og heller ikke føler en tilknytning til det muslimske samfund. Der er altså ikke sket nogen udvikling i selvidentiteten eller i klasserejsen. Hver gang han forsøger at opnå sine mål om eksempelvis at tjene penge, står hans livsfortælling, livsstile samt manglende sociale, kulturelle og økonomiske kapitaler i vejen.

6.7.3 Kampen for genkendelse og anerkendelse

De to karakterer fremstår som to modsætninger; Jamal bliver nærmest en modborger, mens Mo forsøger at fremmane en norsk selvidentitet. Alligevel er de to karakterer dog ens på flere punkter, hvilket jeg vil uddybe i det følgende afsnit.

Mo forsøger at integrere sig gennem uddannelse og forholdet til den etnisk norske middelklassepige Maria og har klasserejsen og integrationen som målet for sin livsplanlægning. Hans selvidentitet forsøger at optage norske livsstile og selvfortællinger og reproducerer dem, hvilket han har størst frihed til, når han er sammen med Maria, da hun ser bort fra de racialiserende identitetsmarkører. Når han er ude blandt etniske nordmænd i

---

¹¹⁰ Skiveren 2017 s. 50

offentligheden, formår han ikke at opretholde selvidentiteten, da han ikke besidder de nødvendige kulturelle og økonomiske kapitaler, og samtidig står racialiseringen i vejen. Mo får et stipendie, da han bor i et udsat boligområde og får altså på denne måde økonomisk kapital – dog formår han ikke at forvalte denne og ender hver måned med at have nul kroner (s. 153). Moderen er analfabet, og faderen har været fabriksarbejder og besidder ikke det uddannelsesmæssige niveau til at hjælpe Mo, men de forsøger at hjælpe ham på andre måder. Uddannelse giver status hos familien og for Mo, og ved at få en uddannelse kan han forsørge familien og opnå den sociale opstigning, forældrene ikke nåede.

Hos Jamal er det derimod penge, der synes at være drivkraften i livsplanlægningen, da familien kun har moderens sparsomme og varierende indtægt samt indtægten fra det job, Jamal som ufaglært og uddannet finder. Grundet familiens og især Jamals følelse af at være svigtet af systemet og oplevelse af konstant at føle sig udenfor og blive racialiseret, udvikler Jamal sig til at blive en modborger. Han genkender ikke sig selv i det norske samfund og betaler ikke skat af sit arbejde, slår en politibetjent ned og føler en større tilknytning og genkendelse til sit boligområde T.U.V. end til det norske samfund. Selvfortællingen om at Jamal repræsenterer området Stovner bliver så herskende, at den udkonkurrerer elementer, der ikke passer ind. Livsplanen og livsfortællingen harmonerer altså ikke, og der ses derfor en splittelse i selvidentiteten, som dog alligevel peger mod ghettoen.

De to drenges opfattelser af og splittelse i selvidentiteten ses også, da de er sammen med Sarah, som er halvt marokkaner og halvt norsk. Som nævnt har Jamal samleje med hende, men kan ikke få udløsning, da hun er for norsk. Senere i forløbet er Mo sammen med hende, og han får hurtigt udløsning. Mo oplever hende som en inkarnation af mentaliteten og opførslen fra Stovner-beboere, og da de har samleje, får han hurtigt udløsning (s. 171f.). Her ses altså et magtforhold, hvor Mo føler sig hævet over hende, da hun er fra Stovner, og han er på vej videre i sit liv og på universitetet. Sarah bliver dermed en personificering af de to hovedpersoners identitetskonflikter mellem at besidde to etniciteter.

Begge hovedpersoner forsøger altså at gøre klasserejser og ændre i deres selvidentitet og selvfortælling, og ifølge Giddens burde de også have mulighed for dette i det senmoderne samfund.¹¹¹ De mislykkes dog begge, da de ikke besidder de nødvendige kapitaler for at kunne foretage denne rejse. Dette skyldes dels deres tilhørsforhold til underklassen og i Jamals tilfælde familiens tilhørsforhold til prekariatet, som Giddens netop er blind for i sin

---

¹¹¹ Giddens 1996 s. 63

teori, og dels oplevelsen af konstant at blive racialiseret. De manglende kapitaler samt Mos tvungne identitetsmarkører som mørk hud og mørkt hår bevirker, at Mo ikke kan fastholde sine livsstile og selvfortællinger og dermed ikke kan fuldføre ændringen i selvidentiteten. Mo bemærker flere gange, at han eksempelvis ikke kan skjule sin hudfarve, som bliver en begrænsning for ham. Jamals mor besidder hverken økonomiske, kulturelle eller sociale kapitaler. Hun har depression og får kun i begrænset hjælp af samfundet, og hun magter ikke at tage sig af sine børn. Jamal har derfor ingen forudsætninger for at kunne foretage sin klasserejse. Han ender også selv med at få en prekær tilknytning til arbejdsmarkedet og til det norske samfund, da han, som nævnt, bliver en modborger og ikke har uddannelse eller indtægt i slutningen af romanen. Racialiseringen ses især, da Mo bliver stoppet i lufthavnen, og Jamal oplever, at han er nødt til at ændre sig for at passe ind, hvilket eksempelvis ses i callcenteret hos Gallup, hvor hans leder foreslår ham at kalde sig et norsk navn, når han arbejder, for at øge svarprocenten. De oplever altså konstant at blive holdt udenfor og ikke at være en del af fællesskabet af hvide kroppe.

Mo forsøger alligevel at blive anerkendt gennem sine e-mails, hvor han forsøger at gøre en refleksiv mønsterbrydning. Hans skrivestil ændrer sig til at blive mere litterær og sprogbevidst, og der ses derfor en bevidsthed om den forfatterrolle, han indtager. Det ses altså, at sproget er en vigtig ressource, når en person vil foregive eller forsøge at skabe en anden selvidentitet: Jamal snakker riksnorsk, da han arbejder for Gallup, men snakker ellers kebabnorsk, og Mo vil integreres og taler derfor som en potet.

De to hovedpersoner er altså konstant i konflikt mellem den selvfortælling, de ikke kan undgå og den livsplanlægning, de forsøger at gøre sig. De to hovedpersoner kan ikke befri sig fra de tilskrevne medlemskaber, som tillægges individet uafhængigt af egen indsats,¹¹² og dette ses netop ved, at Jamal og Mo ikke kan undgå racialiseringen og kategorien ”indvandrere” grundet hudfarven.

De to hovedpersoner bliver altså gennem hele romanen bundet sammen af følelsen af at være udenfor. De er begge født og opvokset i Norge, men de oplever begge ikke at være en del af samfundet og på forskellig vis blive udstødt og set skævt på. De finder sig derfor aldrig helt til rette i møderne med de norske institutioner i et samfund, hvor deres kroppe med det samme registreres som ikke-hvide og bliver racialiseret.¹¹³ Romanen ender derfor med, at

---

¹¹² M. H. Jacobsen et al. 2013 s. 277

¹¹³ Skiveren 2017 s. 44

begge hovedpersoner er på vej væk. Mo passiveres på sit værelse, hvor han bliver afskærmet fra samfundet, og Jamal rejser væk for at kunne holde tilværelsen ud. Mo ender, hvor han startede; uden potet-venner, ingen bacheloropgave og ingen norsk kæreste. Jamal løber derimod væk, da han ikke kan holde ud at være i området grundet det store ansvar og den misgerning, han har gjort. Deres udviklinger når altså igen en stilstand, som står i modsætning til bevægelsen i samfundet, de kunne have fulgt. Oplevelsen af racialisering og tilhørsforholdet til underklassen og prekariatet gør altså, at de begge ender samme sted trods deres forskellige udgangspunkter.

7 Sammenligning af de to romaner

I de følgende afsnit vil jeg sammenligne de to romaners centrale motiver; racialiseringen og socialklassens betydning for selvidentiteten: Begge beretninger omhandler den klasserejse, de tre hovedpersoner forsøger at gøre, og begge romaner foregår i ghettoer.

7.1 Racialisering på tværs af hudfarver

I begge romaner er racialiseringen, hovedpersonerne oplever, central. Morten oplever racialiseringen i kraft af, at han har en hvid krop i et område, hvor ikke-hvide kroppe hersker øverst i hierarkiet. Jamal oplever det blandt andet på sit gymnasium, og da han arbejder hos Gallup og bliver opfordret til at kalde sig et norsk navn for at få et større antal respondenter. For Mo er racialiseringen en altoverskyggende problemstilling. Hvor Morten kan flytte sig væk fra området og ud i det hvide Danmark og i kraft af dette ophæve racialiseringen, lever Mo som ikke-hvid i et hvidt land og kan dermed ikke fjerne skellene. Han magter ikke på samme måde som Jamal at se forbi racialiseringen og få det bedste ud af det liv, han er blevet tildelt. Både Mo og Jamal ender i T.U.V., men Jamal formår gennem hele romanen at opretholde et positivt livssyn, hvor racialiseringen er så stærk for Mo, at han nærmest går i hundene til sidst.

De tre hovedpersoner oplever alle sammen, at deres racialiserede kroppe har svært ved at assimilere sig til omgivelserne; for Morten er det ikke-hvide omgivelser i Urbanplanen, og for Mo og Jamal er det hvide omgivelser i det norske samfund. Jamal og Mo oplever ikke racialisering i T.U.V.s multikulturelle område, hvor deres udseende og etnicitet ikke spiller en rolle, men Mo beskriver en følelse af, at han ikke hører til i boligområdet (s. 13). Her har den norske kultur sat et aftryk på ham, således at han i ikke-hvide områder ses som værende for

hvid og i hvide områder ses som værende for brun til at passe ind.¹¹⁴ De tre hovedpersoner oplever ligeledes, at de ikke kan undgå racialiseringen og den tvungne genkendelse, denne medfører, og de oplever frustrationen og vreden over dette flere gange; Jamal demonstrerer mod Muhammedtegningerne, hvilket Mo i et kort øjeblik er med til, indtil han bliver forbevidst om, hvordan han forstærker racialiseringen ved at gå sammen med ikke-hvide kroppe (s. 412), og Morten dæmper sin vrede ved at ryge hash. I begge romaner oplever hovedpersonerne også en splittelse mellem racialiseringen og selvidentiteten på forskellige måder, og især ved terrorangrebet 9. september 2001 oplever Mo og Morten det. De oplever en konflikt mellem deres udseende og forventningen fra samfundet og de andre børn og unge omkring dem. Morten bliver tvunget til at tegne de to tårne på tavlen i klasseværelset, og i kraft af at han er hvid udenpå, men identificerer sig som Perker-Pape og altså både har hudfarve som ofre og terrorister, oplever Morten, at de to identiteter ikke kan forenes. Mo oplever ligeledes dette, da han føler sig hvid og dermed som en del af ofrene, men via sit udseende ligner en af terroristerne for omverdenen (s. 68). Jamal befinder sig derimod på terroristernes side, da han mener, at det er hævn over amerikanerne, og at de fortjener det (s. 60 i *T.U.V.*) Forskellen er nemlig, at Mo identificerer sig som potet, og at Jamal identificerer sig som svarting, og de befinder sig derfor i to modsatte positioner.

Racialiseringen bliver altså et af de elementer, der forhindrer dem i at skabe en ny selvidentitet. Mo kan ikke opnå sin ønskede selvidentitet, fordi han ikke befinder sig i en hvid krop, og Morten kan ligeledes ikke opretholde sin selvidentitet som Perker-Pape, fordi han ikke befinder sig i en ikke-hvid krop som de andre børn i området. Mo og Morten kan mime et tilhørsforhold til den modsatte gruppe, men den kan ikke opretholdes, da de altid vil blive genkendt som et medlem af den modsatte gruppe. Jamal har ikke et ønske om at tilhøre den hvide gruppe og dyrker også den ikke-hvide ghetto mentalitet. Han oplever dog alligevel racialiseringen, som begrænser ham i sit job hos Gallup, mistænkeliggør ham i forbindelse med tilknytningen til moskeen og på gymnasiet, hvor han oplever at have en racistisk lærer. Der ses derfor i stor grad et hjem-søgelsesmotiv og en identitetsforvirring i romanerne, hvor de tre hovedpersoner alle vandrer uroligt rundt for at finde en selvidentitet, de kan føle sig hjemme i.¹¹⁵

---

¹¹⁴ Skiveren 2017 s. 51

¹¹⁵ Skiveren 2017 s. 50

7.2 Prekariat, underklassen og selvidentitet

Udover racialiseringen spiller den klassemæssige virkelighed også en stor rolle i forhold til identitetsdannelsen. De tre hovedpersoner oplever ikke friheden til at vælge deres egne livsstile og selvidentiteter, som Giddens argumenterer for. Morten prøver at finde en selvidentitet, der adskiller sig fra faderen, fra at være et mobbeoffer og fra prekariatet. Mo vil være norsk, og Jamal vil som svarting og have et bedre liv med flere penge, mens han sørger for og agerer forælder for sin lillebror. Et af de primære mål ved at skabe en ny selvidentitet er altså, at de tre hovedpersoner ikke vil være som forældrene. Morten vil ikke være som sin far og vil foretage en kulturel klasserejse, Mo vil ikke være indvandrer som sine forældre, og Jamal vil ikke ende på sofaen som sin mor eller sin fraværende og voldelig far. De forsøger derfor alle at forme deres livsplanlægning til ikke at ende samme sted gennem ændrede livsstile og selvfortællinger. Giddens argumenterer for, at alle individer i det senmoderne samfund kan tage disse valg og skabe deres egen selvidentitet,¹¹⁶ men alligevel lykkes det kun de tre hovedpersoner at gøre dette i et begrænset omfang: De oplever nemlig alle de klassemæssige forhindringer gennem manglen på kulturelle, sociale og økonomiske kapitaler.

Både Morten og Mo bliver kærester med to piger fra middelklassen, og forholdet bliver for dem begge et sted, hvor de bliver accepteret, som de er; her er hudfarve og selvidentiteten ligegyldig, og her skal de ikke bevise, at de er en anden end dén, de er. Det bliver samtidig en måde, hvorpå de kan forsøge at kopiere livsstile og selvfortællinger fra middelklassen og på den måde måske gøre en klasserejse, men det lykkes ikke, fordi skellene mellem klasserne er for store. I kraft af at de begge tilhører henholdsvis prekariatet og underklassen, mangler de begge de sociale, kulturelle og økonomiske kapitaler, de skal bruge for at kunne foretage klasserejsen. Dette afspejles især, når de er sammen med vennerne fra middelklassen, hvor Mo og Morten mangler de kulturelle kapitaler til at kunne deltage i fællesskabet. Det bliver også tydeligt, at forholdene er overfladiske, og samlivet bliver i stedet koncentreret om forskellene i de kulturelle og sociale kapitaler. Mo søger ligeledes at finde en ny selvidentitet ved at gå på universitetet, men også her befinder han sig udenfor de sociale grupperinger, da han ikke besidder de fornødne sociale og kulturelle kapitaler.

Jamal finder ikke en kæreste, men gør flere forsøg på at opnå en ny selvidentitet og en ny klasse; blandt andet ved at gå på gymnasiet, at arbejde som bilvasker, hos Gallup og hos moskeen for at tjene penge og kunne tage en uddannelse. Han formår dog ikke at fastholde de

---

¹¹⁶ Giddens 1996 s. 68

to jobs, og han vender også moskeen ryggen, da han mister den finansielle støtte her. Der er ikke nogen støtte hjemmefra, og han må samtidig være forælder for sin lillebror, og det ses altså også i stor stil, at de manglende sociale, kulturelle og økonomiske kapitaler bevirker, at han ikke kan fastholde sine relationer til arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet. Han ender derfor samme sted, som han startede; med ghettoen indskrevet i selvidentiteten.

Dette peger frem til Giddens' klasseblindhed. Her bliver det tydeligt, at han ikke ser forholdet mellem individet og klasseidentiteten.¹¹⁷ Hos Giddens kan alle opnå en selvidentitet, og den er ikke afhængig af adgangen til kapitaler og ressourcer. Dette peger altså på, at Giddens' teori i større grad ræsonnerer med middelklassen og deres kapitaler. Her ses ikke samme lave grad af kapitaler, svage tilknytning til staten og arbejdsmarkedet, og middelklassen har derfor i større grad en sikker fremtid. Teorien reproducerer derfor klasseuligheden ved at hævde, at alle har mulighed for at danne en anden selvidentitet.¹¹⁸ Karakterernes klasses tilhørsforhold og deres habitus gør, at de sidder fast i Urbanplanen og i T.U.V., og grundet deres tilhørsforhold til prekariatet og underklassen har de altså ikke, i samme omfang som middelklassen, mulighed for at tage et frit valg i forhold til selvidentiteten.

8 Delkonklusion

I begge romaner ses det, at de tre hovedpersoner ønsker at skabe en anden selvidentitet i de multikulturelle ghettoområder, de vokser op i. Urbanplanen og T.U.V. har det til fælles, at de fastholder karaktererne og ikke udvikler dem, og karaktererne må derfor ud af området for at kunne udvikle sig og skabe en anden selvidentitet. De vokser alle op i hjem uden ret stærke kapitaler og som en del af underklassen og prekariatet. Mortens hjemmeforhold er dysfunktionelle, og ude i Urbanplanen og i skolen bliver han mobbet. Her oplever han omvendt racialisering, da perkerne er i overtal og hersker øverst i hierarkiet. Gennem barndommen søger han at assimilere sig med perkerne og opnår også at blive kaldt Perker-Pape, men igen kun i en overgang, da racialiseringen forhindrer ham i fuldgyldigt at påtage sig selvidentiteten. Han kan i korte perioder finde frirum sammen med vennen Andrew eller sammen med kæresten Jazmin, men her bliver racialiseringen og forskellen i socialklasserne også tydelig og forhindrer Morten i at skabe en ny selvidentitet. Mo har som mål at assimilere

---

¹¹⁷ Skeggs 2004 s. 52

¹¹⁸ Skeggs 2004 s. 54

sig som nordmand og optage denne selvidentitet. Dette mål opstår i barndommen, da han overhører to lærere i sin folkeskole omtale indvandrere negativt, og han oplever altså allerede racialiseringen som barn. Dette markerer overgangen fra barn til voksen og gør, at han begynder at tage afstand til sine forældre, da han hverken kan eller vil genkende sig i deres selvidentiteter. Uddannelsen på universitetet og kæresten Maria bliver de frirum, hvor Mo forventer at kunne ændre sin selvidentitet. Dette lykkes ikke, da han ikke besidder kapitalerne til at kunne socialisere sig med middel- og overklassen på universitetet, og han oplever også racialiseringen sammen med Maria. Jamal knytter sig derimod til T.U.V. og har ghettolivet optaget i sin selvidentitet. Han fremstår som en patriot for T.U.V. og ender med at blive en modborger af det norske samfund, da han flere gange oplever racialisering i forbindelse med mødet med det norske samfund; på gymnasiet, i forbindelse med sit arbejde med videre. Han besidder derudover ikke de kulturelle kapitaler til at tage en uddannelse eller de økonomiske kapitaler til at forsørge familien. En kort overgang finder han genkendelse og fællesskab i moskeen, men dette ændres dog også, da staten stopper sin finansielle støtte.

Racialisering og klassesilhørsforhold begrænser hovedpersonerne i livsplanlægningen og udviklingen af en anden selvidentitet, da selvfortællingen, livsstilene og hudfarven blokerer udviklingen. Forskellen på de tre karakterer er, at Morten kan undgå racialiseringen ved at fraflytte Urbanplanen, mens Mo og Jamal bliver racialiseret af det norske samfund og dermed ikke kan undgå dette. De er altså alle tre bundet sammen af samme konflikt og splittelse i selvidentiteten, og de ender også alle tre med at befinde sig mellem to selvidentiteter. Morten flytter fra Urbanplanen, men er i tvivl omkring, om han nogensinde kommer væk, Mo passiveres på sit værelse, fordi han ikke kan holde racialiseringen ud, og Jamal vil rejse væk og finder genkendelse hos Sarah, som bliver en personificering af hans identitetsproblemer.

Selvmoderniteten fordrer altså ikke altid alle de frie valg, Giddens argumenterer for. Det kræver en større mængde af de tre kapitaler at kunne gøre en klasserejse, og Giddens' teori er derfor i større grad rettet mod middelklassen og reproducerer derfor klassesamfundet ved implicit at negligere underklassen og prekariatet.

9 Pape og Shakar; børn af ghettoer og ægte sandhedsvidner?

Som jeg har nævnt både i indledningen og i de to analyser af romanerne, foregår romanernes handlinger primært henholdsvis i Urbanplanen på Amager og i Stovner ved Oslo. Begge romaner tager også udgangspunkt i forfatterens opvækst. Jeg vil derfor i følgende afsnit

diskutere de to forfatteres roller som sandhedsvidner og i hvilken grad, de overhovedet kan fortælle sandheden om boligområderne gennem litteraturen, da de har gjort en klasserejse og har bevæget sig fysisk væk fra området.

Dette vil jeg gøre ved først at diskutere begrebet ”mimesis” og ved at inddrage Felskis forståelse af dette. Med Felski har jeg i metodeafsnittet ”Knowledge: Brugen af litteratur som adgang til en social virkelighed” s. 12 påvist, at litteratur godt kan give viden om den sociale virkelighed, og hun forholder sig derfor også til begrebet mimesis. Jeg vil herefter kort uddybe og diskutere romanernes forankring i den virkelige verden, da dette er en forudsætning for, at de kan gøre sig til sandhedsvidner og berette om barndommen i de to områder. Efterfølgende vil jeg diskutere de to forfatteres iscenesættelse som repræsentanter for befolkningsgrupperne i Urbanplanen og Stovner. Slutteligt vil jeg diskutere, om de to forfattere kan fortælle sandheden, og om de måske i virkeligheden fortæller mere, end de ved. Jeg vil primært benytte mig af eksterne kilder som interviews, de to forfattere har givet omkring romanerne. Her tager jeg både udgangspunkt i interviews i tiden omkring udgivelserne, men også senere interviews. Jeg vil derudover også inddrage elementer fra analysen.

9.1 Mimesis i litteratur

Mimesis er en græsk term, som har flere betydninger. Den kan oversættes som imitation, spejling og reproduktion eller fremstilling, produktion og repræsentation.¹¹⁹ Der ses altså en modsætning mellem mimesis som en passiv imitation og en aktiv fremstilling, og oversættelsen afhænger derfor af, hvad der ønskes fremhævet. Oftest hænger begge oversættelser sammen, da selv en imitation kan være produktiv og bevidst.¹²⁰ Igennem historien har det været diskuteret, hvad der kan efterligne virkeligheden, og her vil jeg inddrage filosofen Aristoteles’ udlægning. Aristoteles mente nemlig, at mimesis er en naturlig tilbøjelighed, da mennesket har en medfødt trang til at efterligne¹²¹ og dermed genkende sig selv i andre, og han peger derfor på, at menneskets identitet er socialt konstrueret. Både Giddens og Felski deler denne opfattelse, og jeg har samtidig påpeget det samme i min analyse af de to romaner. Aristoteles overførte opfattelsen til det græske dramaer og analyserede disse på grundlag af mimesis: ”Dramaet er en ”efterligning”

---

¹¹⁹ Kjældgaard et al. 2013 s. 191

¹²⁰ Kjældgaard et al. 2013 s. 191

¹²¹ Kjældgaard et al. 2013 s. 193

(*mimesis*) af en ”handling” (*praxis*), der organiserer livets begivenheder i en meningsfuld ”fabel” (*mythos*).”¹²² På baggrund af denne sammenligning kan litteratur altså også fortælle om og efterligne den sociale virkelighed.

Felski henviser ligeledes til Aristoteles i sin argumentation for, at litteratur kan fortælle sandheden om den sociale virkelighed. Hun hævder, at litteraturs forhold til sandheden afhænger af, hvordan sandheden defineres. Dette har jeg behandlet i afsnittet ”Knowledge: Brugen af litteratur som adgang til en social virkelighed” s. 12, men vil uddybe det her. Hun argumenterer for, at genren ikke er en hindring for, i hvor høj grad teksten kan give viden om den sociale virkelighed.¹²³ Dette kræver, at læseren ser bort fra sandheden og virkeligheden i ental ”(...)”out there” waiting to be found(...)”,¹²⁴ da læseren vil have en forudindtaget fortolkning af verden og derfor aldrig vil kunne se verden, som ”den virkelig er”. Mimesis er altså en kæde af fortolkende processer og ikke en imitation af virkeligheden:

”(...)to think of mimesis as a redescription rather than a reflection, a chain of interpretive processes rather than an echo or an imitation.”¹²⁵

Sandheden vil altså altid være en subjektiv og reflekteret efterligning, og der kan ikke opsættes en modsætning mellem fiktion og ikke-fiktion, da fiktion på denne måde godt kan fortælle sandheder om den sociale virkelighed. Det er samtidig, ifølge både Aristoteles og Giddens, naturligt for mennesket, at det vil efterligne som en del af konstruktionen af identiteten. Dette kan dermed overføres til litteraturen, som også vil søge at efterligne og fortælle sandheden om noget; i dette tilfælde sandheden om barndommen i de to ghettoer. Sandheden skal dermed ikke læses som den endegyldige og objektive sandhed, men som en fortolkning af virkeligheden, og de to romaner afspejler derfor Papes og Shakars versioner af sandheden om opvæksten i de to boligområder.

9.2 Romanernes forankring i den virkelige verden

Forankringen ses både internt i romanerne og eksternt omkring dem i interviews. Det ses blandt andet ved, at forfatterne gengiver det talte perkerdansk og kebabnorsk, som også bliver

---

¹²² Kjældgaard et al. 2013 s. 193

¹²³ Felski 2008 s. 83

¹²⁴ Felski 2008 s. 84

¹²⁵ Felski 2008 s. 84

talt i områderne. Derudover ses det gennem direkte henvisninger til områdernes topografi og gennem, Shakars og Papes opvækst i de omtalte boligområder.

Allerede gennem parateksterne, som er det første, læseren møder, ses en eksplicit forbindelse til de to boligområder. Forsiden af *Planen* viser et portræt af Morten Pape som barn med sine runde briller, som han beskriver i romanen. Hen over panden står der ”MORTEN PAPE”, og på bagsiden fremgår det, at Pape er opvokset i Urbanplanen på Amager. På bagsiden ses Pape som voksen på et fotografi nederst i venstre hjørne. Billederne symboliserer og visualiserer den fortælling, *Planen* fortæller; nemlig Morten Papes opvækst fra barn til voksen i Urbanplanen. Parateksterne omkring *T.U.V.* peger ligeledes på det konkrete sted; især ved direkte at navngive romanen efter dette. Hvor *Planen* er en anonymiseret titel, som bliver konkretiseret på bagsiden af romanen, peger *T.U.V.* direkte på vejen i Stovner. Dette ekspliciteres yderligere ved, at titlen er udformet som et vejskilt, og romanen kan derfor nærmest læses som en topografisk beskrivelse af et sted i starten af 2000’erne. *T.U.V.* er laksefarvet på omslaget, hvilket henviser til farverne på boligblokkene, da Shakar, Mo og Jamal voksede op der (s. 235 i *T.U.V.*). Når romanen åbnes, ses et billede af Shakar på flappen, og under billedet fremgår det, at han er født og opvokset i Stovner, hvilket ligeledes forankrer både forfatter og roman til området. Romanen omhandler ikke Shakar personligt, men ved at være vokset op i området påtager han sig autoritet til at kunne fortælle historien om to unge mænds opvækst: ”Jeg har elementer av begge hovedkarakterene i meg, men jeg er ingen av dem.”¹²⁶ Fortællingen bliver derfor en fiktiv fortælling, der foregår et virkeligt sted og i en virkelig og historisk tid.

Jeg vil ligeledes påpege den form for stedslig tilknytning, der kendetegner romanerne internt i handlingen. Papes fortælling knytter sig meget eksplicit til det sted, hvor romanen foregår – faktisk så eksplicit, at han fortæller, hvad barndomshjemmets adresse er; nemlig Kurvemagerstien 50 (s. 21 i *Planen*). Læseren får ligeledes at vide præcist, hvor Jamal bor: Tante Ulrikkes Vei 42A (s. 6 i *T.U.V.*), og at Mo bor i samme bygning. Topografien forbinder altså handlingen til et virkeligt sted og fungerer derfor som en virkeligheds- og sandhedsmarkør.

Begge romaner inddrager også flere virkelighedsmarkører som terrorangrebet 11. september 2001, Muhammedtegningerne med videre. Den historiske kontekst er altså også korrekt – bortset fra det fiktive Stortingsvalg, Shakar inddrager i sin roman (s. 4 i *T.U.V.*).

---

¹²⁶ Skotheim 2017

Han påpeger dog på den første side af romanen, at dette er fiktivt, hvilket implicerer, at han gennem sin opvækst i området og i Norge ved, hvad der er sandt og falsk. Ved at fremhæve dette fiktive element, fremhæver fortælleren samtidig også, at andet ikke er fiktivt. Citatet bidrager altså til romanens sandhedsværdi. Jeg vil dog bemærke, at områdesatsningen i romanen ikke fandt sted i årene 2001-2006, hvor handlingen foregår. I virkeligheden startede den først i 2007,¹²⁷ og lampen blev først bygget i 2011.¹²⁸ Dette ekspliciterer han ikke som Stortingsvalget, og det bliver altså inkorporeret som en naturlig del af handlingen. Dette gøres måske for at påpege, at områdeløft sker i mange udsatte boligområder hele tiden, hvilket peger på en samfundskritik, som jeg vil uddybe i afsnittet ”Kritik af samfundet internt i værkerne” s. 68.

Da Papes roman er direkte biografisk og omhandler hans egen barndom, ses det, at han ligeledes inddrager eksterne virkelighedsmarkører fra sin egen person og trækker romanens univers over i det virkelige liv. På Papes offentligt tilgængelige Facebookprofil ses eksempelvis billedet af ham som den eneste hvide sammen med Somalias hold i det uofficielle Africans Nations Cup i Danmark, hvilket også er en begivenhed, der bliver omtalt i

Figur 1 Coverbillede, hentet d. 25/3 2019

romanen (s. 455f. i *Planen*). Billedet er altså en kommentar til romanen, og det dokumenter samtidig, at det er en virkelig hændelse, og at Morten Pape i romanen er den samme som Morten Pape på billedet. Shakars roman er også forankret gennem stedet, miljøet og begivenhederne i samfundet. Samtidig er Shakar født og opvokset i området, forældrene stammer fra Pakistan, og han fungerer derfor som førstehandsvidne til de problematikker og identitetskonflikter, som afspejles i romanen.

¹²⁷ Oslo Kommune, Groruddalssatsingen 2007-2016

¹²⁸ Faane 2014

9.3 Forfatterne som repræsentanter for en befolkningsgruppe

I analysen har jeg påvist, at forfatterne gennem opvæksten kender de sproglige og sociale koder i Urbanplanen og i Stovner. Jeg har blandt andet påvist, at Pape behersker perkerdansk, og at Shakar behersker kebabnorsk. De benytter sig altså af en social fænomenologi i sproget, hvor opfattelsen af den sociale og den virkelige verden er den samme som den, ordene henviser til.¹²⁹ De behersker altså en stor social viden om områderne, som de kan gengive gennem de sproglige koder og stiliserede gentagelser af sproget. De kan begge derudover skifte mellem de sociale og sproglige koder, der hersker i områderne og skifte fra gadesproget til talesproget og videre til det litterære sprog, hvilket vidner om en stor sproglig kapital. Dette vidner dog måske også om, at de har en større sproglig og kulturel kapital end nogle af beboerne i områderne, og ved at beherske det litterære sprog kan der stilles spørgsmålstegn ved, om de kan repræsentere en befolkningsgruppe, hvor der i barndomshjemmet ikke var

”(...)meget andet end et par Stephen King-romaner og serien ”Jordens børn” af Jean M. Auel. Derfor var det eneste sted, han [Pape] blev eksponeret for litteraturen som barn, på skolebiblioteket.”¹³⁰

Pape har altså lært at beherske den litterære og sproglige kode gennem velfærdsstaten og ikke gennem sin familie, og da prekariatet er kendetegnet ved at have en løs tilknytning til velfærdsstaten,¹³¹ vil andre altså ikke nødvendigvis have været udsat for samme eksponering som Pape. I *Planen* skildrer Pape opvæksten og området på perkerdansk og talesprog i dialogerne, men den kommenterende fortæller besidder et litterært sprog, som bevæger sig over dette niveau. Shakar skildrer derimod området gennem Jamals kebabnorsk og Mos riksnorsk. Der ses en udvikling parallelt mellem Mos forsøg på at integrere sig i det norske samfund og udviklingen af et mere litterært sprog, og her figurerer der ikke en kommenterende fortæller over Mo, som der gør i *Planen*. Der ses altså et mere realistisk sprogbrug i forhold til beboerne i området, og Mos gradvise udvikling ses også, da han først gennemfører gymnasiet og derefter næsten også en bacheloruddannelse.

De to forfattere benytter sig altså også af genkendelighed til at opnå autoritet til at kunne fortælle om virkeligheden i områderne. Ved at efterligne sproget kan beboerne i de to områder genkende forfatterne som en af deres egne, selvom de begge er fraflyttet områderne.

---

¹²⁹ Felski 2008 s. 95

¹³⁰ Hollender 2017

¹³¹ Standing 2011 s. 14

De benytter sig også af, hvad Felski kalder ”self-intensification”.¹³² Dette er en form for genkendelse, som ses gennem ”(...)densely packed minuatie of daily life.”¹³³

Selvforstærkelsen er en tredimensionelt gengivelse af hverdagslivet og inkluderer blandt andet lugte, lyde, rutiner, religiøse ritualer, sproget med mere. At kunne gengive detaljer som disse peger i romanerne ligeledes på, at forfatterne har et stort kendskab til miljøet og de sociale praksisser. Begge forfattere viser blandt andet, at de blandt andet også kender de religiøse ritualer og praksisser, da Pape både bliver konfirmeret og senere forsøger at leve som en muslim, mens Jamal finder anerkendelse og fællesskab i moskeen i en overgang. Disse detaljer skaber gen- og anerkendelse samt tilknytning til beboerne i boligområderne.

9.3.1 Ghettoeksperter

I flere interviews bekræfter de to forfattere også, at de repræsenterer områderne og dermed kan skrive sandheden om opvæksten i boligområderne, her Pape: ”(...)hvis det lykkes, kan være et »samfundsdokument« om en tid og et sted. Et kighul ind i »Underdanmark«(...)”.¹³⁴ Shakar startede derimod med at tage forbehold, da romanen udkom i 2017:

”Dette er én oppveksthistorie om to gutter. Det er tusen historier til på Stovner. (...) Jeg kan ikke representere alle.”¹³⁵

Et år efter havde han dog ændret retorik:

”Det kan handle om at jeg har gitt et slags kikkhull inn i noe, på flere måter. Folk fra Stovner, Groruddalen eller Oslo øst føler seg representert(...)”.¹³⁶

Han har altså formentlig fået en så stor positiv respons på romanen, at han skiftede fra at tage forbehold til at hævde, at han har givet et kighul og dermed kan skildre området. Begge forfattere implicerer altså, at deres romaner kan repræsentere og fortælle sandheden om områderne og beboerne. Pape kalder ligefrem sin roman for et samfundsdokument, og Shakar har givet læserne et ”kighul” ind til en anden virkelighed i det udsatte boligområde. De kommer derfor begge til at agere som eksperter og positionerer sig selv som sandhedsvidner –

---

¹³² Felski 2008 s. 39

¹³³ Felski 2008 s. 39

¹³⁴ Bergløv 2015

¹³⁵ Brun 2017

¹³⁶ Gjestad 2018

her især i kraft at Pape bruger termen ”samfundsdokument”, hvor der ses et tydeligt skel mellem romanen og dokumentet som genre. Felski argumenterer for, at alle genrer kan fortælle noget om den sociale virkelighed, men jeg vil alligevel påpege, at et dokument i større grad henviser til noget objektivt og formelt.

De to forfattere bliver altså nærmest gjort til ghettoeksperter, og de påtager sig denne rolle. De kender begge de sociale koder og er opvokset i områderne og fungerer derfor som aktivister og sandhedsvidner for et miljø, de færreste ellers har adgang til. Lars Handesten peger også på, at denne selviscenesættelse er vigtig, da de ellers ikke har nogen autoritet.¹³⁷ Deres forfatterfunktion bliver politisk, som er kendetegnet ved, at de blotlægger deres egne personlige erfaringer til at påvise samfundets undertrykkende strukturer.¹³⁸ De har begge samme formål med romanerne; de kritiserer samfundet og giver stemme til en minoritetsgruppe, der bliver undertrykt og overhørt i samfundsdebatten gennem deres personlige erfaringer og opvækst. Den politiske forfatterfunktion ses, selvom Shakar hævder, at hans roman ikke er en debatroman.¹³⁹ Han udtaler dog i et andet interview, at

”Jeg var grundig lei av å være tema for integreringsdebat uten en gang å komme til orde om det jeg mener var min hverdag i oppveksten.”¹⁴⁰

Med denne udtalelse får romanen dog status som værende en del af en større debat, hvor han giver stemme til en minoritet. Pape påtager sig samme perspektiv:

”Jeg tror, vi har brug for at samfundet bliver anskuet fra neden. Dem der sætter dagsordenen og har magten består af en snæver elite, der på ingen måde ved, hvordan livet ser ud fra et ganske jævnt menneske.”¹⁴¹

Dette perspektiv påtager Pape sig, selvom han, ligesom Shakar, udtalte, at han ikke ville deltage i den offentlige debat.¹⁴² Der ses altså en sammenblanding af, at forfatterne ikke vil deltage i den offentlige debat med deres romaner, at de alligevel udtaler sig om emnerne, og at deres romaner uundgåeligt vil indgå i debatterne, og det er derfor uundgåeligt for de to forfattere ikke at blive opfattet som ghettoeksperter i den offentlige debat.

---

¹³⁷ Handesten 2018 s. 83

¹³⁸ Haarder 2014 s. 44

¹³⁹ Lundgaard 2018

¹⁴⁰ Brun 2017

¹⁴¹ Erichsen 2015

¹⁴² Handesten 2018 s. 174

9.3.2 Kritik af samfundet internt i værkerne

Den politiske forfatterfunktion og kritikken af samfundet ses også internt i værkerne: I *Planen* ses det blandt andet gennem den kommenterende fortæller. Det ses eksempelvis, da Mortens klasse skal have besøg af venskabsklassen fra Randers. Her er Pape vred over paradokset, at muslimerne kan blive lukket ind i et land, men at de ikke vil lukke nogen fra landet ind i deres hjem (s. 242 i *Planen*). I *T.U.V.* ses det blandt andet ved, at fortælleren ikke nævner etniciteten på de to hovedpersoner. Dette bevirker, at romanens motiver og især identitetskonflikten bliver universel og kan ske i alle udsatte boligområder. Forskydningen af tiden for områdeløftet er også et internt kritikpunkt, da det er så væsentligt for Shakar at få dette med, at han flytter det i tid. Han inddrager de samme tiltag, som skete ved det virkelige løft, og eksempelvis lampen blev bygget i virkeligheden.¹⁴³ Der ses derfor en eksplicit kritik af, at områdesatsningen ikke virkede, da det var folk udefra, som bestemte, hvad der skulle ske. Især lampen ses som et væsentligt kritikpunkt, da han bruger meget tid og plads på at beskrive denne. Shakar er altså gennem romanens handling en kritiker af den boligsociale indsats, selvom han ikke omtaler dette uden for romanens handling.

At handlingen kan foregå i alle ghettoområder ses også i parateksterne: Titlen på Papes roman er *Planen*, hvilket udover Urbanplanen også henviser til den større historier om de sociale boligbyggerier, da andre udsatte boligområder også har haft ”-planen” som suffiks; blandt andet Ishøjplanen, som i dag har skiftet navn til Vejleåparken. Romanen omhandler en konkret drengs opvækst i Urbanplanen, men ved at kalde romanen ”Planen” og påføre den et lidt anonymt billede på forsiden, kunne samme historie ligeledes foregå i andre sociale boligbyggerier. I *T.U.V.* er boligblokken på forsiden anonym, og handlingen kunne derfor ligeledes foregå alle steder.

På trods af at de to forfattere ikke hævder at have skrevet debatbøger, bliver både romanerne samt forfatterne selv uundgåeligt en del af debatten gennem denne kritik. Romanerne får middelklasselæseren til at se på samfundet fra en anden vinkel, hvor eksempelvis velfærdssystemet synes at svigte beboerne ved ikke at gribe ind hos Jamals familie, hvor lillebroren tisser i bukserne og tydeligt mistrives. De menneskelige og kulturelle problemer bliver ligeledes skildret i romanerne, og gennem læsningen bliver læseren i stand til at anerkende disse.¹⁴⁴ Her er romanen en oplagt genre til at skabe denne anerkendelse, da

---

¹⁴³ Faane 2014

¹⁴⁴ Mai 2016

genren er kendetegnet ved, at læseren får adgang til karakterernes tanker og baggrund for deres handlemåder.¹⁴⁵ De to forfattere har altså skrevet sig ind i den offentlige debat og fremstår som kompetente og vidende kritikere, da de selv stammer fra områderne. Dette vil jeg uddybe i de næste afsnit og undersøge, om de kommer til at sige mere, end de i virkeligheden ved, i kraft af at de ikke er en del af samfundsklasserne mere.

9.4 Kan forfatterne fortælle sandheden om virkeligheden?

De to romaner er i forskellig grad selvbiografiske og inddrager begge i større eller mindre grad fiktive elementer. Dette betyder dog ikke, at forfatterne ikke kan fortælle sandheden. Som jeg har argumenteret for, kan litteratur godt fortælle sandheden om virkeligheden, og her er det vigtigt at understrege, at der altså ikke kun eksisterer én objektiv sandhed. Sandheden er subjektiv, og Pape og Shakar fortæller deres sandhed og oplevelse af at vokse op i et udsat boligområde. Dette påpeger Pape selv: ”Det er en subjektiv fremstilling af mit liv og det er ærlighed, mere end det er sandhed.”¹⁴⁶ Her må Pape henvise til den objektive sandhed i ental i modsætning til den subjektive ærlighed. Ærligheden ses flere gange i romanen, hvor det nærmest virker som om, at Pape renser sin samvittighed ved at skrive synderne ned. Det ses eksempelvis, da Morten fortæller Mike og hans mor, hvor Guled bor, og efterfølgende får Guled tæsk (s. 165 i *Planen*).

Det kan dog alligevel diskuteres, om Papes og Shakars syn på opvæksten har ændret sig, efter de har gjort en klasserejse og flyttet sig fysisk fra området. I begge romaner forsøger hovedpersonerne at gøre op med boligområderne og opvæksten, som de er vrede over, men de kan ikke grundet manglende kapitaler. Shakar afslører i interviewene kun ganske få ligheder mellem sig selv og de to hovedpersoner i hans roman, og det er derfor utydeligt, i hvor stor grad han selv har kæmpet samme identitetskamp. Han er dog selv opvokset i samme område, forældrene blev skilt, da Shakar var barn, og de fik begge invalidepension. Dette bevirkede, at den økonomiske kapital ikke var stor.¹⁴⁷ Jeg har dog ikke kunnet finde information omkring forældrenes sociale og kulturelle kapitaler. Forældrenes baggrund minder dog om Papes forældres baggrund, og selv hvis Shakars forældre har haft større sociale og kulturelle kapitaler end Papes, må det alligevel have været vanskeligt for Shakar at gøre op med opvæksten i et udsat boligområde. Som jeg har påvist i analysen, eksisterer der andre sociale

---

¹⁴⁵ Felski 2008 s. 89

¹⁴⁶ Hollender 2017

¹⁴⁷ Brun 2017

normer i disse områder, og da Shakar, ligesom Mo, tog en universitetsuddannelse efterfølgende,¹⁴⁸ må mødet med en højere samfundsklasse og assimileringen have været vanskelig. Han kan muligvis have oplevet de samme konflikter, som Mo gør i mødet med universitetet, da han ligesom Mo har en mørkere hudfarve, mørkt hår og stammer fra en anden samfundsklasse.

Begge forfattere har altså gjort en klasserejse og har dermed optaget en anden selvidentitet. Shakar arbejdede ved udgivelsen af *T.U.V.* på Oslo Rådhus,¹⁴⁹ og Pape havde på udgivelsestidspunktet af *Planen* taget en bacheloruddannelse inden for medievidenskab og var under uddannelse som manuskriptforfatter.¹⁵⁰ Det ses derfor, at de to forfattere både havde flyttet sig klasse-mæssigt, men også fysisk da begge var flyttet væk fra området. Shakar boede i centrum af Oslo, og Pape boede på Vesterbro i København. Begge forfattere er altså mønsterbrydere, som ikke taler fra prekariatet og underklassen i romanerne, men taler om og for dem. Shakar er i flere interviews blevet interviewet på sin arbejdsplads på rådhuset, og der bliver også i flere interviews henvist til arbejdet og påpeget, at han bor i centrum af Oslo. Dette peger på en høj grad af økonomisk og kulturel kapital. Papes iscenesættelse opfanger Politiken: ”Han ser fuldkommen kulturradikalt assimileret ud. Mørk button down-skjorte, hornbriller og Mac-computer. Lækkert uden at larme.”¹⁵¹ Papes livsstil er altså i meget høj grad forskellig fra de livsstile, han præsenterer i *Planen*. Livsstilen vidner om en høj kulturel og økonomisk kapital, som familien ikke besad i romanen. Der ses altså en nærmest bevidst afstand og dermed også miskendelse med miljøet i romanen i Papes fremføring af sig selv, og han har altså endelig optaget de livsstile, selvfortællinger og selvidentitet, han kæmpede for i sin roman: Han er sluppet ud af ghettoen. Den bevidste miskendelse til ghettomiljøet er så tydelig, at selv journalisten bemærker den, og især hornbrillerne synes at referere til den intellektuelle og kulturradikale forfatter, som ikke hører til i en ghetto. Shakar markerer ligeledes afstanden: ”Jeg hadde en fin oppvekst i blokka litt lenger ned i gata. Det var greit å plassere Mo og Jamal her, for å ha litt avstand.”¹⁵² Begge forfatteres direkte afstandtagen til det miljø, de voksede op i, synes altså at være en betingelse for at kunne fortælle om prekariatet og underklassen og på denne måde give dem en stemme.¹⁵³ Ligeledes synes det

---

¹⁴⁸ Lundgaard 2018

¹⁴⁹ Lundgaard 2018

¹⁵⁰ Bergløv 2015

¹⁵¹ Bergløv 2015

¹⁵² Brun 2017

¹⁵³ Haarder et al. 2018 s. 193

også at være muligt, at de to forfattere overgør deres nye selvidentitet for at fastholde genkendelsen med det miljø, de er og vil assimileres i, da dette netop har været de beskrevne konflikter og kampe i romanerne.

9.4.1 At repræsentere og tage afstand på samme tid

På trods af at de to forfattere meget eksplicit har distanceret sig fra opvæksten og underklassen, hævder de alligevel at kunne repræsentere befolkningen i boligområderne, her Pape: ”Folk fra min egen generation føler, at jeg på en eller anden måde har givet en stemme til deres opvækst.”¹⁵⁴ De positionerer sig altså som sandhedsvidner, der kan vidne om opvæksten i Urbanplanen og i Stovner, og dette gør de ved at beherske de sproglige og sociale koder og i interviewene bevidst fremhæve deres tilhørsforhold til området, selvom de også afspejler den klasserejse, de har foretaget. Modsætningsforholdet kan dog skabe et problem i forhold til deres autenticitet. Ved at forfatterne påtager sig at kunne tale for minoriteten i ghettoerne, skaber de et ”os” og et ”dem”, som de taler til. De tilhører altså ”os”-gruppen, men udstråler samtidig gennem deres livsstile og deres fysiske fraflytning fra områderne, at de i lige så høj grad tilhører ”dem”-gruppen. Paradokset i dette er, at flere af de interviews, jeg har arbejdet med, foregår i Urbanplanen og i Stovner. Her er de to forfattere og journalister taget tilbage til området for at være i de autentiske omgivelser. Urbanplanen og Stovner bliver derfor nærmest en slags ghetto-zoologisk have. Samtidig udtaler Pape, at ”Jeg havde godt nok aldrig troet, at jeg skulle tilbage til det her sted.”¹⁵⁵ Dette ekspliciterer altså afstanden – både den fysiske og den psykiske i form af en ny selvidentitet, og det implicerer også, at det formentlig er journalisternes idé at tage til områderne og ikke ham selv, selvom han deltager.

Afstanden ses også i begge romaners paratekster. På omslaget af *Planen* fremgår det, at Pape har vundet BogForums Debutantpris 2015, og der er inddraget flere anmeldelser af romanen; heriblandt en fra Berlingske. *T.U.V.* er ligeledes præget af flere anmeldelser på for- og bagside; heriblandt fra littkritikk.no og landsdækkende norske aviser. Det har altså været væsentligt for de to forfattere at vise, at deres romaner er blevet valideret af litterære og kunstneriske instanser, som alle befinder sig uden for de udsatte boligområder, og som beboere i sådanne områder måske ikke genkender sig selv i. Her synes afstanden altså at være stor, og forfatterne skaber nærmest et magthierarki med sig selv i toppen over for beboerne i

---

¹⁵⁴ Sonne 2016

¹⁵⁵ Erichsen 2015

ghettoområderne, som ikke besidder den samme kulturelle kapital. Dette magthierarki markeres ligeledes ved, at Pape udtaler, at han har begået den ultimative ghettosynd;

”Godt nok i en helgarderende fiktionstekst, men det bliver nok lidt svært at forklare rødderne forskellen på romanen og virkeligheden.”¹⁵⁶

Pape besidder altså de kunstneriske og kulturelle kapitaler til at kunne skelne mellem fiktion og virkelighed, men det gør beboerne i ghettoen ikke. Magthierarkiet ses ligeledes i romanen, hvor den voksne Pape konstant underkuer barnet Morten, og hvor Pape udstiller sin far meget negativt. Pape er altså hævet over ghettoen og sin fortid og tager meget eksplicit afstand til sig selv og sin opførelse som barn. I romanen ses ligeledes nærmest en classeskam, da faderen går forbi Morten på et kebabsted. Her vil han ikke kendes ved faderen og beskriver faderen i et nedgørende sprog, hvor han især ekspliciterer klassemarkørerne (s. 558f. i *Planen*).

Shakar arbejder på Oslo Rådhus, men den samme afstandtagen ses hverken i romanen eller i interviewene. Det kan muligvis skyldes, at Shakars roman ikke er selvbiografisk i samme grad, som Papes er. Shakar kan derfor skjule sig bag de to hovedpersoner og skal ikke involvere sig selv og sin historie i samme grad som Pape. Der ses dog alligevel en diskrepans mellem Shakars selvidentitet i 2017 og de to hovedpersoners selvidentiteter under opvæksten. Selvom begge romaner er kritiske over for samfundets behandling af beboerne i de udsatte boligområder, ses Shakar dog som værende en mere politisk aktivist i sin forfatterfunktion end Pape. Shakar påpeger flere steder i interviewene, hvorfor problemerne er opstået, hvorfor de stadig eksisterer, og hvordan de kan løses.¹⁵⁷ Han understøtter dette ved at udtale, at han er ”statsviter” og derfor er vant til at arbejde med makroudvikling og store tal,¹⁵⁸ hvilket ligeledes fungerer som en del af autoriteten for at kunne skrive romanen. Han har den sociale viden gennem opvæksten, men fremhæver en forskel og et magtforhold ved at kunne snakke for dem grundet universitetsuddannelsen.

9.4.2 Fortæller de mere, end de ved?

I kraft af at de to forfattere har forladt det boligområde og den samfundsklasse, de beretter om og har avanceret til en højere, ses det, at de har omdefineret magtforholdet. Det ses, at de begge hæver sig over områderne, og at især Pape nærmest har en hævnthirst og en konstant

---

¹⁵⁶ Bergløv 2015

¹⁵⁷ Skotheim 2017

¹⁵⁸ Skotheim 2017

trang til at underkue barnet Morten og sin far. Der ses ligeledes en følelse af skyld hos Pape, hvilket måske også er en grund til, at han underkuer barnet Morten. På denne måde kan han tage afstand til de handlinger, han har gjort som barn og fremhæve, at hans selvidentitet og opførsel ikke er på samme måde som voksen. Det ses ligeledes, at den fysiske og psykiske afstandtagen til området nærmest synes at være en forudsætning for at kunne skrive om opvæksten. Som jeg tidligere har nævnt, er sandheden subjektiv, og al litteratur kan fortælle sandheden om den sociale virkelighed. Det er dog problematisk, at de to forfattere i interviewene hævder at repræsentere områderne, da de begge var flyttet væk fra områderne og havde gjort en klasserejse. De to forfattere søger at give underklassen og prekariatet en stemme, men de indgår selv i et magthierarki og en klasseulighed, som gør, at de måske ikke uden forbehold kan tale for samfundsklassen.¹⁵⁹ De sande vidner må altså befinde sig i Urbanplanen og i Stovner endnu,¹⁶⁰ og romanerne kommer derfor i større grad til at omhandle de to forfattere selv end det tavse flertal i de udsatte boligområder. De to forfattere søger dog at efterligne tilknytningen ved at påtage sig de livsstile, de før besad, og som hersker i boligområderne. Samtidig er det også problematisk, at de hævder at fortælle sandheden om et helt boligområde og en hel befolkningsgruppe, når sandheden er subjektiv og knytter sig til den enkelte person. De kan dog fortælle en del, men de kan ikke give sandheden i bestemt form, fordi den ikke findes.

Dette kan samtidig pege på en omvendte identitetskonflikt. Internt i romanerne søger hovedpersonerne at påtage sig en anden selvidentitet, men lykkes ikke med det grundet manglen på kapitaler. I forbindelsen med udgivelserne har forfatterne gjort klasserejsten og har påtaget sig en anden selvidentitet, som nu er så stærk, at de ikke kan og måske ikke vil påtage sig den gamle selvidentitet.

Forfatterne har flyttet sig fysisk og mentalt, hvilket også afspejles i deres selvfortællinger og livsstile og i selve narrationen af romanerne. Samtidig med at de skaber tilknytning til prekariatet ved at efterligne de sociale koder og normer, skaber de dog også afstand, da de hæver sig over prekariatet og underklassen og i Papes tilfælde nærmest udstiller dem. Dette magtforhold afspejler strukturen i samfundet, som også er klassesdelt. Romanerne er skrevet til at give personer i de udsatte boligområder en stemme, og læserne fra eksempelvis middelklassen kan få et kighul ind til de lave samfundsklasser. Gennem de tre hovedpersoners

---

¹⁵⁹ Haarder et al. 2018 s. 191

¹⁶⁰ Haarder et al. 2018 s. 193

opvækst har klassesamfundet stået i vejen for, at de kunne ændre deres selvidentitet, og de har stræbt efter at tilhøre en højere klasse. Det er derfor paradoksalt, at forfatterne gennem deres positionering opretholder klassesamfundet og de skal, de ikke selv kunne overvinde. Det løfter måske endda også romanernes sandhedsværdi, fordi selve romanerne og forfatterne netop afspejler og reproducerer klassesamfundet og det hierarki, der hersker.

Forfatterne har samtidig ret til at fremstille og fortælle om deres opvækst, men det er dog vigtigt, at læseren og samfundet er opmærksom på, at forfatterne her placerer sig i den modsatte position end dén, der fremstilles i romanerne,¹⁶¹ og at de samtidig har måttet tage afstand til dét, de fortæller om for at kunne fortælle det.

10 Konklusion

Der ses i stor grad en splittelse i identitetsfølelserne i de to ghettoer i Danmark og i Norge, hvor indvandrerne er i overtal. De tre hovedpersoner vokser alle op i prekariatet og i underklassen, hvor der ses en mangel på sociale, kulturelle og økonomiske kapitaler i forskellig grad. Fælles for alle tre er, at de oplever racialisering, og at denne gør, at de forsøger at ændre selvidentiteten. Morten oplever en omvendt racialisering i Urbanplanen, da han konstant oplever følelsen af at være hvid i et ikke-hvidt område og forsøger at assimilere sig med områdets perkere. Mo og Jamal oplever racialiseringen nærmest som et livsvilkår; på arbejde, på besøg i middelklassen, i skolen med videre. Mo oplever allerede racialiseringen som barn, hvor to lærere omtaler indvandrere negativt, og her starter følelsen af hjemløshed, da han ikke vil sættes i samme kasse som sine forældre og de andre svartinge på T.U.V. Dette følger ham gennem hele barndommen og ind i ungdommen, hvor han søger at optage en selvidentitet som nordmand på universitetet i Oslo og sammen med sin hvide, norske kæreste Maria. Dette bevirker dog også, at han optager så mange nordmand-livsstilsmarkører, at svartinge som Jamal ikke kan genkende sig i ham, og han er derfor ikke en del af fællesskabet. Sammen med Maria formår han dog i korte perioder at kunne glemme, at han er svarting, men flere elementer som terrorangrebet 9. september 2001, klasseforskelle og manglen på kapitaler gør, at han ikke kan opretholde potet-selvidentiteten. Jamal søger derimod ikke at optage en selvidentitet som potet, men et godt liv med økonomisk kapital og i skiftende intensitet en selvidentitet som ghettodreng. Faderen er ikke til stede, og moderen er passiveret af en depression og modtager midlertidig økonomisk støtte fra staten, og det bliver

---

¹⁶¹ Haarder et al. 2018 s. 200

derfor Jamals ansvar at sørge økonomisk for familien og være forælder for lillebroren. Jamal oplever ligeledes racialiseringen samt det klassemæssige tilhørsforhold til prekariatet som en hindring til at opnå sin nye selvidentitet, da han blandt andet ikke har de kulturelle kaptaler til at kunne fuldføre en uddannelse.

Morten kan slippe for racialiseringen ved at flytte væk fra Urbanplanen sammen med sin middelklassekæreste Jazmin. Klasseforskellene mellem de to bliver dog en hindring i samværet med andre og forhindrer ham i at socialisere med Jazmins middelklassevenner. Her oplever han samme undertrykkelse som i Urbanplanen, hvor han igen befinder sig uden for fællesskabet. Han kan ikke assimilere sig til middelklassen, da han ikke besidder de nødvendige kapitaler. Reaktionen bliver at være Jazmin utro som en kropslig hævn over middelklassen. Slutteligt gør han op med sin prekære far og sit klassemæssige ophav ved at nedgøre faderen og den samfundsklasse, han repræsenterer, og Morten kan derfor hæve sig over denne. Han ender ligeledes med at være venner med både perkere og kartofler og bemærker til sin bror, at han er i tvivl omkring, om de kom væk fra Urbanplanen. Han finder altså en mellemposition, som indeholder perker- og kartoffel-markører, mens han samtidig forsøger at gøre op med prekariatet og sin prekære far.

Mo oplever samme classeskel med sin middelklassekæreste Maria, som Morten gør med Jazmin. Når Mo og Maria er alene, eksisterer forskellene ikke, og han oplever et frirum, men sammen med middelklassevennerne bliver forskellene altoverskyggende. Samtidig frygter han, at vennerne spørger ind til hans ophav, da han ikke kan overskygge sine tvungne identitetsmarkører som mørk hud og mørkt hår. Da Mo, på trods af forholdet til Maria, finder ud af, at han ikke kan blive assimileret som nordmand, går forholdet i opløsning. Mos følelse af hjemløshed øges og afspejles i en rodløshed, som han kun kan holde ud ved at vandre hvileløst rundt i Oslo. Han mister herefter forbindelsen til det norske samfund, afleverer ikke sin bacheloropgave og mister nærmest sig selv, da han passiveres på værelset på T.U.V.

Jamal ender med at føle en så stor frustration over racialiseringen og de klassemæssige skel, at han bliver en modborger og slår en politibetjent ned. Han beskriver herefter, at han må væk og vil søge den norsk-marokkanske pige Sarah, som repræsenterer hans egen mellemposition mellem to identiteter. Hun bliver en personificering af de tre karakterers slutpunkt, da de alle ender med at befinde sig mellem to etniciteter og identiteter.

Giddens' teori kendetegner det senmoderne samfund ved, at individet konstant må forholde sig reflektivt: Det skal konstant forholde sig kritisk og foretage valg, og det har

friheden til at vælge mellem livsstile og selvidentiteter. De frie valg overbetones dog i teorien, for romanerne viser netop, at racialiseringen samt tilhørsforholdet til prekariatet og underklassen blokerer for valgene. Her eksisterer de sociale, kulturelle eller økonomiske kapitaler ikke nødvendigvis, og det er derfor ikke muligt at mime eller påtage sig andre livsstile eller selekttere i selvfortællingen. Det ses også, at selvom de sociale kapitaler er til stede i Mos familie, mangler han de andre kapitaler til at kunne avancere i sin klasserejse. Livsplanlægningen kan altså godt sigte mod en anden selvidentitet, men i praksis kan denne ikke altid opnås. Dette peger på, at Giddens' teori i stedet ræsonnerer med middelklassen, hvor kapitalerne i større grad eksisterer. Her ses også en større og mere stabil tilknytning til staten og dermed også en større sikkerhed, som eksempelvis ikke eksisterer i prekariatet, hvilket også giver større overskud til at ændre i selvidentiteten.

Begge forfattere er opvokset i de ghettoer, de skriver om, og hvor *Planen* udelukkende er selvbiografisk, er *T.U.V.* kendetegnet ved kun at inddrage elementer fra Shakars egen opvækst. Romanerne forankrer sig i den virkelige verden både eksplicit gennem paratekster og direkte henvisninger og implicit ved at gengive sproglige og sociale koder i romanerne, som beboerne i ghettoområderne kan genkende sig i. Tilknytningen af romanerne til virkeligheden er væsentlig, da de to forfattere på denne måde får autoritet til at fortælle historierne. De to forfattere implicerer derudover, at de netop gennem opvæksten i boligområderne kan fortælle sandheden om områderne; Pape ved at skrive et samfundsdokument og Shakar ved at give et kighul ind til en anden virkelighed.

For at kunne diskutere om værkerne kan fortælle sandheden, har jeg diskuteret begrebet "mimesis". Litteratur kan artikulere sandhed, men denne sandhed vil altid være subjektiv og reflekteret, da den artikuleres fra en subjektiv position. Litteraturen, som vi ifølge Felski genkender og lærer om os selv gennem, vil også gengive den subjektive sandhed om en sociale virkelighed, da denne også artikuleres fra en subjektiv position. De to forfattere artikulerer altså deres subjektive version af sandheder i værkerne. De to forfattere har flyttet sig klasse-mæssigt og fysisk fra ghettoområderne, de beskriver. Dette ses både i deres selvidentitet, selvfortællinger og livsstile, hvor de på forskellige måder markerer afstanden. Denne afstand synes nærmest at være nødvendig, for at de to forfattere kan skrive om opvæksten i ghettoområderne. Dette er dog problematisk, da de hævder at kunne repræsentere og tale for beboerne i områderne, men samtidig ikke vil identificere sig med disse grupper i deres nuværende selvidentitet. De ægte sandhedsvidner må altså stadig befinde sig i

ghettoområderne. De reproducerer derfor selv den klasseulighed, de gennem opvæksten forsøgt at overskride. Romanernes sandhedsværdi bliver dog nærmest hævet ved, at forfatterne opretholder de klasseskel, de selv skulle overvinde, da de på denne måde formår at repræsentere det samfund, de selv kæmper mod.

For at kunne optage en ny selvidentitet må både karakterer og forfattere altså flytte sig fysisk og klassemæssigt, for ”Her kan man bo, men fandeme ikke leve, vel?”.

Et aspekt, der kan arbejdes videre med, er læserne af romanerne. Shakar og Pape hævder at møde genkendelse fra beboerne i ghettoområderne – også selvom de har avanceret til højere socialklasser og har flyttet sig fysisk fra områderne, og selvom Morten fremstiller sine forældre og andre medlemmer af underklassen og prekariatet som tykke, ulækre og ukloge. Det er derfor interessant, hvordan et medlem af underklassen, som bor i ghettoer, læser romanerne over for et medlem af middel- eller overklassen, som kun kender til livet i ghettoer gennem nyhedsmedier. De er jo netop den modsatte side af det ”os”, romanerne artikulerer og vil formentligt positionere sig anderledes til det læste. Her kan Felskis begreber om tekstuel tilknytning samt receptionsteorier inddrages. Racialiseringen kan ligeledes inddrages, da der er forskel på, om det er en hvid middelklasselæser eller en underklasselæser med en anden etnicitet, som læser romanerne.

11 Litteraturliste

Bakker, P. & Matras, Y. (red.) (2013). *Contact Languages – A Comprehensive Guide*.

Tyskland: Walter de Gruyter

Bergløv, E. (2015, 5. november) "Ghettoen synes, han skal holde sin kæft. Men det gør han ikke". *Politiken.dk*. Lokaliseret d. 3/1 2019 på

<https://politiken.dk/magasinet/interview/art5597613/Ghettoen-synes-han-skal-holde-sin-k%C3%A6ft.-Men-det-g%C3%B8r-han-ikke>

Biørnstad, L. (2014, 26. maj). "High-rise housing blocks – from bright vision to concrete hell". *Sciencenordic.com*. Lokaliseret d. 23/4 2019 på

<http://sciencenordic.com/high-rise-housing-blocks-%E2%80%93-bright-vision-concrete-hell>

Brun, T. (2017, 21. december). "Jeg er veldig norsk, samtidig aldri helt". *Fagbladet.no*

Lokaliseret d. 12/3 2019 på <https://fagbladet.no/nyheter/jeg-er-veeldig-norsk-samtidig-aldri-helt-norsk-6.116.497197.e110b9e4bb>

Collin, F. (2012). *Hvad er humaniora*. Danmark: Akademisk forlag

Erichsen, J. R. (2015, 31. oktober). "Der var engang en plan – Urbanplanen". *Information*.

Lokaliseret d. 13/3 2019 på <https://apps-infomedia-dk.proxy3-bib.sdu.dk/mediarkiv/link?articles=e54a31f6>

Facebook: Morten Papes profil. Lokaliseret d. 25/3 2019 på

<https://www.facebook.com/morten.pape>

Felski, R. (2008). *Uses of Literature*. USA: Blackwell Publishing

Faane, E. T. (2014, 15. januar). "Her er verdens høyeste lampe". *Groruddalen.no*. Lokaliseret

d. 22/5 2019 på <https://groruddalen.no/her-er-verdens-hoyeste-lampe/19.3407>

Giddens, A. (1996). *Modernitet og selvidentitet*. København: Hans Reitzels Forlag

Giddens, A., Dunier, M. & Appelbaum, R. P. (2005). *Introduction to Sociology*. New York.

Gjestad, R. H. (2018, 20. december). "- Jeg har gitt folk et kikkhull inn i noe ukjent"

Aftenposten. Lokaliseret d. 14/3 2019 på <http://web.retriever-info.com/go/?u=http://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument&a=27326&d=0200022018122020534&i=0&s=20002&sa=2014589&t=1552550343&x=1e1c7c4a4e312a3abaf31e8b7e408dee>

Handesten, L. (2018). *Litteraturen rundt – Aktører i det litterære felt*. Frederiksberg:

Samfundslitteratur

- Haarder, J. H. (2018). "Faderen er løs! En læsning af Henrik Pontoppidans *Det ideale Hjem* i en aktuel kontekst". *Spring*. (nr. 42), s. 187-199
- Haarder, J.H. (2014). *Performativ biografisme: en hovedstrømning i det senmodernes skandinaviske litteratur*. Danmark: Gyldendal.
- Haarder, J. H., Simonsen, Peter & Schwartz, Camilla. (2018). "Hvem kan tale for prekariatet – og hvorfra?". *Edda*. (Årg. 105, nr. 3-2018), s. 185-202.
- Hollender, S. (2017, 16. januar). "Morten Pape: Jeg begik den største ghettosynd af dem alle ved at fortælle om min fortid". *Kristeligt-dagblad.dk*. Lokaliseret d. 3/1 2019 på <https://www.kristeligt-dagblad.dk/kultur/morten-pape-jeg-begik-den-stoerste-synd-af-dem-alle>
- Hjerrild, M. (red.) (2015). *Lige muligheder – Om pædagogens arbejde med køn, seksualitet og mangfoldighed*. København: Akademisk Forlag
- Jacobsen, J. B. (2018, 14. marts). "Jagten på den norske ghettoen". *Dagensperspektiv.no*. Lokaliseret d. 4/4 2019 på <https://www.dagensperspektiv.no/samfunnsstyring/2018/jakten-pa-den-norske-ghettoen>
- Jacobsen, M. H., Laursen, E. & Olsen, J. B. (red.) (2013). *Socialpsykologi – en grundbod til et fag*. København: Hans Reitzels Forlag
- Jelsbak, T. (2017). "Social mønsterbrydning, fadermord og forfatterinitiering i Morten Papes *Planen*". *Spring*. (nr. 40), s. 139-154.
- Jensen, K. (2008). Dannelsesroman eller udviklingsroman: OM *Lykke-Per* og *Jørgen Stein*. *Synsvinkler*, (nr. 37), s. 135-154.
- Jørgensen, N. & Kristiansen, T. (1998, 4. februar). "Pæredansk og perkerdansk". *Information.dk*. Lokaliseret d. 23/4 2019 på <https://www.information.dk/debat/1998/02/paeredansk-perkerdansk>
- Kjældgaard, L. H., Møller, L., Ringgaard, D. et al. (red.) (2013). *Litteratur – introduktion til teori og analyse* (2. udg.). Aarhus: Aarhus Universitetsforlag
- Lund, N. F. (2016). "De fremtidsløse tager ordet". *Passage* (nr. 76), s. 27-39
- Lundgaard, H. (2018, 26. maj). "Zeshan Shakar: - Jeg har været på besøk vest for Frogner tre

ganger etter 35 år i Oslo.” *Aftenposten*. Lokaliseret d. 30/1 2019 på <https://www.aftenposten.no/amagasinet/i/OnJP73/Zeshan-Shakar--Jeg-har-vart-pa-besok-vest-for-Frogner-tre-ganger-etter-35-ar-i-Oslo?>

Mai, A. (2016). ”Velfærdshjem – forestiller om hjemmet i værker af Morten Pape, Stine Askov og Ina Munch Christensen”. *Reception – tidsskrift for nordisk litteratur*. (nr. 75), s. 10-20

Oslo Kommune. *Groruddalssatsingen 2007-2016*. Lokaliseret d. 22/5 2019 på <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/slik-bygger-vi-oslo/groruddalssatsingen-2007-2016/>

Pape, M. (2015). *Planen*. (3. udg.) Danmark: Politikens Forlag

Quist, P. (2009). ”Multietnolekt – del af stilistiske praksisser i storbyen”. *NyS – Nydanske sprogstudier*. (nr. 37), s. 10-33

Shakar, Z. (2017). *Tante Ulrikkes Vei*. Oslo: Gyldendal

Shen, D. (2011, 27. juni). *The living handbook of narratology*. University of Hamburg. Lokaliseret d. 2/3 2019 på <http://www.lhn.uni-hamburg.de/node/66.html>

Skeggs, B. (2004). *Class, Self, Culture*. Routledge. Lokaliseret d. 13/5 2019 på <https://ebookcentral.proquest.com/lib/sdub/detail.action?docID=1543047>

Skiveren, T. (2017). Affekt og racialisering i ny dansk (minoritets)litteratur. Om hjemløse kroppe i den store (h)vide verden. *Passage - Tidsskrift for Litteratur Og Kritik*, 31(nr. 76), s. 41-58

Skotheim, H. (2017, 9. november). ”Savnet litteratur fra Østkanten”. *Utrop.no*. Lokaliseret d. 13. marts 2019 på <https://www.utrop.no/Nyheter/Kulturnytt/32326>

Soei, A. (2018). *Omar – og de andre. Vrede unge mænd og modborgerskab*. København: Gads forlag

Sonne, K. I. (2016, 14. september). “Forstadsliv i Urbanplanen”. *Berlingske*. Lokaliseret d. 13/3 2019 på <https://apps-infomedia-dk.proxy3-bib.sdu.dk/mediarkiv/link?articles=e5e1a9cd>

Standing, G. (2011). *The Precariat – the new dangerous class*. London: Bloomsbury Academic.

Staunæs, D. (2004). *Køn, etnicitet og skoleliv*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur

Svendsen, B. A. (2014). "Kebabnorskdebatten – En språkideologisk forhandling om sosial identitet". *Tidsskrift for ungdomsforskning*. (14(1)), s. 33-62.

Svendsen, E. (2009). Dansk hjemstavnsdigtning anno 2008: Om Jens Smærup Sørensen's Mærkedage. *Tijdschrift voor Skandinavistiek*, 30(1), s. 325-356.

Yde, M. (2009). "Under betonen, bazaren. Urbanplanen før, nu, og herefter" i Yde (red): *Soup – et midlertidigt kunst- og arkitekturprojekt i Urbanplanen*, København: Vandkunsten.